מעריב
סופשבוע

י"א בתמוז תשמ"ו, 18.7.1986

אלדהיים
ארוחת־בוקר.
רדף

אל־עריש. עוד
מעט מונטה קרלו

נורית זרחי,
למכשפה מותר הכל

הרב רוזן,
נמאס לו מהרבנות

חרמן עם קבלות

בוסיות בהוליווד,
החמישיה הפותחת

סיפור השער:
יונה אליאן,
פרטי בהחלט

שם גדול
אומר הכל
תמיד תוכלי לסמוך על אמישראגז, החברה הגדולה המשרתת במהירות, ביעילות ובנאמנות
ציבור של מאות אלפי לקוחות באמצעות עשרות סניפים מקרית שמונה ועד אילת.
זה רק טבעי שבכל סניף אמישראגז תמצאי גם מבחר גדול של מכשירי גז
מכל הסוגים - תנורי בישול ואפיה, מבחר גדול ובלעדי של כיריים מכל
הסוגים, מחממי בזק חסכוניים למים, מבחר מכשירי
"קמפינג גז" ועוד ועוד. כן זה רק טבעי, שחברה גדולה
כאמישראגז משרתת גם את מרבית ענפי
התעשיה, החקלאות והמוסדות
באמצעות מערך משוכלל של
אספקת גז, שירותים
ומיכשור מתאים.
AMISRAGAS
מבצע הצטרפות גדול!
★ צידנית חינם
★ 12 תשלומים
נצלו עכשיו את מבצע התצטרפות לחוג הנבחר של
לקוחות אמישראגז - שלמו את מחיר ההתקנה
ב-12 תשלומים, ללא ריבית והצמדה וקבלו
חינם צידנית מעולה מתוצרת "קמפינג גז
אינטרנשיונל".
* המבצע מתייחס לכל צרכן חדש של גלילים (בלונים)
החל ב-1.7.86 עד 30.8.86 בלבד
אמישראגז
תל-אביב, רח' אחד העם 14, טל' 614551
כבר פתחת עו"ש משופר?
אני כבר פתחתי.
זה נוח מאוד כשיש משיכת יתר מאושרת של
1,500 ש"ח* בחשבון הפרטי.
זה נוח מאוד כשבנק נשאר פתוח עד 7 בערב.
זה משתלם כשלא צריך לשלם דמי ניהול חשבון
חוץ ממשיכת שיקים.
אתה פתחת?
* כתן האשראי כפוף לקבלת בטוחות כנהוג בבנק.
עו"ש משופר
פתחתי חשבון גם בבינלאומי
הבנק הבינלאומי הראשון

מוסף השבוע

י"א בתמוז תשמ"ו, 18.7.1986

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן

קוראים יקרים,

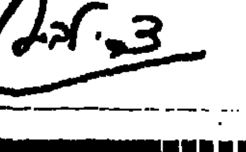
במרץ 1938 סיפח היטלר את אוסטריה לרייך השלישי ונכנס לוינה במצעד נצחון מלווה בצהלותיהם של מיליוני אוסטרים. למחרת החלה ההתעללות ביהודים. בתמונה ידועה מאותם ימים נראית חבורת יהודים כשהם כורעים על ברכיהם ומקרצפים במברשות את המידרכות. הווינאים עומדים מעליהם משועשעים. אחד הגברים במעמד המשפיל הזה הוא אביו של ישראל זינגר, האיש המנהל היום מסע־צלב כמעט יחידי להוקעת עברו הנאצי של קורט ואלדהיים, נשיא אוסטריה.

טל בשן הלכה אל זינגר הבן, באחד מביקוריו התכופים בישראל כמזכ"ל הקונגרס היהודי העולמי, כדי לשמוע מפיו את הסיפור האישי שמאחורי הקלעים, וגם שיסביר מה מריץ אותו, ומדוע עלו עליו רק עכשיו ולא כשנבחר להיות מזכיר האו"ם. הוא אומר שהזיכרון של אביו המושפל קיים, אבל איננו המניע, ולא זה מה שמרתק בסיפור. אוסטרים רבים אולי מאמינים שזהו עוד "קשר בינלאומי" יזום ומאורגן היטב, כביכול. ברושם הזה נדבקו גם רבים אחרים. סיפורו מפריך זאת. בדינמיקה שלו מרתקת המקריות שבה התגלגלו הדברים, והמלחמה הכמעט דון־קישוטית, המאולתרת למחצה, שזינגר מנהל מיום שנפלו לידיו המסמכים הראשונים. הדינמו שמאחוריה, כך עולה מפיו, זה לא האב אלא אשתו ששיחררה אותו מלבטיו אם לצאת למאבק, כשאמרה ש„המרחם על אכזרים סופו שמתאכזר אל רחמנים".

מיכל קפרא חותמת בכתבה שניה את רשמי מסעה בצפון סיני. אחרי האנדרטה של חורבות ימית היא מסיירת באל־עריש ומזמנת הפתעה לכל רואי השחזורות שניבאו לה את קץ השיגשוג הכלכלי לאחר שתחזור לידי המצרים. השיגשוג, מסתבר, רק החל לאחר שעזב הישראלי האחרון. לא תשוב איך נראים היום אתרים היסטוריים מהעבר הרחוק כמו תשק"ם, המכבסה או המסעדה של איתן, כמו הריביירה שמתפתחת על חוף הים עם מלונות פאר ווילות של מיליונרים וכוכבי קולנוע, שלא לדבר על שכונות מגורים חדישות.

כל מה שהשקיעה ישראל בחבל ימית, משקיעים המצרים במרחב אל־עריש, לפחות אם לא כפל כפליים. ואם ימית וסביבתה הצטיירו לעיניה של מיכל כאנדרטה לשלום קר, האווירה חיה ומתחממת יותר בתוככי בירת סיני. תושבים רבים מדברים עברית שלמדו במקומות עבודתם שהיום נמצאים מעבר לגבול. על הקירות יש עוד כתובות עבריות שלא נמחקו. את בעלי העבר הישראלי ניתן לזהות בקלות על פי הסנדלים התנ"כיים שלרגליהם. את היריקות והקללות שליוו את צה"ל המתפנה לפני שבע שנים, שכחו שם. האורחים מישראל מתקבלים בחיבה. האיש ברחוב מעדיף את הישראלים בתור תיירים.

בגליון זה אנחנו נפרדים מתמי גיא, עורכת המשנה של המוסף, שהיתה עמנו כמעט שלוש שנים ועוברת לתפקיד בכיר אחר במערכת. דניאלה בוקשטין תמלא את מקומה. תמי הצטרפה למערכת המוסף זמן קצר לאחר שהחל עידן הצבע ותרמה תרומה חשובה לעיצוב דמותו במתכונתו החדשה. פרידה לא קלה כשהצוות קטן ואינטימי ומתפתחים בו קשרים שמעבר ליחסי עבודה. לתמי ולדניאלה איחולי הצלחה.

בשער: השחקנית יונה אליאן.
שטח פרטי בעמ' 28-29. צילום: שמואל רחמני

„אתה קראת לי, בוס?"

„שוב שכחת להאכיל את החתול.."

„אתה לא ביקשת שמפו־ביצים?"

„אתה רואה, לזה אני קוראת חיבוק.."

„למה אתה מתכוון שהפקיד היה גס רוח, חתיכת אידיוט שכמוך.."

לשקר יש רגלים

ואלדהיים לארוחת בוקר

ישראל זינגר, יותר וודי אלן משרלוק הולמס, במידרך דון קישוטי אחרי נשיא אוסטריה. הסיפור האישי המרתק שמאחורי גילוי ופירסום התיקים הלא כל כך סודיים אשר חשפו את עברו הנאצי. מדוע לא נגעו בו כשהיה מזכיר האו"ם? מה מריץ את זינגר לקרוע מעל פני קורט ואלדהיים את מסיכת השקרים? לא רק הנאצים האוסטרים שאילצו את אביו לכרוע ברך ולקרצף את מידרכות וינה.

מאת טל בשן

ישראל זינגר: הקרב רק החל. (צילום: יצחק אלהרר, סקופ 80)

עם הכיפה הסרוגה והמזורה השמוטה לו באלכסון על הראש, הוא נראה רחוק מאד משרלוק הולמס, קרוב יותר לוודי אלן, מין "שלימזל" מברוקלין שיצא לו לעלות על סיפור בדרך ל"שול". אבל מתחת לכי־פה, כך אומרים, מסתתר ראש שועלי מאד, מכוונן לתדרים דתיים וחילוניים כאחד. מכריו טוענים שהוא בפירוש גאון מחונן בעל ידע, זיכרון וכו־שר ניתוח פנומנאליים. כבר שלושה דורות מסיימים בני משפחתו את לימודיהם כמה שנים לפני הזמן. בנו, בן 15, סיים עכשיו תיכון דתי בארה"ב ומתחיל ללמוד בישיבה שחורה בירושלים. כך או כך, מרגע שאמרנו "שלימזל" הוא כבר נדלק: "את יודעת מה ההבדל בין שלומיאל לשלימזל? השלומיאל שופך את המרק. השלימזל מקבל את זה על המכנסיים. אנחנו אולי השלומיאלים, אבל קורט ואלדהיים הוא השלימזל. הוא זה שהתלכלך".

ישראל זינגר, מזכ"ל הקונגרס היהודי העולמי, בנו של פליט שואה מאוסטריה, נראה רענן כמו חבצלת השרון למרות חודשים של משחק פינג־פונג מתיש ומתסכל עם ואלדהיים. "החיים הם מאבק מתמיד שבלעדיו אין טעם לקיום", הוא אומר. חצי שנה מוכיח במסמכים שואלדהיים הוא פושע מלחמה נאצי – ומה קרה? שום דבר. העולם לא מתמוטט; גם ישראל לא נופלת על הקרשים; ואלדהיים נבחר לנשיא אוסטריה והוא, זינגר, נעשה לאיש הכי שנוא במדינה זו. "תודה שבחרתם בי למרות ישראל זינגר", אמר ואלדהיים באחד מנאומי הנצחון שלו.

זינגר (44) לא רואה בזה כישלון. "אותי לא מעניין אם ואלדהיים נבחר או לא. אם האוסטרים רוצים פושע מלחמה נאצי כנשיא – זו בעיה שלהם. אני לא חייב להכיר בו, כמו שאני לא מכיר בקדאפי". אותו, הוא אומר, מעניינת רק האמת ההיסטורית, וכיוון שואלדהיים ממשיך לשקר – הקרב רק החל. זינגר מנהל אותו בכל הלהט – בגלל אופיו, בגלל השקפותיו, ולמרות שהוא מכחיש זאת – גם בגלל אביו הרוקטור, שנאלץ לקרצף

„אנחנו לפחות זורקים מרחוק. הוא מורח את ה'שיט' הזה לעולם ישר בפרצוף"

על ברכיו את מדרכות וינה בפקודת הנאצים. "יש לנו דלי מלא shit" הוא אומר בניסוח אופייני, "בכל פעם נזרוק קצת. אנחנו לפחות זורקים מרחוק. הוא מורח את זה לעולם ישר בפרצוף".

ולחשוב שכל זה התחיל במקרה: על פי גירסתו של זינגר, מה שנראה כל־כך מתוכנן קרה באופן כמעט שלומיאלי, כמעט לא בכוונה. "תסלח לי, למה נזכרתם לטפל בואלדהיים רק עכשיו?", פונה אליו בשם ההמון אשה בריאת־גוף שזיהתה אותו בלובי של המלון; "לא יכולתם לטפל בו כשהיה באו"ם?".

"כי לא ידענו קודם, גברת, הוא שיקר את כולם" – מתחמם זינגר. "בשנת 80' פנה סטיב סולארז, חבר קונגרס אמריקני, לסי.אי.אי, ושאל על השמועות על ואלדהיים. את יודעת מה הם ענו לו? שואלדהיים הוא בסדר גמור? או למה שאנחנו נרע? מה אנחנו, ציידי נאצים? 'מוסד'? ק.ג.ב.? אנחנו בסך הכל ארגון יהודי. הסי.אי. אי היו צריכים לגלות כבר מזמן את מה שאנחנו גילינו עכשיו, במקרה. כל התיקים היו בהישג ידם. איך הם לא גילו את זה? או שזה היה screw-up, או שזה היה cover-up. (או פאשלה – או טיוח). בכל מקרה, בעבורם זוהי תעודת־עניות".

קורט ואלדהיים במדי קצין נאצי: מתורגמן למיון

ינואר 86. מלון הילטון, ירושלים. כנס הקונגרס היהודי העולמי. הסיפור הלוהט של הכנס היו המגעים שניהלה הנהלת הקונגרס עם הקרמלין על יציאת היהודים מבריה"מ. זינגר התראיין כחרווה בלי־הפסקות. כן, הוא מאוד אוהב את זה. דברן שלם, בכל השפות, רק תנו לו מיקרופון. העתונות גם היא אוהבת אותו – כי איתו אף פעם לא משעמם. אדגר ברונפמן, נשיא הקונגרס, ישב למעלה בכזויטה. זינגר ירד אל העם, התחבק, משך בחוטים. בכל מקום נדחקו אליו אנשים – נציגים, מכרים, עיתונאים. שאלו שאלות, ביקשו בקשות, דחפו לו פתקים – כמו בכותל. ביניהם היה גם נציג יהודי מאוסטריה שדחף לידיו מאמר שהתפרסם בעתון "פרופיל" האוסטרי שבוע וחצי לפני הכנס. "קיפלתי אותו ושמתי בתיק. לא היה לי זמן להביט בו באותו רגע, היה מסביב כזה בלגאן".

„קודם הרחנו אד קלוש של סירחון. עכשיו הבנו שיש בידינו חומר נפץ"

בידיעה מעביר זינגר את הקטע לעיונו של אילן שטייינברג, צעיר פיקח וחד לשון (34), מנהל משרדי הקונגרס בארצות־הברית. השניים מזכירים את מקס ומוריץ – פרחחים, שובבים, בלתי־נפרדים. גם לכאן התראיינו יחד. רוזנברג קרא בעיון. המאמר טיפל במאבק שהתנהל באוסטריה סביב הצבת פסל הנצחה לזכר מפקד חיל־האוויר האוסטרי במלחמת העולם השנייה, תחת לוהר. כדרך אגב צויין שם שגם ואלדהיים שירת תחת לוהר בבלקנים, משנת 1942 עד 1944. רוזנברג רצה להבין. "פתחתי שוב את האוטוביוגרפיה שלו ('אתגר השלום', יצאה בשנת 77') שם כתב ואלדהיים בפירוש שהוא נפצע בחזית בשנת 41', שנשאר מאז בווינה ולמד משפטים, ואיזה מזל היה לו שלא היה צריך להשתתף במלחמה הארורה הזו".

זינגר ורוזנברג הריחו אד קלוש של סירחון. הם החליטו להשקיע עוד קצת מאמץ וכסף: באישורו של ברונפמן נשלח לוינה אלי רוזנבאום, איש הקונגרס היהודי, לשעבר פרקליט במשרד המשפטים האמריקני, "לראות מה יוכל למצוא שם". רוזנבאום חזר עם שלל מפתיע: שלושה צילומים של הלויטנאנט ואלדהיים מימי המלחמה. באחד מהם, משנת 1944, הוא נראה עם גנרל לוהר (שהוכרז כפושע מלחמה) בסרייבו, יוגוסלוויה. באחר, משנת 43, הוא מצולם ביוון עם 15 קצינים גרמנים, ביניהם כאלה שלימים נשפטו בנירנברג ("והוא טען שהיה מתורגמן. למי בדיוק הוא צריך לתרגם כאן?"). כדי להשיג את הצילומים לא היה רוזנבאום צריך לשחד איש, מספר זינגר. "איט ווז אנבליוואבל! הוא פשוט נכנס לספריה ציבורית בוינה ומצא אותם. הם פורסמו בעתון צבאי שכל אחד יכול היה לעיין בו". בנוסף לצילומים מצא רוזנבאום את תעודת החברות של ואלדהיים בס.א., פלוגות הסער הנאציות.

ב־10 לפברואר בלילה ("אנחנו זוכרים את התאריכים בעל־פה, לא ישנו כל הלילה"), ישבו זינגר ורוזנברג, נסערים למדי, וניסחו תזכיר ל"בוס", ממש כמו בסרטים:

"אל: אי.בי. (אדגר ברונפמן) מאת: אי. אס. (ישראל זינגר). הנדון: ואלדהיים, קורט".

בתזכיר פירטו את הגילויים המסעירים מווינה וביקשו אישור להמשך הפעילות. מי שמכיר את יחסי זינגר וברונפמן מרים גבה: הוא, זינגר, שמבלה עם ברונפמן במטוסו הפרטי יותר מאשר עם אשתו, צריך לכתוב לאדגר תזכירים? "רצינו שהכל יהיה מתועד בכתב, למען ההיסטוריה. הבנו שיש לנו ביד חומר־נפץ, למרות שאז עוד לא היו לנו הוכחות שהוא הוכרז כפושע מלחמה. אבל שלושה דברים כבר היו ברורים: שואלדהיים שיקר; שהוא היה חבר פעיל בפלוגות הסער הנאציות, ושהוא היה בבלקאנים עם פושע מלחמה". ברונפמן השיב בשתי מילים: "do it". לו עצמו, הוא מודה, רווקא היו התלבטויות. "אני טיפוס סלחן, פילוסופי, לפעמים הססן. מי שעזרה לי בעניין הזה היתה אשתי, חוה (אוולין). אצלה אין חכמות. היא מדברת מעט – אבל לעניין, אשה חזקה. היא שאמרה לי: 'המרחם על אכזרים – סופו שמתאכזר לרחמנים'".

זינגר ורוזנברג העבירו את המסמכים שהיו בידם ל"ניו־יורק טיימס". החומר התפרסם בקול רעש גדול. ואלדהיים הכחיש: הוא לא היה. הוא כן היה אבל לא ידע. הוא רק תירגם. לא היתה לו ברירה. בפלוגות הסער רק למד רכיבה (על כך אמר זינובין – "...הוא לא היה בחולצות החומות, רק הסוס שלו היה").

„הוא ממש נאצי גאליציאנר. השקרן הכי גדול שאני מכיר"

בוקר אחד צלצל הטלפון במשרדי הקונגרס. על הקו היה ואלדהיים. "הוא ביקש לדבר עם ברונפמן. ברונפמן לא היה, ואילן העביר אותו אלי", מספר זינגר. "בניגוד להרגלי שתקתי ונתתי לו לדבר. ביקשתי מהלה, המתורגמנית שלנו, שתרשום את השיחה בטלפון השני. הוא התחיל להסביר שוב שהוא לא ידע, שהוא לא אשם, קרא לי 'ליבֶּה הר זינגר'. עשיתי לו 'ליבה הר' בחזרה, אני הרי מכיר את השטיקים האלה, וביקשתי שישלח את מה שהוא אומר בטלקס כדי שמר ברונפמן יוכל לקרוא את הכל בשלמות. הוא הסכים, האידיוט".

(המשך בעמוד הבא)

אביו של זינגר (ראשון משמאל) על מידרכות וינה ב־1938: לבן שלו זה לא היה קורה.

ואלדהיים (1) עם קציני מטה הצבא הנאצי באתונה, במסיבה שנערכה במלון "גרנד ברטאן" באוקטובר 1943, בחברת גנראל הלמוט פלמי (4) שהורשע במשפטי נירנברג כפושע מלחמה.

(המשך מהעמוד הקודם)

על רקע הראיות שנתגלו מאז, מעלה הטלקס של ואלדהיים חיוך אירוני: „א. לא הייתי בשום ארגון נאצי", כתב שם. „ב. לא ידעתי על הגליות וכו', כל היחידה היתה מעורבת". „זה מזכיר לי את היהודי שמכחיש שקיבל את החבית ואחר־כך אומר שהיא היתה גם שבורה". אומר זינגר. „הוא ממש נאצי גאליצאנר. השקרן הכי גדול שאני מכיר. על כל מסמך שהצגנו ענה בהכחשה – בלי שום הוכחות, בלי שום מסמכים. אף עיתונאי לא ביקש ממנו שיוכיח את מה שהוא אומר במסמך".

על פי ניתוחו של "אחד מבכירי המומחים לפוליטיקה בארה"ב" (זינגר לא נוקב בשמו, אבל מחקה אותו. לפי החיקוי, מדובר בקיסינג'ר), ואלדהיים הוא טיפוס נטול כל תפישה מוסרית, חסר יכולת להבדיל בין טוב לרע. „הוא בכלל לא מבין עד היום מדוע אלה פשעי מלחמה. אותו איש סיפר לנו איך, בביקור באפריקה בזמן בצורת, הוא ניגש לאם אחת שהילד שלה גסס מרעב ואמר לה 'אוי, איזה ילד חמוד'. פשוט אדם אטום".

„שמעון פרס בקושי קלט מה אני מדבר. הוא היה עייף, עצבני ומוקף אנשים"

בשלב זה פנו זינגר ורוזנברג לארכיוני הצבא האמריקני. הוחלט לשלוח לוושינגטון היסטוריון צבאי שמתמצא בנבכי ההסטוריה של הצבא הגרמני. „פנינו לראול הילברג וביקשנו שישלח לנו את אחד המתמחים שלו, והוא סיפר לנו בעצב שלא רק שאין אצלו מתמחים בתחום הזה, אלא שבכל ארה"ב יש אולי חמישה אנשים שמסוגלים לעשות את העבודה הזו. מסתבר שכולם עושים כל מיני מחקרים על פיוטיות וציורי ילדים בשואה, ולא על העניינים הרציניים. רובם אפילו יודעים אפילו גרמנית".

בסופו של דבר הגיעו לרוברט הרטסטיין, מומחה צבאי (יהודי כמובן, „אבל זה לא משנה") מאוניברסיטת דרום קרוליינה. הרטסטיין נענה לבקשה בשמחה. התברר שגם לו היה חשבון עם ואלדהיים: כמה שנים קודם לכן המליץ להעניק לו דוקטורט כבוד של האוניברסיטה. עכשיו, אמר, הוא מעוניין לדעת את האמת – וזו נגלתה לו די מהר: הוא מצא מסמכים רבים בחתימתו של ואלדהיים – מתוכם התברר שואלדהיים שימש כקצין מודיעין בכיר (ולא, כפי שטען, כפקיד־מתורגמן). הוא היה חתום על דוחות־חקירה של אסירים ועל תכנוני מבצעי טיהור ונקמה באוכלוסיה האזרחית, ביניהם מבצע קוזארה, בו השתתפו 20,00 חיילים גרמנים ונהרגו, עפ"י התנובים, 5000 פרטיזנים. 68,000 נשים וילדים נשלחו למחנות. מאוחר יותר נתגלתה ביוגוסלוויה תעודה המעידה שואלדהיים קיבל עיטור הצטיינות על תכנון המבצע הזה: „הוא טען שכל מי שהשתתף בקרב ההוא קיבל עיטור, אבל במסמכים כתוב בפירוש שרק שלושה אנשים זכו בו".

כעבור שבוע עלה הרטסטיין על הפגז הגדול: רשימת פושעי המלחמה המבוקשים ע"י הצבא האמריקני למשפט משנת '48. ואלדהיים היה שם, תיק מספר 313622. מבוקש בעוון רצח. מספקת העדויות: יוגוסלוויה. באותיות קטנות נוספו עוד ראשי תיבות: UNWOC. „מה זה, לעזאזל?", שאלו את עצמם. לבסוף תפשו: אלה היו ראשי התיבות שלתיקי הוועדה לפשעי מלחמה של האו"ם. כך, בעצם, נודע לאנשי הקונגרס היהודי שלואלדהיים יש תיק סודי באו"ם. ה־22 למרץ, יום הגילוי ההיסטורי של הרטסטיין, היה שבת. רוזנברג, ה"גוי" שבחבורה, קיבל את ההודעה והלך ברגל עד לביתו של זינגר, מרחק רציני. „הייתי חייב לספר לו, למרות שידעתי שזה לא בסדר להפריע לו בשבת. פשוט לא יכולתי להתאפק".

למרות מעורבותו הגדולה בעולם החילוני והלשון החבר'מנית שלו, ישראל זינגר, נצר לשושלת חסידים, הוא אדם דתי מאוד. עד גיל 10 למד ב"חדר" ודיבר רק אידיש. הוא מתפלל בכל בוקר בבית־הכנסת, קורא דף יומי השכם בבוקר עם בניו ושולח את כולם ללמוד במוסדות חרדיים. „ככה נוצרת הסינתזה האמיתית", אומר זינגר, „גם אותי שלחו ללימודים דתיים – ואחר־כך לאוניברסיטה. העולם מורכב משני הזרמים, וכל אחד חייב למצוא לעצמו את השילוב שלו בדרך של מאבק פנימי". שבת, מכל מקום, היא ערך מקודש אצלו. הוא מקפיד להגיע הביתה לשבת גם מקצה העולם. הוא, אם כן, ישב בבית. רוזנברג אירגן בינתיים מסיבת עיתונאים.

„ארה"ב, רוסיה ויוגוסלביה ידעו, אך העדיפו לשתוק וללחוץ לו על הביצים"

כ"5 במרץ הצטופפו 250 כתבים בחדר העתונות הקטן של משרדי הקונגרס. כולם ביקשו לדעת עוד פרטים. כולם, כולל זינגר, היו מוכנים לתת הרבה כדי לדעת מה נמצא בתיק הסודי באו"ם – אלא שהגישה לארכיון האו"ם שמורה למדינות בלבד. עכשיו, אם כן, החל המירוץ אל התיק: אוסטריה פנתה, ארה"ב פנתה, וזינגר "התנפל", כהגדרתו, על שמעון פרס בארוחה חגיגית ב"וולדורף אסטוריה" בניו־יורק: „הראיתי לו את הדוחו'ת שהיו לנו וביקשתי שיפנה לאו"ם ויבקש את התיק. פרס בקושי קלט כל מה אני מדבר, אבל אני לא מאשים אותו, היו שם אולי 3,000 איש, הוא היה עייף, עצבני ומוקף אנשים".

באחד מימי אפריל '86 נכנס ביבי נתניהו למרתף האו"ם כנציג רשמי של מדינת ישראל ועיין בתיקי הוועדה לפשעי מלחמה. זינגר ורוזנברג הגיעו למידע ברורים משלהם: גם בתיק הזה, מספר 240, הוגדר ואלדהיים כפושע מלחמה מבוקש בעוון רצח והמתת בני ערובה. עיקר העדויות באו מיוגוסלוויה: „הוא קיבל שם ציון 'א', כמו בארבי ומנגלה", מסביר זינגר, „זה הציון הכי 'גבוה' שמעניקים לפושעים נאציים שיש מספיק הוכחות לשפוט אותם. זה באמת היה השיא: הוא ישב בקומה ה־38 של הבניין וניהל את האו"ם, ולמטה במרתף היה התיק הזה".

לטענת זינגר ורוזנברג ידעו ארה"ב, בריה"מ ויוגוסלוויה על קיום התיק הזה במשך כל השנים – ולא גילו: „הם העדיפו לשתוק וללחוץ לו על הביצים". ככה זה, אומר זינגר. מדינות פועלות לפי אינטרסים – כולל מדינת ישראל: „במשרד החוץ אמרו לנו 'למה היוגוסלווים לא מדברים? למה אנחנו צריכים להילחם בעבור פרטיזנים שלהם?' אז אני ממדינות כבר לא מצפה לכלום. אבל איפה היו הארגונים? איפה הכוחות המוסריים? אפילו באמריקה היו יותר תגובות מאשר כאן. עד שמישהו אצלכם זז, היה צריך להכניס לו רימון מתחת לכסא".

„ישראל לימדה אותנו מה זו זקיפות קומה. אתם בינתיים שכחתם אותה"

מי שכן הגיב, ובחריפות, היה דווקא שמעון ויזנטל, "צייד הנאצים" הידוע שיצא בהתקפה על זינגר והקונגרס. הם מעוררים את האנטישמיות באוסטריה, טען, וחוץ מזה הם גם לא הוכיחו שואלדהיים היה פושע מלחמה ממש. כששמע את הדברים האלה לראשונה, מיהר זינגר – מזועזע למדי – לצלצל אל ויזנטל למלון "השרון", שם שהה אותה עת: „הצעתי שאשלח לו את כל המסמכים. אולי הוא לא הבין. 'אני יודע לזייף מסמכים יותר טוב מכם' – הוא ענה לי". לציטוט נמנע זינגר מלהסביר את פשר תגובתו של ויזנטל, ומרמז רק ש„כנראה היו לו השיקולים שלו. מה שבטוח, שאילמלא הוא – ואלדהיים לא היה נבחר. הוא היה המושיע הכי גדול שלו. אני מתבייש בשבילו ומרחם עליו – זה באמת עצוב שאדם שעסק בנושא הזה 40 שנה התקפל ככה כשהעניין הגיע לארצו שלו. ממה שהוא אמר על כך שאנחנו מעוררים אנטישמיות, יוצא שהיהודים הביאו על עצמם גם את השואה. זה מזעזע".

„ויזנטל, בטיעונים שלו, עזר לואלדהיים לפתוח את קו ההגנה היחידי שנותר לו", הוא ממשיך, „הוא אמנם שיקר, הוא אמנם היה נאצי, הוא אמנם היה בשטח – אבל זה לא מספיק. עכשיו רוצים שנוכיח גם שהוא מינימום מנגלה, פחות מזה זה לא תופס. אנשים איבדו פרופורציות. חושבים שפושעים נאציים היו רק כאלה שחנקו אנשים בידיים, כמו דמיאניוק ומנגלה. לא מבינים שאלה ה'מתורבתים', עם העניבות, שישבו במשרדים ועסקו בתכנון – היו פושעים לא פחות גדולים". נכון שואלדהיים, קצין זוטר, איננו דג שמן במיוחד, „אבל השאר לפחות הסתתרו ביערות של דרום־אמריקה. לו היתה החוצפה להיות מזכיר האו"ם".

על הקיר במשרדו של זינגר תלוי צילום משותף שלו עם ואלדהיים, לוחצים ידיים. כן כן, גם הוא אכל את האיטריה ההיא. בניגוד לאילן רוזנברג, ששרף את התמונה המשותפת שהיתה לו עם ואלדהיים, זינגר דווקא משאיר אותה על הקיר – עדות וזכר לשקר הגדול. ולדהיים ייצג אז גם אותו. אין לו חשבון אישי עם האיש, הוא מסביר. אבא שלו סבל במקומות רבים, לא רק באוסטריה: „זה פטנט של היועץ המדיני של ואלדהיים, להפוך את העניין ל'מלחמת זינגר'. אבל אני לא נלחם בואלדהיים. אני נלחם בואלדהיימיזם. אין לי כוונה 'לצוד' את ואלדהיים וגם לא להביא אותו למשפט. אני לא מתלהב ממשפטים של נאצים מזוקנים ועדים שכבר בקושי זוכרים. אני רוצה רק לתקן את ההיסטוריה שנתעוותה, לגלות את האמת, עד שואלדהיים יודה בשקר".

בעניין הזה הוא לא יכנע, הוא אומר. „אסור שהעולם ישכח מה היתה השואה". אבין כרע אז בכך ושטף את רחובות וינה. „אילו זה היה קורה לי היום, היו יורים בי כבר ביום הראשון. אני מבר לא הייתי יכול לכרוע ברך. אתם בישראל לימדתם אותנו מה זו זקיפות קומה, הצרה היא רק שבינתיים – אתם שכחתם". ■

צפון סיני, פתאום חוצלארץ (ב)

אל־עריש. חמישה כוכבים

מאת מיכל קפרא
צילומים: ראובן קסטרו

ההפתעה הגדולה ומפח הנפש של רואי השחורות, שקיוו כי סיום השלטון הישראלי ימיט חורבן כלכלי על העיר. בירת סיני משגשגת לכיוון מונטה קרלו. ריביירה של מלונות פאר וחווילות של מיליונרים וכוכבי קולנוע. הסנדלים התנ"כיים על רגלי התושבים — שריד הולך ו[illegible] לתקופה הישראלית [illegible]

הישראלים האחרונים עזבו את העיר אל־עריש בעשרים וחמישה במאי 1979 בשעה שתים־עשרה בצהריים. תושבי בירת סיני המשולהבים ומוכי התזזית התעלפו, זעקו, ירקו, גירפו את החיילים והקצינים שאבטחו את המתפנים האחרונים. תמונות אחרונות באלבום הישראלי.

שמונים ושש חודשים עברו מאז. היריקות התאדו מזמן, הרחוב האל־עריש מפגין אהדה מרהימה במפגש עם הישראלים. אפילו הליווי המצרי הרשמי, שסובב אותנו במעגלים, לא הצליח להשתלט על נגיעות היד החפוזות והאוהדות. את שתים־עשרה שנות השלטון הישראלי במקום הם מחקו בקפדנות מעוררת התפעלות. רק דבר אחד שכחו לעקור: את הסנדלים התנ"כיות מרגלי המקומיים.

בעיתונות הישראלית מתקופת הפינוי אפשר למצוא משפט שחוזר על עצמו. משהו בסגנון: „בכך יסתיים פרק בחייהם של תושבי העיר, ויבוא הקץ על תקופת שגשוג ופריחה לאל־עריש, לאנשיה ולשבטי הבדואים המצריים בסביבה". היה מי שחשב ששגשוג ופריחה הם מושגים ישראליים. חשב וטעה.

מלון "אוברוי", חמישה כוכבים על חוף הים, הוא התשובה המצרית הבוטה לכל אותם חוזי שחורות. במלון המפואר הזה לבדו השקיעה ממשלת מצרים הון תועפות. רשת "אוברוי" המנהלת אותו היא מפעל יוקרתי. מסביב לו נבנים בקצב מסחרר מלונות הפאר הבאים בתור, וגם חווילות פרטיות בסגנון מעורב. משהו בין ים תיכוני לבוורלי הילס. יציקת הגג בחווילתו של כוכב קולנוע מצרי פופולרי, היתה בשלבי סיום. מצריים החליטה להעניק לאל־עריש

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

הילה של ריביירה אקזוטית. קופה־קבנה של צפון סיני. נתניה שלנו היא המינימום שם. לא המקסימום.

בלובי הצחור של ה"אוברוי", לא פוסקים למרק את הקירות, המראות, ורצפות השיש. אף אחד לא צועק שם. כולם הולכים בשקט, מדברים בשקט, אוכלים בשקט. במרכז חדר האוכל הבוהק בלובנו מיתמר דקל גדול. הגזע מצופה זהב, וענפיו מזכוכית ירוקה ושבירה. מלצרים אדיבים בחליפות שחורות ועניבות פרפר מסלסלים את האנגלית, וקדים עם הראש. אדיבות אירופאית, שמשרה רוגע. על שפת הבריכה משתזפות נערות בביקיני, ליד נשים עטופות בלבוש צנוע שמתירות רק לכפות רגליהן להתפנק במים הכחולים.

את המלון החלו לבנות שנה לאחר פינוי העיר. בשנת שמונים־וארבע ערכו את הפתיחה. מאה וחמישים חדרים, שטיחים מקיר לקיר, מיטות נוחות, כורסאות תואמות, מירפסות המשקיפות לים ולבריכת המלון, טלוויזיה ורדיו בכל חדר. אנטנת המלון, אגב, לא קולטת את ישראל. גם לא הרדיו. המחיר מגוחך בהשוואה לפאר – ששים לירות מצריות ליחיד (ארבעים וחמישה דולר) ללא ארוחת בוקר. מחירי מבצע. הממשלה מעוניינת לעודד את התיירות המקומית.

מנהל המלון, גבר נאה מקהיר, מביט בגאווה על האורחים שלו. „רובם אנשי עסקים מקהיר שגילו את המקום", הוא אומר, „לאל־עריש יש פוטנציאל מצויין להיות יער תיירותי. כיום עוד לא מגיעים תיירים מכל העולם, אבל אנחנו מקווים שהם יגיעו." הוא מפליג בשבחי מזג האוויר, קירבת המקום לקהיר (חמש שעות נסיעה במכונית), ותכניות בשלבי בנייה: „סקווש, טניס, סאונה". אני שואלת אם גם ישראלים יתקבלו בברכה, והמנהל מחייך בגרול ואומר „בטח, בטח". עכשיו רק צריך לשכנע את כל הישראלים שיבואו לנפוש באתר המילואים לשעבר. לא פשוט.

את מידותם של האורחים אינה מוטלת בספק. לכסף יש גינונים בינלאומיים. שתי אלמנות החובשות תרבושים מערביים למדי, אוחזות פומיות דקיקות ומפריחות ענני קטנטנים של עשן סיגריות. הכל מעודן. היישאם – ביזנסמן מקהיר – אשתו ובנם הצעיר, לוגמים בשלווה מיץ תפוזים ונהנים.

אתה יודע כמה זמן נוסעים מפה לתל־אביב, אני שואלת אותו.

היישאם חושב הרבה זמן ולבסוף נכנע: „לא".

חשבת לנסוע פעם לנפוש בתל־אביב?

„לא כל־כך", הוא עונה.

למה?

„אני לא מכיר את הדרך".

אל המלון נכנסים המלווים המצריים שלנו מ"משרד הפרופאגנדה באל־עריש", כפי שהם מציגים את עצמם. הם להוטים להראות לנו את שכונת אל־מסאיד החדשה הממוקמת ביציאה מהעיר לכוון קנט־רה. בדרך לשם אפשר לחזות בשינוי שעבר על חוף הים הצהבהב. חורשת הדקלים דלילה, ואת כל אורך החוף ממלאים עשרות רבות של בתי נופש שנועדו להשכרה. ריח של צבע טרי באויר.

אל־עריש צומחת גם לגובה. בשכונת אל־מסאיד, מתרומם גוש גדול של שיכונים, חמש קומות מהקרקע. חמשת־אלפים יחידות דיור לפי גירסה רשמית אחת, שלושת־אלפים לפי גירסה רשמית שנייה. המלווים גאים מאוד בגוש השיכונים המודרני הזה, הזר כל־כך לאופי המדבר, שקלט את דיירי הבתים הישנים של העיר. מין פרוייקט שיקום השכונות. את הדירות מוכרים בזול או משכירים. האוכלוסיה גדלה. הממשלה המצרית נותנת פוש לאל־עריש. שני תושבים לובשי גלביות ותרבושים מצטלמים על רקע רבי הקומות החדשים שלהם. ילדים רוכבים על אופניים. שתי נשים מציצות מחלון. תריסי החלון עשויים מעץ. חלק מהתריסים כבר שבור. איפה הפלסטיק?

בסוף הסיור באל־מסאיד אנחנו מבקשים לנסוע לשק"ם. למלווים שלנו לא ברור מה זה שק"ם. לא קל להסביר להם על האוטובוסים גדושי החיילים שעצרו במשך שנים בשק"ם הזה להפסקה קטנה. המלווים שלנו היו אז בקהיר. היא לא כל־כך רחוקה, אבל בכל זאת. נוסעים לשם, ובדרך עוברים על פני אתר נופש שונה קצת. הם מכנים זאת קמפינג. שורות צפופות של אוהלים צבאיים כלי. שום תחושת נופש בנוף הזה. על אחד האוהלים מילה עברית סתומה: נגשאים. באחד האוהלים מגיחות שתי נופשות עם סירים גדולים. הידיים הארומות והנפוחות שלהן, השמלות המרופטות, אגלי הזיעה, ופרצופי הילדים מכוסי הזבובים, רחוקים מטרים ספורים ממלונות הפאר.

הנה השק"ם. צריך לאמץ את העיניים כדי למצוא אותו. מחנה צבאי מקיף את המבנה. קבוצת חיילים משחקת כדורגל ברחבה שלפניו. את הדגל המצרי שמתנופף מעל גג הבניין קל יותר לראות. המלווים שלנו חסרי סבלנות. כמה זמן אפשר להציץ במבנה אחד ובכדורגלנים חובבנים כל־כך. אם מפנים חזק את הראש ימינה רואים את המכבסה המפורסמת של נאות סיני. המכבסה שכובסו בה רבבות מדים עומדת עכשיו נטושה. המצרים רוצים להקים שם מוזיאון וגן־חיות גדול. בינתיים הקימו מוזיאון וגן־חיות קטן בין השק"ם למכבסה, ממש מול תחנת אגד והמסעדה של איתן.

מבנה המט ליפול, שהיה פעם המסעדה של איתן, מעורר גלי נוסטלגיה מתוקים אצל חסן, האחראי על המוזיאון. את העברית שלו הוא למד אצל איתן, שהיה ונשאר מושג ברחבת האספלט הזו. בדרך הקצרצרה למסעדה של איתן, הוא מספר לנו שעבד גם בבית קפה "רומא" בחיפה ואצל "פלאפל מוסה". „איתן היה טייס", משוויץ חסן. אפילו הגללים המפוזרים שם בערימות קטנות, לא מקלקלים לו את הזכרונות הענוגים.

מול המבנים הישראלים המתפוררים, הקימו המצרים מוזיאון לפולקלור מדברי. תערוכה, היא הגדרה מדוייקת יותר. למלווים שלנו יש הסבר למוזיאון: „בגלל הפיתוח והמודרניזציה שלקראתם אנחנו צועדים היום, יעלמו מהשטח כל סממני הפולקלור שאיפיינו את אנשי אל־עריש. חשבנו שצריך לשמר אותם." בכניסה יושבת פקידה, שמבלה את עיקר זמנה בסריגה. היא גובה בחוננויות לירה מצרית עבור כרטיס הכניסה, וחוזרת לצמר. ריצפת המוזיאון מכוסה בנסורת, כנראה תחליף לאבק המדבר. במרכז החדר מאהל בדואי. על הקירות תלו חולצות ושמלות ערביות שנירקמו בחופזה, וגם מגשי קש. את השמלות המוזיאוניות אפשר לראות בחינם על גופן של נשים רבות מעבר לכביש. המוזיאון מוכר את השמלות בעשרים וחמש לירות מצריות החתיכה. בתוך העיר הן עולות רק עשר.

בחדר אחר, אנחנו מוצאים את פינת הטבע. ציפורים מפוחלצות, פרפרים, לטאות ואפילו קיפוד. לא רחוק מהקיפוד, ניצבים שלושה פסלים בני ארבעת אלפים וחמש מאות שנה. מחווה של מחלקת העתיקות הממשלתית לאל־עריש. מול פסלי הפרעונים מוצגים דגמי גבס צעירים יותר של ערי תיירות עתידיות. הראשונה תיקרא סיניו, השניה – אלסלאם. בגבס צנוע זה נראה מרשים. הרבה ירוק מרחו שם. אפילו נמל עמוק ומפואר תיכננו לאל־עריש, צבעו יפה, והניחו יכטה קטנה מפלסטיק על הכחול שאמור להיות ים.

בחוץ יש גן חיות קטן. באמת קטן. במרכזו קוף מצחיק שעושה פרצופים. ליד הקוף בנו מסעדת ברביקיו. „זה במקום המסעדה של איתן", מחייך חסן.

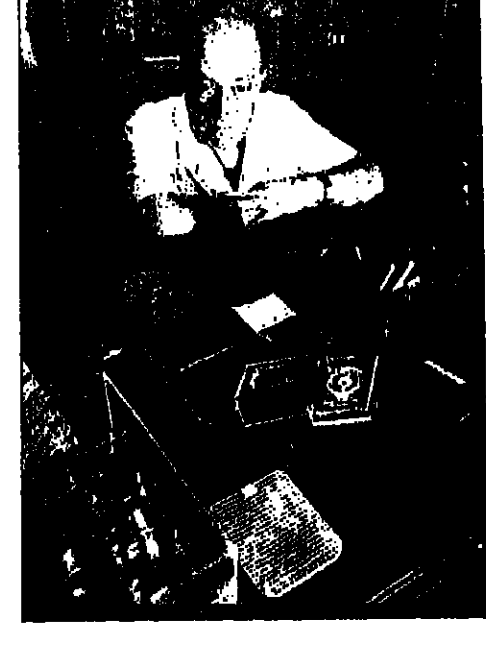

בתמונות (מלמעלה בכיוון מחוגי השעון): שכונות המגורים החדשות; תיירים במלון פאר; גרגס המאושר; רוכל בשוק, עם סנדלים – מזכרת לעבר הישראלי; כתובת על הקיר, לנצח; המושל שאש.

בדרום נלחמתי, בצפון אני בונה

מוחמד מוניר שאש, המושל של אזור צפון סיני, לוחץ על כפתור קטן – סמל לסטטוס בבירת סיני – ומזמין קפה לאורחים. לפני ארבע שנים הגיע מקהיר לאל־עריש. נשוי, אב לשלושה ילדים. בת הנדסאית, בן סטודנט לרפואה והשלישי סטודנט לארכיטקטורה ומשרת בצבא. מאחורי שולחן העץ הכבד מקרין המושל בן החמישים וחמש סמכות רבה. „הייתי קולונל בארמייה השלישית", הוא אומר ומחייך חיוך קטן (אולי לזכר הכיתור הישראלי שלכד את חייליה על גדות תעלת סואץ במלחמת יום הכיפורים), „בדרום נלחמתי, ואל הצפון באתי כדי לבנות." הכפופים לו מאזינים בשקט, מרבים בגינוני כבוד.

שאש: „מתחילת ההיסטוריה היה האזור הזה במוקד של מלחמות ומנותק ממצרים. עכשיו אנחנו מנסים לפצות את התושבים על כל הסבל שנגרם להם במשך השנים. אנחנו מעניקים לאזרחים את כל השירותים והזכויות שמגיעים להם כמו לכל אזרח אחר במדינה. צריך לגשר על הפער שנוצר. התחלנו בעבודות תשתית, במיוחד כבישים, חשמל, מים, ובתי ספר. האוכלוסיה היום מונה כשבעים אלף איש. בזמן הכיבוש ברחו מפה אזרחים רבים. היום הם חוזרים.

„התכניות הגדולות שלנו קשורות לפיתוח־לתיירות באזור. אנו מקווים שבשנתיים שלוש הקרובות תתממש התקווה שלנו להפוך את המקום לאזור תיירות פופולארי. עכשיו זו רק ההתחלה. גם מדרום לאל־עריש אנו משקיעים כספים רבים. בנינו שם עשרים וחמישה כפרים חדשים, חלקם עבור בדואים. בנינו להם בתי ספר, מירפאות ושירותים בסיסיים נוספים. כיום אין ילד אחד באזור שאינו לומד.

„אנחנו רוצים לבנות באזור הזה חברה חדשה. העמק הוא מאוד צפוף, וכאן בצפון סיני יש אפשרות לאכלס אנשים רבים. הרבה מאוד מחשבה אנו משקיעים בתכניות לעתיד.

„העיקר הוא, שתבינו שההשקעה הגדולה שלנו באזור היא הסימן הטוב ביותר לבטחוננו בשלום. מי שמתכוון להילחם לא משקיע בפיתוח במימדים כאלה."

הקולונל (מיל.) מוחמד מוניר שאש לא ביקר בישראל. למה? „לא יצא לי". ואם יגיע לישראל, את מי היה רוצה לפגוש? אולי את קציני צה"ל שהכיר בעת כיתור הארמיה השלישית?

„לא", הוא אומר בפסקנות, „הייתי רוצה לפגוש רק את האיש הקטן ברחוב".

כשהמלווה המצרי שואל אותו מה אמר לנו בעברית, חסן נבהל קצת ומשמיע תרגום לערבית שנמשך עשר דקות. הליווי הרשמי לא מפגין נחת רוח מגילויי הקירבה לישראלים של מנהל המוזיאון, והפרידה ממנו מצטמצמת ל"שלום שלום" חטוף.

עוצרים במרכז העיר. מחפשים דוברי עברית. אם משפילים את העיניים לגובה כפות רגלי העוברים ושבים, מוצאים. כל סנדל תנ"כי שווה לפחות עשר מילים בעברית. לצלם אין סבלנות לחפש סנדלים. הוא ניגש לבית הקפה הסמוך ושואל, מי מדבר עברית. שניים קופצים. אחמר עבדי־אלה, בעל חנות קטנה, לא סומך על האוזן הישראלית. הוא נוטל את העט והפנקס ולאט לאט מאיית את שמו באותיות עבריות. יש לו נסיון. „עבדתי הרבה זמן במסגרייה של צה"ל", הוא מספר, „אחרי שהלכתם מפה לא עבדתי ששה חודשים. אחר־כך מצאתי עבודה בבניין. יש הרבה עבודה בבניין." אחר־כך הוא נזכר בחברים הישראלים שלו. „יש לי חבר, קוראים לו יעקב וינטררו, וחבר אחד קוראים לו רחמים. יש לו מסעדה בהרצליה. עבדתי גם בארץ. בחדרה, באבן־יהודה, בבת־ים, בהרבה מקומות." לביטוי "עבדתי בארץ", להבדיל מ"עבדתי בישראל", יש צליל של קירבה.

לא מזמן ביקש ויזה לישראל בשגרירות ישראל במצריים. „הם אמרו לי, לא נותנים לך. אולי זה בגלל שאני מאל־עריש והם פחדו שאני אשאר לעבוד בארץ."

למה לך לחזור לישראל?

„קצת מתגעגע".

מתי דיברת עברית בפעם האחרונה?

„מזמן. מאז שהלכתם. רגע, בעצם היתה פה פעם ישראלית אחת, והיא רצתה פיפי, אז אמרתי לה: בואי תעשי אצלי בבית."

את סמי שעראווי, אנחנו פוגשים בבית הקפה. הוא נולד במצריים, חי קצת ביפו, ועכשיו מנהל מפעל מקומי לסריגה. „הייתי מעשן 'טיים'", הוא נאנח, „אבל עכשיו אין מה לעשות. אני חשבתי שאני שכחתי את העברית שלי," הוא מחייך. „תדעי לך שאני הייתי מתווכח עם יהודים בעברית. ממש ידעתי טוב." כל באי בית הקפה מאזינים לשיחה. אחד הצעירים מתפרץ לפתע, מנופף בידיו וזועק לעבר סמי. האחרים מהסים אותו בעזרת קללות עסיסיות.

מה הוא אמר? אני שואלת את סמי.

„עזבי בחייך, סתם ילד".

רגע אחד של חשש. החיוכים מסביב מפיגים מהר את הרושם.

עגלה רתומה לחמור מסרבת לעצור באדום. שוטר התנועה מתנפל על החמור. בבית הקפה צוחקים. גם מהחמור, גם מהרמזור וגם מהשוטר. תסעו למסעדה של וויליאם, מציע לנו בחור אדיב הזוכר עדיין את

(המשך בעמוד 42)

כשפה מותר הכל

הסופרת נורית זרחי בגלימה של מכשפה ילדותית, לא כל־כך מוצלחת, יוצאת למסע הרפתקאות מצחיק בעיר המכשפות הלא היא תל־אביב. מחפשת פתרונות פשוטים לבעיות קשות הקשורות בקיום האנושי, כמו הצורך האידיוטי שמישהו יציל אותנו. זהות, אומר לה שוטר, מקבלים בבית. זה לא מספר שמקבלים במכבסה.

מאת בילי מוסקונה־לרמן
צילום: שמואל רחמני

ש יחת טלפון ראשונה. צריך למצוא מקום להיפגש בו. ארבע אפשרויות יורדות מיד מהפרק בגלל הצפיפות. אחרי עוד שתיים שמוטלות בספק, נאנחת זרחי: איזו שיחה מייגעת. מוצאים בית־קפה שהקפה בו יותר ממר, והקרואסון מתפורר בידיים. מקום־חוצפה, היא אומרת, קמים והולכים למקום אחר. חוויה מתקנת, היא ממלמלת, נושמת את האוויר של המזגן ומזמינה מיץ טבעי. כשמתיישבים מתברר שאין איתנו הספר החדש שלה. שכחה באמת להביא וגם בכלל לא זוכרת אם יש לה עותק בבית. אוי חבל, בעצם בואי נקנה, יש פה חנות ספרים, שווה להשקיע, לא? היא שואלת, ומיד ממשיכה: נתחלק חצי חצי בכסף. כמה זה עולה? היא מנסה לחשוב או להיזכר. לא, היא לא יודעת. עשרה שקלים נראה לה קצת יותר מדי. אחר־כך, כשמקבלים עודף מעשרה שקלים, היא מאושרת.

כשהיא מדברת על הספר – כמו שהיא מדברת בכלל – צריך להתרגל לאופן הדיבור. המשפטים שלה בנויים אחרת. כאילו קטועים, אבל לא. גם הרעיונות נשמעים לפעמים קצת מפוזרים או בלתי מתקשרים. שיחה איתה, כשהיא מתורגמת להרגשה, יש בה הפתעה; וכשהיא מתורגמת למחשבה יש בה חידוש.

זרחי מהרהרת בינה לבינה בקול רם על מה שהיא מגדירה: העניין הזה של כתבה בעיתון. בשבילה, זה סוג של חשיפה. יש לה מבוכה לגבי "מה הדברים שאפשר לשתף בהם אחרים, ומה לא". ככה היא מדברת. אם כי, היא אומרת, מי שקורא אותה וקורא טוב בין השורות, לא יכול להיות מופתע מכלום. איכפת לה טעם טוב. כשהיא מנסה להסביר את הרתיעה שלה, עולות לה מילים כמו: עכבות בורגניות, כבוד־עצמי מזויף, או הידיעה שספרות היא דבר אחר ולא פיצה שידרשו בה עם בעיות נפש כאלה או אחרות. ספרות, לטעמה, זה משחק שצריך להיות משוחק נכון. יש קרים ברורים והתעלות נפש במסגרת הכללים. היא לא רוצה קתרזיס פומבי וכטח שלא בעזרת יריקה או הרהמה.

הספר האחרון – "מי יציל את תנינה?" – כביכול ספר לילדים. תנינה היא מכשפה קוסמת. תמצית ההתנהגות השלילית. מותר לה הכל. כל הרוע. לא מתאמצת להסתיר שום דבר רע. מה שבפנים הוא בחוץ. „הפנטזיה שמלווה אותנו היא שהרוע הוא האלמנט האמיתי, היסודי. אחרת למה כולם כל־כך מתאמצים להיות בסדר, להיות טובים, וחושבים, ונבונים, ופוחדים כל הזמן שינדו אותנו אם אנחנו רעים". בחלק הראשון של המשפט היא אומרת אמירה כללית, ובחלק השני, אולי בלי להרגיש, עוברת לאנחנו.

כיום אחר היא תגיד מילים אחרות: „כשאני נכנסת לחדר ומחפשת איפה לשבת, אני מרגישה כמו בן־אדם שרוצה להתנהג יפה ומתאמץ על זה מאוד, בגלל ההרגשה הקונוונציונלית לחלוטין שמי שמתנהג לא יפה הוא טיפש ומקבל עונש. בחדר יש קירות. הדבר הכי גרוע שיכול להיות לבן־אדם בעולם הוא חדר בלי קירות. אבל אם היית שואלת אותי מה נראה הכי פנטסטי, הייתי אומרת חדר עם קירות וחלונות. שיהיה אוויר. יש פחד לאבד את זה, במובן של לא להשתגע. לפעמים המציאות מפתיעה לטובה ליד החרדות שלנו, אותי בטח". גם ככה היא מדברת.

הספר על תנינה עמוס בעיות מהותיות של קיום שמתוארות באופן מצחיק, משעשע, משמח־לב. בכל הקשר אחר, היא אומרת, אלו שאלות פררוכסליות. "נראה שרק מכשפה יכולה להתעסק בחומר הזה ולהישאר שלמה. "מי יציל את תנינה" קשור לצורך הכל־כך אידיוטי שלנו בהצלה. כולנו הרי רוצים שמישהו יבוא ויציל אותנו. הרי אי־אפשר לומר שאף אחד לא הרגיש את זה אף פעם. קשה להאמין. ב"תנינה" יצא לה פתאום הפיתרון. מי שרוצה שיצילו אותו, צריך להציל אחרים. פיתרון עם בגרות נפשית, היא אומרת, ומתכוונת לבגרות של תנינה, כמובן.

או למשל השאלה הבסיסית שלנו עם עצמנו, אם אנחנו רגילים או לא רגילים. איפה אנחנו בכלל? ממה נובעת הרגשת אי־התואם עם העולם? למה קשה לנו – בגלל הרגילות, או בלעדיה? המכשפה תנינה מנסה ליהפך לרגילה. „איך לא חשבתי שלאכול מה שהרגילים אוכלים זה להכניס לעצמך את חומר הרגילות". הרגילות מתקשרת לזהות. זהות, אומרת זרחי, היא מילה מוצקה וחיובית שתמיד מעוררת מבוכה. הרבה פחדים מתאספים סביב חוסר היכולת לפרק דברים יסוריים.

„מי אני? זאת שאלה רלוונטית. ברגע שיודעים שאף אחד לא נולד עם פתק מוכן ביד, ואפשר לשאול את השאלה הזאת, זו גישה מרגיעה. תנינה, בתור מכשפה, יכולה להעלות את המבוכה הזאת בצורת זהות אמורפית או מתנרנרת. מכשפות הרי יכולות להרשות לעצמן התנדנדויות, בייחוד מכשפות ילדותיות ולא כל־כך מוצלחות כמו תנינה. מכשפות יכולות לתפוס דברים מהסוג הזה כרפות, לעומת הצוך לוין – שהיה מטפל בזה בסרקסטיות, כמובן. זהות – אומר השוטר לתנינה – זה לא מספר שמקבלים במכבסה. זהות מקבלים בבית. בפרק אחר ישנה ההתלבטות של תנינה עם רצונות. כולם, להבדיל ממנה, נראים לה כל־כך בטוחים במה שהם רוצים. רק היא לא. ומתברר לה שיש סכנה גדולה בלא־לדעת מה רוצים. ככה קורה כשנכנסים לרצונות של מישהו אחר. אפשר ממש למות מזה".

ספרות ילדים, בעיני נורית זרחי, היא ביטוי לצורה שחיה בה מבפנים. מדיום שאפשר בו יותר, שנותן חופש גדול בפרספקטיבה, במחשבה, באפשרות להיות רחוקה מהנושא, בגלל שמחת החיים, בגלל העושר. כמה שזה ישמע מוזר, היא אומרת, זהו מדיום שיותר קל לתמרן בו עם בעיות מטאפיזיות. למשל, משפט מהספר: „תמיד כדאי לחלום בדיוק לפי מידה. לסגור לחלום ליתר ביטחון כל סדק וחלון".

בספר המסות "מחשבות מיותרות של גברת שיוסטה לפני ארבע שנים, ניסתה לברר מדוע היא פונה לכתוב לילדים. „עיסוקי בילדותי לא נפסק משחדלתי להיות ילדה", כתבה נורית זרחי. לאחר שילדה את בנותיה, „כישף אותי להביט בהן לא מבחוץ, אלא מתוכי לתוכן, מילדות לילדות". היא חושבת שזה גרם כאב רב לשני הצדדים. זרחי הרצתה לפני ילדים והדריכה אותם בחוגים של כתיבה ספרותית. „גיליתי שיש בילדות חומר חי המחייה גם אותי. הוא בא לידי ביטוי בקלות ובאופן חי כמה שכותבים ילדים בחוגים שאני עובדת בהם", היא אומרת, „גרד מעט עפר, יום יום, ויתגלה לעיניך אצל איש־איש מהם רגע הבריאה".

ע כשיו, כשאנחנו יושבות בבית־הקפה, באמצע כל הרעשים של האנשים מסביב, בדיוק עולה לה רעיון חדש בראש. היא מפוררת פרור מהקרואסון ונכנסת תוך שניה לעור של תנינה: „תנינה היתה אומרת, כל מה שחולמים והוא רע, כדאי להתעורר ממנו אחת ושתיים. כל בן־אדם שיש לו חש להתעוררות לא ישאר שם דקה אחת מיותרת, ומי שאין לו כישרון להתעוררות, ממש מסתכן. שלא יכנס לחלומות. לפני שנכנסים לחלומות כדאי לבדוק אם ההתעוררות פועלת, ואז אפשר לחלום בשקט חלומות צומים וטובים".

„כל אחד יודע את זה", אומרת זרחי, „אבל כדי להגיד את זה בספר למבוגרים את צריכה להיות סופרת מאוד חשובה, ואז את צריכה לקחת את עצמך ואת הספר שלך מאוד ברצינות. בספרות ילדים זה יותר פשוט ויותר קל. לא כולם עומדים ומסתכלים. יש עוד משהו שמנטרל רצינות־יתר, וזה הרצון לא להבהיל ילדים. לא להציג עולם נורא מדי. מה אנחנו, משוגעים? רק קצת. בשבילי, אלו כללים טובים מאוד".

בעצם, מה זה ילד? היא שואלת את עצמה, ומיד עונה: ילד זה מילה, המצאה ספרותית, כמו איש. „ילדים", היא תגיד בפגישה אחרת ובהתייחסות לדברים אחרים, „הם החברה היחידה שאת יכולה לעשות לעצמך בכוחות עצמך, נניח עם עוזרה קטנה מחצר. צריך רק להיזהר שזה לא יעלה לחברה מדי ביוקר. צריך להיזהר מלהיות מתאימים מדי לטובת הילדים. צריך להישאר הורים, ולא ליפול לפיתוי חזה של החברה. הבדידות והרצון שיאהבו אותך בתור מבוגר והרגשת אי־התואם עם העולם כל־כך גדולים, שלפעמים קשה לעמוד בפיתוי. התאהבות בילדים היא מסוכנת לכל הצדדים. הדרך הכי טובה לצאת מגן־העדן הזה שאת רוצה לטבוע בו, זה לתת להם מה שהם רוצים שתתני להם, ולא מה שאת היית רוצה או חושבת. למשל, כמו אם תזמיני ילד קטן למסעדה צרפתית אנינה מאוד; הוא הרי יזמין צ'יפס ושניצל".

הבת שלה, אראלה, עכשיו בצבא, יושבת לידינו עם "לוליטה" של נאבוקוב, נכנסת ויוצאת מהשיחה בקצב שלה. אבא שלה הוא יורם טהר־לב, אומרת נורית. שיהיה סדר. שלא יהיה עירוב תחומים. אראלה צוחקת. היום נורית זרחי מוסיפה ליד השם שלה כהן. נישואים אחרים. איך אראלה עם הספרים של אמא שלה? לפעמים מוזר וקצת מביך, היא עונה. עם תנינה היא דווקא מסתודרת, תנינה היא מסיכה טובה, מוצלחת. אבל הספרים האחרים, היותר אישיים, טובים בשביל משפחות אחרות.

גם נורית שמחה עם תנינה. „לפעמים מתיישבים על עורק, וזה מצליח. זה מקרי". כשמדברים על כתיבה, אראלה אומרת משפט שנורית אוהבת: „כתיבה זה לא סיכום, זאת המצאה". תנינה נכתבה מזווית של חוסר מאמץ לכתוב משהו. זו, לדעתה, הזווית הנכונה. אז עולים למעלה הדברים המהותיים בדיוק כמו שמרגישים אותם. פתאום, דווקא מהזווית הזו, הכל נראה קל ופשוט ונכון. תנינה הפתיעה ומפתיעה אותה כל הזמן. ולגבי ההרגשה הזאת מסתדר לה יופי המשפט של אראלה על כתיבה. מפתיע זה סימן של בסדר, היא אומרת. על פידבק של אחרים בחוץ, היא אומרת שזה דבר מאוד חשוב, אבל אי־אפשר להיזון מזה הרבה. כמו החסידה שהוזמנה לאכול אצל השועל.

נ ורית זרחי מדברת על רגשי אשמה והתנצלויות. כשהחומר של הסיפורים יוצא מהחלומות החוצה, זה מביך. מביכה הנטייה האקסהביציוניסטית. אבל זה בסדר, על זה לא כל־כך צריכים להיות אשמים. אפשר להעביר את זה. כתיבה היא דבר בודד. עבודה המסכנת את בעליה. זה לא כיף. אדם יושב עם שיגיונות רוחו הבזויים, כישרון בינוני ותלוי למי משווים, אני מוכרחה להזכיר לה), והידיעה שהכל מסביב הוא משחק מכור. בתוך כל זה צריך לדעת להוציא שמחת־חיים וכבוד עצמי. אני מרגישה שסופר, ובכלל בן־אדם שחי, צריך לחיות קרוב כמה שאפשר לחד־פעמיות של הקיום שלו.

זה נשמע מליצה וגם מסוכן. אפשר, כמו הליקופטר, להיתקל בסלעים ולהתנפץ. אבל בואי נרד מהסכנות והאשמות ונדבר בניסיון להגיד משהו: החד־פעמיות של הרגש והשכל מתקשרת לאקסהביציוניזם ולהרבה חרדות, ואם אתה מעריף דרך אחרת אז תשב ותכתוב את התקווה שכבר כולם כתבו לפניך. במקום שבו אתה לא נוגע בשום דבר ודאי, כאוב, בזוי, כישלוני, פנטסטי, תשוקתי – אתה לא מסתכן. להיות רופאים זה משהו מאד מרגיע. כמה זה יותר מרגיע לעסוק באופן ישיר בטובתם של הבריות. כנראה שלא כל אחד יכול לעסוק בזה, או שטובתם של הבריות היא דבר מסוכן.

מה הקווים האדומים שלה? רק לא לסבול, היא אומרת. משלמים ביוקר אם אתה לא בסדר, ללא מסגרת לא כדאי. את המוח אי־אפשר להחליף, אבל למציאות יש הרבה אופציות. הנאה זאת מטרה. גם כוח ושמחה, או הכוח לשמחה. מה שאופטימי אצל המכשפה תנינה זה שהיא גם יודעת – וגם יכולה להשתמש בידע שלה. המודעות זה נכס, אומרת זרחי, ונכס יותר גדול היא היכולת להשתמש בה. אצל תנינה אין רווח בין התגלית ליישום. וזאת התגיגה של הספר.

מה יכולים להיות הגירויים שלה לסוג זה של סיפורים? לא יודעת, היא אומרת, המוח מלא תעלות מסתוריות. אולי זה שלא צריכים להיות יותר מדי עצובים.

סופרים אחרים? אוהבת את מנספילד. הבדידות, היא אומרת, לא הביאה אותה לחוסר התייחסות אל החיים. עם קתרין מנספילד היא מרגישה נחומה. עם קולט – נזופה. יש גיל, היא אומרת, ומקפידה להזכיר שהיא מאמצת משפט של חברה טובה שלה, שאשה בת ארבעים שמחפשת אבא ואמא היא אשה מגעילה. יצור לא אסטתי. יש גיל שבו הדבר הזה צריך להיפסק.

"מי יציל את תנינה" של נורית זרחי, לכאורה סיפור על מכשפה עם חתול והתרחשויות מצחיקות. ספר שמתרחש בארץ המכשפות; כלומר בתל־אביב – עושה זרחי את האנלוגיה. אפשר להיכנס אליו ולצאת ממנו לפי הגובה בו אתה רוצה להישאר. לא מוכרחים לרדת לשורשי הדברים. אפשר בהחלט להישאר במישור ההתרחשות. מי שיכול להסתדר בלי הצופן, אומרת זרחי בשם תנינה, הם אנשים פשוטים ומאושרים. תנינה בטח מקנאה בהם, אומרת זרחי, ואחר־כך ממשיכה לשרוק לעצמה מנגינות לא מוכרות. ■

נורית זרחי: „לפני שנכנסים לחלומות, כדאי לבדוק אם ההתעוררות פועלת, ואז אפשר לחלום בשקט [illegible] וטובים"

הקטע של החתול

לפני עשר שנים בערך הוזמנתי להפקת מחתרת של "המלט" מאת שקספיר (או שמא היה זה "אותלו"?) ואפשר לומר שאז, בפעם הראשונה בחיי האמנותיים, הבנתי שמחתרת יכולה להיות משהו מגעיל ונורא, ואולי כדאי להשאיר כמה מחתרות עמוק במרתפים ולא לחשוף אותן לעולם לעיני הרגישה של הציבור. בהצגה השקספירית הזאת עמד על הבמה שחקן עירום כביום היוולדו, שבשיא ההצגה אמור היה להטיל את מימיו על הקהל המחתרתי. לא היה קהל רב, ומימיו של השחקן נפלו על כסאות ריקים. זה היה מאוד מחתרתי משום שעד אז איש לא תאר לעצמו שהמלט משתין. אבל לא זה מה שזעזע אותי ואת שני המחתרתיים האחרים שבאו להצגה הזאת. לא, מה שהרתיע אותנו היה קטע אחר לגמרי: השחקן הראשי (שהוא גם במקרה השחקן היחיד, כראוי להצגות מחתרת), נוטל בסוף ההצגה אפרוח חי ומולק את ראשו לעיני הקהל. מזל שההצגה הזאת לא הלכה, משום שבכל הצגה הלך אפרוח, ואם ההצגה הזאת היתה שלאגר, ענף הלול היה נכנס למשבר קשה.

אחרי ההצגה, כשניגשתי אליו ומאוד רציתי לעשות לו את מה שהוא עשה לאפרוח, הוא הסביר לי שזאת מחאה נגד אדישות הציבור לרצח. "הקהל", הוא אמר לי, "מקבל בשוויון נפש רצח של אדם על הבמה, אז רציתי להראות להם רצח אמיתי, כדי להוציא אותם מהאדישות שלהם. ובגלל זה גם השתנתי עליהם." באותם ימים גם יצא לי להכיר את המילה "מטאפורה" שהיתה מאוד מקובלת בשנות השבעים. כל מה שנגעת בו היה מטאפורה, מנסים אלוני ועד לאפרוח ששחקן משתין רוצח אותו בשידור חי.

לימים, הפך אותו שחקן להיות דוברם של המקופחים, של העניים, של עדות המזרח. אך אני לא האמנתי למלה אחת שיצאה מפיו או מעטו, משום שזכרתי היטב את האפרוח, וידעתי שהוא בסך הכל חצה לעשות לאשכנזים ולעשירים את מה שהוא עשה לאפרוח המסכן. לאפרוחים, אתם מבינים, אין עניין בפרשנות חרשניות למחזותיו השונים של ויליאם שקספיר, ואם יש בעיני דבר נורא יותר מאשר התעללות בחיות, הרי זו התעללות בחיות כדי להעביר מסר מסויים למין האנושי. בזמנו כתבתי על התועבה הזאת בעתון, וכשהסאריסט התחלף משחקן משתין לדובר של המקופחים, לא רציתי לשמוע אותו משום שידעתי שהוא לא רוכין הוד אלא רוצח אפרוחים, שגם הם מעמד מקופח: ואם אף אחד לא לוקח זאת על עצמו, אני מתכבד להיות הדובר שלהם.

עברו שנים ואפרוחים, ולפני שבוע שלחה לי אילת דיין מהמקלטה החקלאית ברחובות מאמר מעתון "העיר" ובו סיפור על רצח חדש בשרות האמנות מבית הספר לאמנות הקולנוע "בית צבי". סטודנט שהרג חתול נטלית, ואחר כך גם ירה ברקתו במסגרת סרט אמנותי קצר. שמו של הסטודנט: רמי רבינו (חתולים, תזכרו את השם הזה) והסרט שלו מעכבת המצלמה על גור חתולים תלוי כנואד ומפרפר עד מוות.

למרות שהחתול מופיע לזמן קצר, החליט הסטודנט האמן שהוא חייב לתת תמונה ריאלית של חתול מת לגמרי. הוא תלה אותו, אבל בגלל משקלו הקל של החתול, לא היה שיתוף פעולה בין הבמאי לחתול, והחתול לא מת. מה עשה הריאליז לקח אקדח וירה לו בראש. בראיון לעיתון "העיר" מספר הרוצח שהוא בעצם נורא אוהב חיות, ונורא היא בהחלט המילה שאלי לוקים בבורות אמנותית משוועת. "הקטע של החתול," הוא מסביר לקוראים המתועבים שלו, "הקטע של החתול הוא מטאפורה. מצבו מקביל למצב של הגיבור. זה קטע נכון מבחינה ויזואלית ואנו מאמין שהוא מעביר את מה שרציתי להעביר".

כל כך הרבה חיות כבר הרגו בשם המטאפורה, ועדיין לא הרגו שום אדם כדי שמותו ישמש, למשל, מטאפורה למצבו של חתול הרחוב הרעב והמנוכר בחברה התעשייתית המודרנית. "אני לא לגמרי מרוצה מהתוצאה," מוסיף ואומר רוצח החתול. כלומר, אפשר אולי היה להרוג את החתול הזה אפילו יותר. לבר מלחנוק אותו ולירות בו, אפשר אולי היה גם להרעיל אותו קצת, ואז אולי היתה המטאפורה ללא רבב.

המדהים ביותר בסיפור הזה הוא שהנהלת "בית-צבי" לא עשתה עניין מהרצח המטאפורי הפעוט הזה. שום חתול מת לא יעצור את התנופה הקולנועית של בית הספר האמנותי. גרי בילו, מנהל בית הספר, שמע על המקרה מכתב "העיר", אמר "אני עצמי מגדל חתול בביתי," הזדעזע כמה ימים, ואחר כך חזר לעצמו. כמה תלמידים רגישים ניתקו את הקשר עמו. המורים העירו הערות מקצועיות כמו: "היית צריך לשים יותר זום על הגופה המפרפרת." או "פחות מידי אור על חבל התליה." אבל לא היה אפילו מורה אחד שהתמרד נגד הרצח או חשב לרווח עליו למנהל. ורוצח החתול? בסוף השליש החליטו רוב המורים שרמתו נמוכה, למרות המטאפורות הנפלאות שלו, וזרקו אותו מבית הספר. אבל היו שני מורים שחשבו שהוא דווקא כשרוני (הו המטאפורה) וכך הוחזר אויב החתולים ללימודים, אמר לכתבנו ש"הוא היה עושה את זה עוד פעם", ומי יודע עוד כמה חיות הוא יחנוק לעבודת הסיום שלו.

החתולים, כמובן, אינם יכולים להגיב על הרצח המתועב הזה. אתם יכולים להגיד מיליון פעם "מטאפורה" אבל לא תמצאו חתול שיכול להגיש תביעה על רצח מדרגה ראשונה. לכן, כאחד שאוהב חתולים אפילו יותר מסרטים קצרים, החלטתי להיות הדובר שלהם. אחרי שבדקתי את החוק הסתבר לי מעל לכל ספק שאמנם ביצע הסטודנט עבירה חמורה, ולפי חוק העונשין של מדינת ישראל, "הקטע של החתול" עלול בהחלט לעלות לו חודש מאסר. חודש שלם של בדידות אמנותית ומחשבות נאצלות על סרטים קצרים בהם הורגים חיות באורך מלא.

אבל כדי שהוא יענש צריך שמישהו יגש לאיזה שוטר ויתלונן עליו. לכן, אל תודעזע, המנהל, אלא לך תתלונן. גם אתה מגדל חתול שאולי הולך למות למען הסרט הקצר. ומה איתכם, תלמידים רגישים? ואתם המורים, לפני שאתם מלמדים אותם את סודות הזום, ספרו להם על צער בעלי החיים ועל קדושת החיים, ולכו להתלונן במשטרה. כי אם אתם לא תתלוננו, אני מבטיח לכם שאני אעשה זאת. אני יודע שאף חתול לא יעשה את זה במקומי, ולכן אין דבר שיעצור אותי מלהתלונן על הרוצח ולדאוג שיעמוד למשפט בעוון הרצח הקטן שלו. ואם יש לי מזל, מי יודע, אולי גם השופט מאמין במטאפורות...

יהונתן גפן

מנחם תלמי

חרמן עם קבלות

אני יודע מה אמרו לך עלי: אמרו, תיקח מרחק מהמניאק הזה שקוראים לו זמלוק. נכון ככה אמרו לך עליו בטח עוד אמרו לך: זה חרמן־ביל־רוכסה הזמלוק הזה, אונס בחורות, בועל קטינות, תיקח מרחק לפני שיבעל אותך גם כן. ססס...אוחתום אלה, יש להם פה יותר גדול משכל. תאמין לי, כל העניינים האלה שיש לי זה לא מחלה של חרמנות. זה מחלה של המזל שלי. תאמין לי, אני לא יותר חרמן ממישהו אחר. בסך־הכל פעמיים ישבתי על זה. בפעם הראשונה נתתי שנה. בפעם השניה שלוש שנים. תנכה מזה שליש, יישאר לך הנטו. על שני זיונים שילמתי שנתיים ותשעה חודשים נטו. אז זה נקרא חרמן־ביל־רוכסה? תאמין לי, אכלתי אותה חינם. לא הגיע לי. שהמצבה של האבא שלי זכרונו לברכה תיפול מהקבר שלו אם אני עובד על העיניים שלך. כל מלה שאני אומר לך זה אשכרה־סכין. ניקח את העניין עם האונס. אולי לפני זה ממין משהו. אתה און־דה־האוז שלי, שלא תדאג. מושהו תבוא לקחת הזמנה. נפתח בבירה? אולי איזה עראק? לא תאכל משהו? רק קפה? מושה! פעמיים תורכי, סוכר־קליל, שיהיה הרבה קאימאק למעלה.

או נתחיל עם העניין של האונס. כל מלה שאני אומר לך זה בלי מיקרופים. נקי לגמרי. עם היד על הספר־תורה. יום אחד, על הסיגריה הראשונה של הבוקר, נעצרת פה ניידת. יורדים מרקו הסמל ואיזה שוטר. אתה מכיר את מרקו, זה שלאח שלו היתה נגריה בפלורנטין. בוקר טוב זמלוק, הוא אומר לי, חיפשנו אותך, מצאנו אותך. שלא תראה את זה עניין אישי, הוא אומר לי, אבל אם לא איכפת לך תתן פה את הידים שלך.

מה פתאום ידיים? אני שואל אותו.

בשביל שנשים את הברזלים. כתבו עליך פקודת מעצר.

אני הפה שלי הפסיק לרגע לעבוד. אבל מושה מהקפה שואל אותו, תגיד מרקו, מה עשה הבנאדם ששמים לו ברזלים על הידיים?

שום דבר מיוחד, אומר מרקו, בסך־הכל איזה אונס קטן. ככה אומר הסמל וכל חבית־הקפה שומע.

מה אונס? איפה אונס?! אני צועק וכבר הידיים שלי סגורות בברזלים שלהם.

מלכה דמוני, השם שלה אומר לך משהו? הוא שואל אותי הסמל.

בטח אומר, אני אומר לו, זותהי מבאר־שבע, שהאח שלה עובד מעיל באשקלון, שיש לה שתי שיניים שבורות מקדימה.

אני לא רופא שיניים, אומר הסמל, לא יודע איך השיניים שלה, אבל נדמה לי שאנחנו מדברים על אותה הגברת.

> **"תנוח קצת, היא אמרה, ותיכף יהיה גם כן כדורסל בטלוויזיה. טייב, כדורסל לא ראינו. עשינו משהו אחר. אבל איפה אונס? אם היה אונס, היא אנסה אותי, לא אני אותה."**

מה פתאום גברת? שרמוטה ולא גברת! אני אומר לסמל, ומה פתאום אונס? אני באותו יום לא היו לי עניינים כאלה בראש, אבל היא אמרה לי, בחייך זמלוק, תבוא תעזור לי משהו בדירה, לא נפתח לי התריס למרפסת. אני בתריסים דווקא טוב, אמרתי, טייב נעלה נראה מה יש לעשות, לה שלא נעזור אם מישהו מבקש טובה? עלינו. חצי רגע סידרתי לה את התריס. איך שאני עומד ללכת, מוציאה בקבוק, אומרת חכה תשתה משהו. גומר לשתות, רוצה ללכת, אומרת חכה רגע, אולי במקרה נפתח לך התיאבון מהשתייה, יש לי מדבוחה עלאקייפאק, עם לחם לבן טרי. יאללה, שיהיה, איך שאני גומר לאכול ורוצה ללכת היא אומרת, בוא תנוח זמלוק, שתית, אכלת, אולי באמת עכשיו, תנוח קצת ותיכף יהיה גם כן מדורסל בטלוויזיה, טייב, כדורסל לא ראינו, עשינו משהו אחר. אבל איפה אונס? אם היה אונס, שהיא אנסה אותי, לא אני אותה.

את כל זה תספר לשופט, אומר לי הסמל, ועכשיו תרים את התחת ותכנס בניידת, הכינו לך מקום עלא־כייפאק באבו־כביר.

מה אני יגיד לך? איך שראיתי את השופט נכנס עצבני עם פרצוף דמיקולו, ידעתי שאני חוטף אותה עד הסוף ביחד עם ההברגה. מה שאני אמרתי, מה שאמר העורך־דין שלי, כאילו לא אמרנו. לקח את הסיפור של המלוכלכת מבאר־שבע, הכניס לי שנה, ומשהו על־תנאי גם כן. באותו זמן הייתי חושב, וואללה, אם היה לי שכל לשמוע מה שהאבא שלי היה אומר, לא היתה המלעונה עובדת עלי. מה אמר? אני יגיד לך מה אמר. תשמע טוב זמלוק, ככה היה אומר לי, שלא תאמין לאף אחד. הכל מה שאתה עושה במדינה הזאת שיהיה לך על זה קבלה, שיהיה לך עדים. תעזוב אותך מדיבורים של כבוד, מחברים. הכל עדים וקבלות שיהיו לך. אפילו עם בחורות. אם אתה מתחרמן על בחורה

(המשך בעמוד הבא)

".לקחתי אותה לרקוד. לקחתי אותה לשתות. תפשנו ראש אחד. לקחתי מויקטור את המפתח של הדירה שלו, עלתה אתי בלי בעיות. אחת־שתיים פתחנו עניין, ואז אני אומר לקטנה: תגידי עיניים שלי, בת כמה את? שבע־עשרה, היא אומרת. סבאבה, אני חושב, כבר לא קטינה הקסקוסה הזאת, אפשר לנסוע הלאה."

(המשך מהעמוד הקודם)
והיא מתחרמנת עליך, קודם כל שיהיה לך קבלה ביד שהיא גם כן רצתה.

אז אחרי שאכלתי אותה עם השרמוטה מבאר־שבע, האבא שלי זכרונו לברכה אמר לי, זמלוק זמלוק, לא שמעת מה שאמרתי לך, תראה איפה הגעת, איך נפלת. אבל עכשיו אולי כבר יהיה לך קצת יותר שכל, אז אני רוצה להגיד לך עוד משהו חשוב: אפילו בחורה תתן לך קבלה ביד, זה עוד לא מספיק. אתה גם כן צריך להיות בטוח שהיא לא קטינה. אז תמיד, לפני שאתם מתחילים בנסיעה שלכם, שלא תתבייש לשאול בת כמה הגברת וגם כן שתראה לך איזה תעודה. זה לא מספיק שהיא תגיד לך אני בת עשרים. אני יודע, הוא אומר לי, אני יודע שזה קצת קשה לעשות חשבון בזמן שהראש שלך נפוח מחרמנות. אבל זה מה שיש. החיים מלא קוצים. מי שלא נזהר, נדקר. ובמדינה שלנו כל אחד צריך לשמור על התחת שלו עם ארבע עיניים. שתיים לא מספיק. אולי הפעם תזכור מה שהאבא שלך אומר לך מהנסיון שלו. וואלאק יא אבא, אני אמרתי לו, עכשיו אני תמיד יזכור הכל מה שאתה אמרת לי. יותר לא יפילו אותי על הקרשים.

מה אני יגיד לך? על המלוכלכת מבאר־שבע נתתי תשעה חודשים נטו. אחרי איזה חודשיים נפל עלי הסיפור עם הקטנה מרמלה. ססס...אוחתה, המלוכלכת הזאת היתה אוכלת כבר מגיל אחת־עשרה. ומי לא אכל אצלה? אבל כשמישהו צריך לשלם בשביל זה, יש פראייר. קוראים אותו זמלוק. תאמין לי, כל מלה שאני מספר לך זה בלי מיקרובים. נקי לגמרי. עם היד על הספר־תורה. עשינו לילה ברמלה, בדיסקוטק הכחול. הכל היה סבאבה. פתאום אני רואה קטנה אחת, יופי של עינים, שגעון של גוף. נדלק לי. ואז אני שואל את החבר שלי ויקטור, תגיד, אתה מכיר את הקטנה הזאת?

בטח מכיר, הוא אומר.

תגיד, אני שואל אותו, יש שאנס?

וואללה יש, הוא אומר, אם בא לה עליך, היא אוכלת בלי בעיות.

לקחתי אותה לרקוד. לקחתי אותה לשתות. תפשנו ראש אחד. אמרתי לה, נלך לקחת קצת אויר בחוץ? אמרה, למה לא? לקחתי מויקטור את המפתח של הדירה שלו, עלתה אתי בלי בעיות. אחת־שתיים פתחנו עניין, אבל פתאום קופצים לי בעיניים הפנים של האבא שלי זכרונו לברכה, בא לי באוזניים הקול שלו מה שאומר, זמלוק זמלוק, במדינה הזאת כל אחד צריך לשמור על התחת שלו בארבע עיניים. ואז אני אומר לקטנה, תגידי עיניים שלי, בת כמה את?

שבע־עשרה, היא אומרת.

סבאבה, אני חושב לעצמי, כבר לא קטינה הקסקוסה הזאת, אפשר לנסוע הלאה. אבל אז שוב פעם קופצים לי בעיניים הפנים של האבא שלי והוא אומר: זמלוק זמלוק, אצלנו במדינה אין אמונה באף בנאדם, ולא חשוב מה אומרת לך הגברת, שלא תתבייש לראות את התעודות־זהות שלה. תודה רבה לך אבא, אני אומר לו בלב שלי, ולקטנה אני אומר, אולי יש לך פה במקרה תעודת־זהות?

במקרה יש, היא אומרת, מה הקטע?

בא לי לראות משהו, אני אומר לה.

מושהו למה לא מגיע הקפה שלנו? ותעשה טובה, תשלח גם כן קופסה מלדבורו!

טייב, איפה עמדנו? הה, התעודת־זהות. היא לא עושה מזה עניין, מוציאה את התעודת־זהות שלה. אני פותח, רואה כתוב שנת לידה 1966. אנחנו עומדים אז ב־1983. אפילו שהראש שלי נפוח מהתחרמנות, אני עושה את החשבון, יוצא לי 17. סבאבה. שלוש פעמים אני עושה את החשבון, בשביל שלא תהיה טעות. שבע־עשרה. זה מה שיוצא כל הזמן. בינגו. הקטנה אומרת את האמת. אפשר להתחיל לנסוע בלי בעיות. וואאלה, נסענו. שגעון של נסיעה. כל פעם שהיינו מגיעים לתחנה הסופית, אם אתה מבין אותי, הקטנה רוצה עוד נאגלה. קטנה, קטנה, אממה לנסוע ידעה כמו גדולה.

טייב, מה אני יגיד לך, אחרי איזה שבועיים התחילו העניינים. מישהו ירק עלינו אצל האבא שלה. ההוא תפש את הסעיף, התחיל לפוצץ את הילדה שלו במכות. אז היא צעקה, מה אתה רוצה ממני, אני לא ידעתי שום דבר מהחיים שלי. לא הבנתי מה הוא עושה לי בכלל. שרמוטה קטנה מגיל אחת־עשרה אוכלת כבר ופתאום לא ידעה מה אנחנו עושים. אחרי שאמרה לו ככה, הלך האבא שלה למשטרה, באו אלה ושמו לי את הברזלים על הידיים. האח שלי ציון שלח לי את העורך־דין שלו. הביא לי סיגריות וכל מיני דברים, אמר לי, איך הסתבכת זמלוק. אתה יושב הכי עמוק שאפשר בתוך החרא.

על מה הסתבכתי? אני שואל אותו, מאשימים אותי אונס?

הפעם לא אונס, הוא אומר, הפעם בעילת קטינה.

זה הכל? אני שואל אותו.

זה לא מספיק? הוא שואל.

ואתה בטוח שאין אשמת אונס? אני שואל אותו.

אין אונס. הבחורה סיפרה לחוקרת את כל האמת. אמרה שהכל היה בהסכמתה. אז מה שנשאר זה בעילת קטנה וזה בעצמו הרבה מאוד. יכול לעלות לך חמש שנים.

על הקצוץ של מזרחי בעילת קטינה! אני צועק בשמחה וכבר רואה איך הדלת של חצר המעצר נפתחת והשוטר אומר לי, תסלח לנו זמלוק שהיתה לנו טעות, ועכשיו שתהיה לנו בריא, אתה יכול ללכת הביתה.

זה לא צחוק בעילת קטנה, אומר לי העורך־דין ומתחיל להוציא את הניירות שלו.

איזה בעילת קטינה, אני אומר לו, אתה חושב שאני איזה פראייר שרק עכשיו יצא לשוק? לפני שהתחלנו לנסוע, אם אתה מבין אותי, כך אני אומר לו, לפני שהתחלנו לנסוע אני עושה חנייה קטנה ואומר לגברת לא איכפת לך להראות לי את התעודת זהות שלך? והיא מראה לי. בעיניים שלי ראיתי כתוב שם שנת הלידה 1966. שלוש פעמים עשיתי את החשבון. יצא 17.

כמעט, הוא אומר לי.

כמעט מה? אני שואל אותו.

כמעט שבע עשרה, הוא אומר.

למה כמעט? אני שואל אותו.

אני יגיד לך למה כמעט, הוא אומר, הבחורה נולדה אוקטובר 1966, אתה בעלת אותה אפריל 1983. מיהרת בחצי שנה, חביבי.

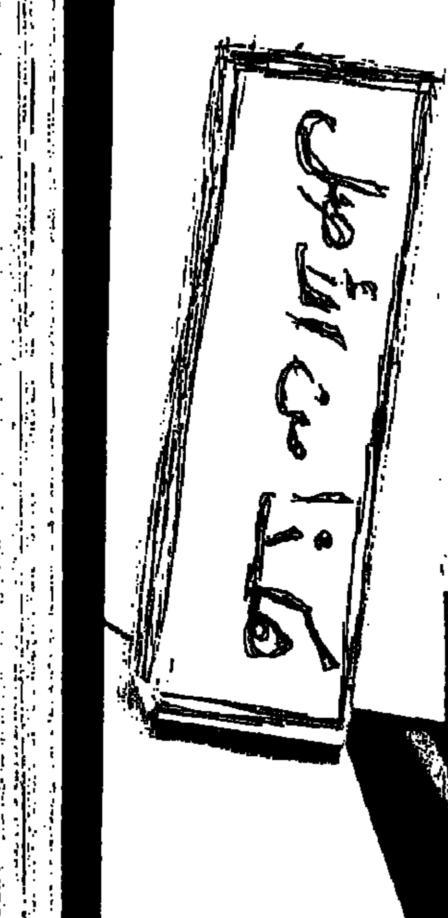
עכשיו אתה מבין איך אכלתי אותה. לפני הפסק־דין שואל השופט אם יש לי הרשעות קודמות. מביאים לו את העניין עם המלוכלכת ההיא מבאר־שבע. הוא מסתכל בניירות, מסתכל עלי, לא אומר כלום. אבל תאמין לי, אני שמעתי את המחשבות שלו. שמעתי איך הוא חושב: וואלאק, זה ניאק־איבן־ניאק. אונס בחורות מסכנות בבאר־שבע, בועל קטינות ברמלה. לכבוד זה נבריז לו שלישיה. והוא הבריז, יחרב־בייתו!

כבוד השופט, אמרתי לו, שתיפול המצבה מהקבר של האבא שלי אם אני לא אומר את כל האמת. ראיתי לפני הבעילה את התעודת־זהות של המתלוננת. עשיתי חשבון. יצא שבע־עשרה. לא לקחתי בחשבון את החודשים, רק את השנים.

שלוש שנים! אמר הבנזונה וסגר עלי את העניין. ולפני שהוא יוצא ללשכה שלו הוא מביט עלי ואומר: עכשיו יהיה לך גם מספיק זמן ללמוד חשבון. הרביץ עלי שלישיה והלך הביתה, הבנזונה. והעורך־דין שלי עוד אומר, יצאת מזה בזול זמלוק. גם הוא הלך הביתה. כולם הלכו הביתה. רק אני הלכתי בתוך הזיננונה.

הנה שמתי לך את כל הסיפור. בלי מיקרובים. כל מלה נקייה כמו זהב. אז זה בסדר שאומרים עלי אונס בחורות, בועל קטינות? ■

1983
אפריל
13

הלוח הביתי

מרכז
תל אביב לה-גרדיה 88, יד אליהו טל' ...

בתים פרטיים ודירות גדולות

- רמת אפעל - בלב רמת אפעל בתים בני 245 מ"ר על פני שטח של כ-550 מ"ר.
- גבעת אויה - ליד מלון אויה. בתים בני 188 מ"ר, 6 חדרים, חלקת אדמה כ-360 מ"ר.

דירות 4-5 חדרים

- חולון - רח' ארלוזורוב פינת גולומב דירות 4 חדרים 91 מ"ר
- פתח תקוה - ברח' קפלן - צה"ל, דירות 3½ חדרים - 87 מ"ר, 4 חדרים - 100 מ"ר, 4½ חדרים - 117 מ"ר.
- חולון - קרית בן גוריון, דירות 5 חדרים, 136 מ"ר לדירה. דירות 4 חדרים, 105 מ"ר כל דירה.
- נתניה - איתמר בן אב"י דירות 3½ חדרים - 88 מ"ר, 4 חדרים - 105 מ"ר, 4½ חדרים - 120 מ"ר.
- חולון - רח' הכרם פינת הציונות דירת 5 חדרים 109 מ"ר.

דירות 3-4 חדרים

- נח"ים - רמת הנשיא דירות 3 ו-4 חדרים. מתאים לזכאים.
- נוה עופר - על גבול ת"א-חולון ברח' אהל יעקב, דירות 3 ו-4 חדרים. מתאים לזכאים ולזכאי מח"ל.
- רמלה - בנווה רם שכונה חדשה ומתפתחת, דירות 3 חדרים 77 - 4" מ"ר ודירות 4 חדרים 88 מ"ר. מתאים לזכאים.

- נתניה - בין הרחובות שלמה המלך ונורוק בנין חדש ובו דירות 3 חדרים 75 מ"ר (מתאים לזכאים) ודירות 4 חדרים 105 מ"ר.
- נוה פולג - בדרום נתניה, ליד הים דירות 3 ו-4 חדרים. מתאים לזכאים ולזכאי מח"ל.
- קרית שלום - ברח' קיבוץ גלויות, דירות 3 חדרים 72 מ"ר. מתאים לזכאים ולזכאי מח"ל.

חיפה
חיפה - רח' החלוץ 43 טל. 04-660915

בתים פרטיים ודירות גדולות

- פרדס חנה - איכות חיים בנוסח כפרי. וילות חד-משפחתיות 4 חדרים 104 מ"ר + חדר משק 26 מ"ר, 4 חדרים 120 מ"ר + חדר משק 24 מ"ר. וילות דו-משפחתיות 4 חדרים 88 מ"ר. אפשרות לתוספת בניה.
- חיפה פאר נוף - בין הדר לכרמל, 5 בנינים מדורגים עם כניסות נפרדות דירות 5 חדרים 105 מ"ר + 11 מ"ר מרפסת.
- חיפה נוף-ים - בצפון מערב הכרמל, דירות גן מרהיבות צופות לים. 5 חדרים - 120 מ"ר + מרפסת 23 מ"ר.

דירות 3-4 חדרים

- חיפה נוה-שאנן - דירות 3 חדרים 88 מ"ר.
- חיפה - ברח' בודנהיימר דירות 3 חדרים 78 מ"ר, דירות 4 חדרים 88 מ"ר.

- חיפה רמות ספיר - מול מפרץ חיפה, דירות 4 חדרים 100 מ"ר, 3½ חדרים - 88 מ"ר, 3 חדרים - 75 מ"ר.
- נצרת עילית - בשכונת בן גוריון בדרום העיר, דירות 4 חדרים 86 מ"ר, 3 חדרים - 73 מ"ר. כניסה מיידית.

ירושלים
רח' הלל 8 טל. 02-233396.

דירות 3-4 חדרים

- גילה - דירות 2, 3, 3½ חדרים. תחבורה נוחה לעיר.
- פסגת זאב - שלב ב', דירות 3 חדרים 75 מ"ר דירות 4 חדרים 94 מ"ר.

דרום
אשדוד רח' רוגוזין 25 טל. 055-57732/3

בתים פרטיים

- אשקלון - בשכונת ברנע, קוטג'ים בני 6 חדרים, 164 מ"ר כל אחד.

דירות 3-4 חדרים

- ראשל"צ - ברח' אברבנל, דירות 4 חדרים 117 - 120 מ"ר ודירות 3½ חדרים - 104 מ"ר.
- אשדוד - פאר אשדוד ברח' רוגוזין פינת יצחק הנשיא. בנין בן 8 קומות, דירות 4 חדרים 97 מ"ר ודירות 5 חדרים 118 מ"ר.
- נס-ציונה - בשכונת רמת בן צבי דירות 4 חדרים 88 מ"ר. דירות 3 חדרים 76 מ"ר.
- אשקלון - בשכונת ברנע הצופה אל הים דירות 3½ חדרים 88 מ"ר.

באר שבע
מרכז הנגב טל. 057-72540

דירות 5 חדרים

- באר שבע - מגדלי עופר בשכונה ה' מגדלי יוקרה דירת פנטהאוז.

דירות 3-4 חדרים

- ערד - ברובע חלמיש דירות 4 חדרים - 88 מ"ר דירות 3 חדרים - 74 מ"ר.
- באר-שבע - בשכונה ו' דירות 3 חדרים בנות 74 מ"ר ודירות 4 חדרים 93 מ"ר.
- קרית גת - בשדרות לכיש דירות 4 חדרים 94 מ"ר. דירות 3 חדרים - 75 מ"ר.

תמוז תשמ"ו
מאת נילי פרידלנדר
צילומים: שי גינות
בשיתוף רשות
שמורות הטבע

נחל עמוד והמבטשה העתיקה (למטה משמאל) שבה עיבדו צמר לאריגה.

40. אל הבוסתנים בנחל עמוד

זהו טיול לחלקו העליון של נחל עמוד, אל הבוסתנים ואל פירות הקיץ. הולכים בקטעים יפהפיים, אלה שנקראו בפי הערבים ואדי טוואחין (נחל הטחנות) ו־ואדי למון (הוא נחל הלימונים). נחים בצל עץ אגוז גדול ויפה. עצי הדולב בנחל הם שנתנו לו שם שנזכר בכתובות ובגיטין שהיו נוהגים לכתוב בצפת בדורות קודמים: „פה העיר צפת שבגליל העליון, ועל נהר דילבאי היא יושבת".

בוסתנים נהדרים היו כאן: תאנה, גפן, רימון, שקד, צבר, מישמש, תות, תפוח, חבוש, שסק ושזיף, לימונים ואתרוגים.

בשנים האחרונות נוטעים פה שוב, ומשחזרים את נוף הבוסתנים שהיה בנחל עד שנת 1948. הנוער העברי עובד כאן, ושוב זורמים המים אל הבוסתן. זוהי שמורת טבע שהדבר הכי יפה בה הוא מעשה ידי אדם בנחל. טחנות הקמח, אמות המים, המיזרקה, הבוסתנים והפירות הממשיכים להבשיל כאן כל הקיץ.

נדב ליפשיץ, פקח רשות שמורות הטבע, גר עם משפחתו בבית אבן מעל התחברות הנחלים עמוד ומירון. יחד עם בני הנוער, מעבד נדב את הבוסתנים ומשקם את הריסות הטחנות וה„באטאנים" – מפעלי עיבוד אריגי הצמר שהביאו לכאן מגורשי ספרד שעלו לצפת במאה ה־16, והסיפור עדיין רק בתחילתו. בינתיים נפתחה כאן, בצריף קטן, גם תחנת־מידע לתועלת המטיילים בנחל.

קל להגיע הנה, לבלות בגיא המוצל והקריר שעות אחדות ביום קיץ, וגם לא מוכרחים ללכת לאיבוד. כל השבילים בנחל, מעין־יקים עד בריכת שכווי, משולטים וניפגשים במסלולים היקפיים. בדרך קצרה, נוחה לירידה וקשה לעליה, יורדים מכביש ראשי אל קטע מקסים בן שנים וחצי ק"מ בנחל עמוד ובו מעיינות ובוסתנים, בריכות ואמות־מים, מיזרקה ומיבנים עתיקים של הטחנות בנחל.

אל קטעים קסומים אלה של נחל עמוד יורדים מכביש עכו־צפת.

מי שעולה לגליל מכיוון צומת גולני, פונה לכיוון צפת ומטולה, לפי השלטים הירוקים. לאחר כ־18 ק"מ מצומת גולני מגיעים לצומת נחל עמוד על כביש עמיעד־פרוד. פונים שמאלה, מערבה (לכיוון עכו), ובצומת חנניה פונים צפונה לעבר מירון וצפת. ◀

קיסוס והדס

קיסוס והדס – זאת לא שורה משיר יווני עתיק, פשוט תיאור מקוצר של הצומח בנחל.

לא רחוק מהתחברות הנחלים מירון ועמוד, יש קיר סלע גבוה שקיסוס מתפרקד עליו מרגליו ועד לראשו. אפר לראות קיסוס טבעי, עם עלים דמויי־לב, מטפס על גדרות ועצים גם בפינות נוספות בנחל. אין עוד מקום בארץ שבו צומח בליכן תרבה קיסוס כמו כאן. גם הדסים צומחים כאן בר, ובכמויות הכי גדולות בישראל. כרגיל, יש בהדס זוגות־זוגות של עלים נגדיים. בחדס כשר צריכים להיות „שלושה עלים בכל קב". הדס משולש זה, אחד מארבעת המינים המבוקשים בחג הסוכות, אפשר למצוא כשהצמח עוד צעיר וענפיו פורצים אחרי כריתה או שריפה. שריפות רבות, מהן קשות והרסניות, נגרמו כתוצאה מנסיונות של יהודים טובים להכשיר את הדסי נחל עמוד לסוכות.

מעלת הנחל – באיזור המעיינות, הבוסתנים וטחנות הקמח – שופע גם עצי דולב וערבה. בקטע זה שאורכו כ־2.5 ק"מ יש בדרך־כלל מים בכל ימות השנה, ואפילו בריכות צלולות טובות לרחצה. קטע זה נמשך מעין־יקים ועד מדרום למקום שבו נשפך נחל שכווי הבא מצפת, אל ערוץ נחל עמוד. בקטע זה מתקיים הטיול המתואר כאן.

פריחת הצלף הקוצני. כדאי ללקט את הניצנים ולהחמיץ. המעדן עולה הון תועפות.

אמת המים המחוקקת ... נחל עמוד. יש גם בריכות

השקופה המכללה

יפות־יפות. תמר סארן עברה לבית־ברל.
צילום: טורי סטאר

בלב השרון, על גבעה ירוקה מוקפת פרדסים, מגשימה בשנתיים האחרונות מכללת בית ברל חלום. היום: המכללה לחינוך הגדולה והמבוקשת ביותר. יותר מאלפיים סטודנטים ותלמידים עברו שם בשנה האחרונה — חלק גדול במסלולי־הכשרה אקדמיים (תואר ראשון (B.Ed.) להוראה. לחץ הנרשמים היום גדול במיוחד. מה מושך אותם דווקא למכללה הזו?

מאת גד בירון

כשהחלטתי שהוראה זה התחום שלי, היה לי ברור שאני באה לכאן", מספרת נאוה בן־נון (22) מפתח־תקוה. כשהיא אומרת „לכאן", היא מתכוונת למכללת בית ברל. אנחנו יושבים שם, מתחת לעץ עבות, שתורם לנו הרבה צל. כריידשא ענקיים סביב. ציוץ ציפורים, שקט כמעט לא־מוכר לאיש עירוני. פסטורלה בקצה הסקאלה.

נאוה: „לפני שהגעתי לכאן התייעצתי בחוץ. ההמלצה שקיבלתי היתה חד־משמעית. אמרו לי שיכינו אותי כאן להוראה יותר טוב מכל מקום אחר. אבל יש עוד עניין", היא אומרת בהתלהבות: „אני מכירה מוסדות חינוך אחרים, קמפוסים של קוביות־בטון. הכל גדול שם, מנוכר. אתה רואה כאן את הירק, את המדשאות?", היא שואלת. „אתה זוכר את הדרך לכאן, לבית ברל? האווירה אחרת. תענוג ללמוד כך".

אנחנו לא יושבים לבד. גם רפי דהן ותמר סארן יושבים קרוב. יושבים ומשוחחים. כמעט לוחשים. מה שהמקום עושה לבנאדם...

בשנה האחרונה למדו שם יותר מאלפיים סטודנטים ותלמידים. ולקראת השנה הבאה לחץ הנרשמים גדול במיוחד. מה מושך אותם דווקא לבית ברל?

שקט כפרי, נוף אנושי

מיקום: לב השרון. על גבעה מוקפת פרדסים, טובלת במרחבים של ירק, עצים ופרחים, מושכת המכללה גם ציפורים לרוב. „הריאות הירוקות" האלה והשקט הכפרי עושים למי שמגיע לכאן יותר מהרגשה טובה. הם אלה שנותנים את המסגרת לתוכן, לעיקר.

אהרן הראל, שנתיים מנכ"ל בית ברל. המכללה הבייבי שלו: „היום אני יכול לציין שהצלחנו לחולל תפנית משמעותית בהכשרה שנותנת המכללה, כמוסד להשכלה גבוהה, בלימודי הוראה ובמסלולי הכשרה שונים. לחלק הולך וגדל מהם ניתן תואר אקדמי ראשון, בוגר בהוראה (B.Ed). המגמה שלנו היא להוציא מערכות שיש בהן שמרנות לטובת חדשנות וניסויים. לחדש ולחדש".

ככר היום מציעה המכללה מיגוון מסלולי־הכשרה מפתיע בהיקפו. אולי הגדול ביותר שיכול לפגוש כל סטודנט המשתלם בהוראה. פירוט חלקי: הכשרה והסבה להוראה, לימודי תואר במדעי החברה (בשיתוף עם אוניברסיטת תל־אביב), מכינה קדם־אקדמית ומסלולים ייחודיים כמו לימודי ארץ ישראל, המזרח, בלערית, בתעודת־הוראה ורשיון מורה־דרך, או הוראת חקלאות, טבע ולימודי הסביבה.

„בלימודי ההוראה", אומר אהרן הראל, „אנחנו שמים דגש מיוחד על מקצועות להם יש ביקוש גדול למורים. אנחנו יודעים שכבר היום יש ביקוש גדול למורים לביולוגיה, כימיה, פיסיקה, מתמטיקה ומחשבים".

גם מורים וגננות עוברים במקום הזה השתלמויות במקצועות שונים, למשל: שילוב אמנויות בהוראה, דרמה ותיאטרון בבית־הספר, דמוקרטיה וחינוך חברתי, למידה פעילה. הרשימה חלקית.

תואר אקדמי

לאחרונה נוספו למכללה שני מוסדות הוראה שעברו מגבעתיים: „המרכז להכשרת יוצאי אוניברסיטאות ואקדמאים להוראה" ו„הסמינר למלאכה", המכשיר מורים לאמנויות וטכנולוגיה כללית. בכך עוד התרחב מיגוון תחומי העיסוק וההכשרה של המכללה.

אלא שהמיגוון אינו מסתפק במסלולי־הלימוד

שצויינו. אהרן הראל: „הקמנו יחידות־עזר למורה ומרכזים גדולים: מרכז מחשבים, העוסק בין השאר בפיתוח לומדות לבתי־הספר, מרכז לספרות ילדים – ע"ש ימימה אבידר, כלת פרס ישראל, מרכז למחקר ולימוד של מועדי ישראל, מרכז להבנת הנקרא ומרכז ללימודי ארץ ישראל, שרק מי שמסיים אותו, זוכה, בעצם, ב־3 תעודות: תעודת הוראה, תואר אקדמי ותעודת מדריך מוסמך של משרד התיירות".

הפעילות המגוונת הזו הפכה בהדרגה את מכללת בית ברל למכללה לחינוך הגדולה ביותר בארץ. שמציעה גם אפשרויות, תנאים ואווירה שאין כשום מקום אחר.

מספרת תמר סארן (24), „למדתי בסמינר אחר ועברתי הנה. אחת הסיבות: רק כאן מצאתי את השילוב המיוחד של לימודי חינוך עם שני מקצועות התמחות, במקום התמקדות בתחום אחד בלבד. זה נותן תמונה כללית יותר, וחשוב להמשך המסלול המקצועי. כיום מורים בדרך־כלל לא מלמדים רק מקצוע אחד, וככל שיודעים יותר מקצועות, קל יותר להשתלב במקומות עבודה".

למרות הדגש המעשי, המכללה לא מוכרת את עצמה כבית־חרושת לידע ולציונים. להיפך. גאוותו של אהרן הראל היא על השילוב המיוחד בין הקניית ידע והקניית ערכים. „עם כל הדגש על הישגיות", הוא אומר, „אנו רואים בחינוך לשמו צד חשוב לא פחות. ליצור מורה שהוא בראש וראשונה בן־אדם, מחנך".

רפי דהן (33), הלומד לקראת תואר B.Ed בחינוך משלים, סבור כי זהו אחד המקומות היחידים השם דגש על החינוך הבלתי־פורמלי ונותן כלים לעבודה מעשית. „למדתי כאן בקורס למדריכים מוסמכים. אני עובר פעם בשבוע סדנת ניהול. זה עוזר לי כמנהל וכאיש חינוך ובעיקר נותן המון בטחון כשיוצאים לשטח".

יד ביד עם האוניברסיטה

אוניברסיטת תל־אביב ומכללת בית ברל. יש משותף ויש שונה. כשניהם אתה יוצא עם תואר ראשון. בבית ברל: תואר בוגר בהוראה – B.Ed. יש מסגרות לימודים שמכללת בית ברל מפתחת יחד עם האוניברסיטה, בשיתוף פעולה מלא.

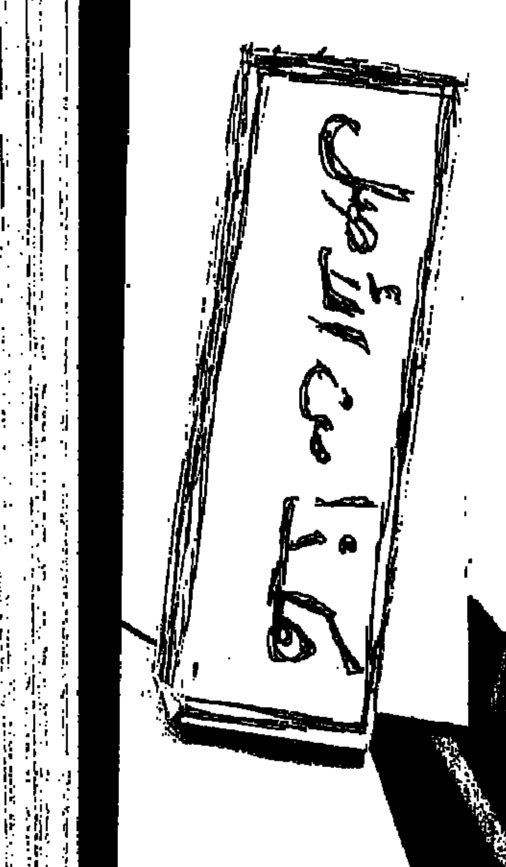
ובכל זאת: אהרן הראל, מנכ"ל בית ברל, רואה הבדל יסודי וחשוב. „האוניברסיטה", הוא אומר, „מעניקה השכלה, ידע. המכללה נותנת יותר מזה – אפשרויות בחירה. בוגר המכללה יכול לבחור אם ילך להוראה או שימשיך להשתלם במחקר ובמסגרות חינוך אחרות. ועוד דבר", הוא מוסיף: „האוניברסיטה מכשירה בוגרים לחינוך ולתיכון. אנחנו מכשירים לכל מסלול הוראה, מהגנון ועד לתיכון. את כל המיגוון הזה אנחנו יכולים להציע היום, יותר מבכל תקופה אחרת".

ד"ר אהרן ויידנברג, ראש האגף להכשרת מורים במכללה, מסביר כיצד נוצרת אווירה כזאת: „לומדים בקמפוס שלנו כאלפיים סטודנטים ותלמידים, מחתכים חברתיים שונים, מקבוצות־גיל ותחומי־עניין שונים ומגוונים, וזה מוסיף לעניין החברתי. להבדיל ממוסדות אחרים, אנחנו מקפידים לשמור על מספר תלמידים קטן בכל כתה ועל יחס אינדיווידואלי לכל אחד. יש כאן נטיה ללכת לקראת הסטודנט בפתרון בעיות אישיות ולהקל עליו כמה שיותר בתקופת הלימודים. אם בעזרה כספית בצורת הלוואות, הנחות פר"ח ומילגות ואם על־ידי מגורים במעונות. התוצאה", מדגיש ד"ר ויידנברג: „אנחנו עובדים חזק גם על טיפוח וקידום חברתי של הסטודנטים. מגיעים אלינו מכל קצוות־הארץ. חלקם לומד אצלנו במכינה קדם־אקדמית לקראת לימודים סדירים".

בכיוון אחר: לרשות הסטודנטים עומדים מגרשי ספורט, בריכת־שחיה, מועדון סטודנטים (חברים באגודת הסטודנטים), חוגים, ערבי סרטים, הופעות אמנים ועוד פעילויות שונות, שיוצרות גיבוש חברתי.

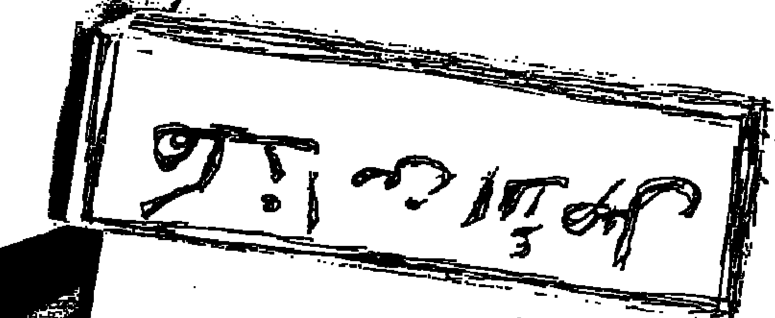
המקום המיוחד הזה כבר הפך לשם דבר. התוצאה: למרות כל הדיבורים בעבר על מעמדו של מקצוע ההוראה, יש עכשיו לחץ גדול של נרשמים למכללת בית ברל. משהו בהחלט זז. היום היא כבר נחשבת למקום המועדף ביותר מבין הסמינרים להוראה. וזה לא מפליא, כשלומדים באווירה כל־כך מיוחדת.

■ תדמית

מעריב

פרי הפטל בבוסתני נחל עמוד
צילום: שי גינות

סופשבוע

(המשך)

נוסעים עוד כשמונה קילומטר. עוברים מימין את כפר שמאי.

● **אל התאנה והאגוז.** כקילומטר מצפון לכפר שמאי פונים ימינה, מיזרחה, ונוסעים עוד קילומטר עד למגרש החניה, כ־300 מטרים לפני בניין משטרת עין־תינה. מצודת המשטרה נבנתה ע"י השלטונות הבריטיים במאורעות 1936 – 1939 כדי להבטיח את המשאבות שלקחו את מי מעיין עין־יקים לצפת. זה היה המעיין הראשון שאת מימיו הוציאו מחוץ לנחל. תונים במגרש החניה וממשיכים ברגל אל המצודה הבריטית. כחמישה מטר לפניה, משמאל, יש עץ חרוב ולידו שביל עם סימון אדום על האבנים. בחמש דקות יורדים אל עין־יקים שלידו עצי התאנה שנתנו לו את שמו הערבי, עין־תינה, וזה גם שמה של המשטרה. ליד המשאבות – עכשיו של "מקורות" – מישטח בטון ועץ עוקי של אגוז המלך. האגוזים הבשלים נושרים על ראשי המטיילים. וכאן הצריף עם תחנת המידע. מי המעיין זורמים גם בברזים ואפשר לשתות.

מכאן הולכים לאורך אמת המים עוד מאה מטרים. השבילים מתפצלים. השביל הימני שאורכו כקילומטר יורד אל הבוסתן המשוחזר ואל טחנת איסכנדריה.

השביל השמאלי, במקביל לו, מוביל לבית הטוחן. כשהולכים בשביל הזה חוצים את אפיק הנחל על גבי גשר אבן. אחריו מגיעים למבנה שמעל לטחנת־קמח הרוסה. זה בית הטוחן, אכסניה ששימשה את אלה הממתינים לתורם בטחנה. השביל, עם סימון שחור, יורד לפני הבית עד לאפיק, ומשני צידיו בוסתנים נטושים, עצי תפוח ושזיף, משמש ולימונים. הולכים כ־5 דקות מבית הטוחן ומגיעים לגישרון עץ על אפיק הנחל. תחתיו נובע מעין קטן עם מים זכים. אפשר לרדת לאפיק וללכת בתוך המים הרדודים. יש גם בריכות עמוקות שלעיתים אפשר לשחות בהן. על המים פורחת נענע משובלת, ולאורך האפיק עצי ערבה.

● **אל המַבְטֵשָׁה.** חוצים את האפיק בגשר העץ וממשיכים בשביל המסומן בנגדה הימנית. השביל מוצל בזכות קיסוס טבעי המטפס על העצים והסלעים. הולכים עוד מעט ומגיעים לבית גדול שבקרוב ישקמו אותו. זהו ה"באטאן" – או, בעברית, המַבְטֵשָׁה – על שם פטישי העץ שהונעו בכוח המים ובטשו את האריגים החדישים שנשטפו במי הנחל. על כך במסגרת. הולכים עוד כמאתיים מטר בשביל ומגיעים אל טחנת קמח, "טחנת איסכנדריה", אחת מחמש טחנות הקמח האחרונות שפעלו בנחל עמוד עד 1948.

עדיין נותרו פה אבני ריחיים, וגם את הטחנה הזאת מתכוונים לתקן ולהפעיל שוב. מכאן ממשיכה אמת המים אל טחנות הבאות. האמה היא התעלה הצרה המוליכה את המים וחוצה את הנחל על פני גשר אבן. עוברים לגדה המזרחית של הנחל.

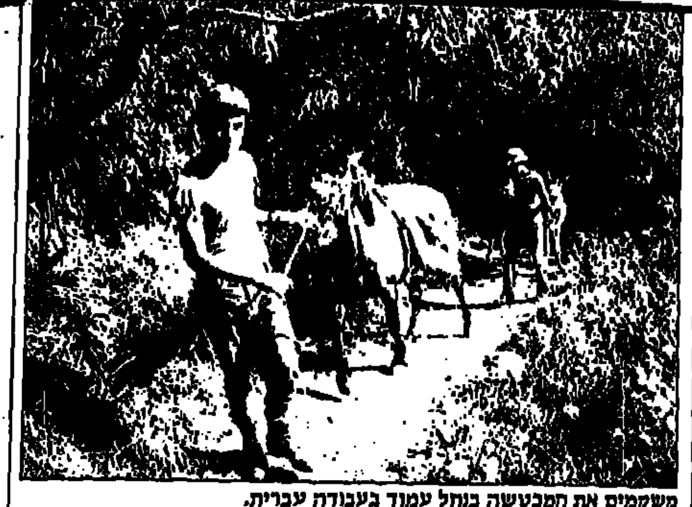
המאבק על המים

ב שנים האחרונות התנהל מאבק עקשני כדי למנוע את זיהום הנחל, לאחר שהזרימו אליו מי ביוב מצפת. המאבק לשמירת נקיון המים בנחל הצליח. יותר לא זורם הביוב של צפת לנחל שאת רוב מימיו לקחו ממנו.

מאמצים מרובים נעשים כדי לשקם את הבוסתנים ואמות־המים בנחל. תרבות חקלאית עשירה, טיפוסית לארץ, היתה כאן במשך מאות שנים ועכשיו משחזרים בוסתנים ומשקמים מיבנים של טחנות קמח ומבטשות.

לאורך קטע של 2.5 ק"מ בנחל שבו אנו מטיילים היו 12 טחנות קמח, הנזכרות בכתובים החל מלפני המשימאות שנה את המים שלקחו מהנחל כבר לא יחזירו אליו, אבל עושים הכל כדי לשמור על המראה הגן־עדני שהיה לו. נערים ונערות סוחבים על כתפיהם ועל גבי חמורים אבנים, שקי חול ומלט, ומשקמים את אמות המים ואת הבוסתנים.

מי מעיין יקים מספקים היום רק כחמישית מתצרוכת המים של צפת. אילו היו אנשי "מקורות" משחררים את המים מהצינורות ומאפשרים להם לזרום שוב באמות המים ובאפיק הנחל, היה המקום חוזר לחיות גן־עדן.

משקמים את המבטשה בנחל עמוד בעבודה עברית.

"אתא" של גולי ספרד

רק בנחל עמוד שרד בית אחד מתעשיית אריגי הצמר שהביאו גולי ספרד לצפת לפני ארבע־מאות שנה. זו היתה תעשייה שהעסיקה בשיאה אלפי גברים נשים וילדים, וזה היה הבסיס החומרי לקהילת צפת שריחפה בעולם הזוהר והקבלה.

פרופסור שמואל אביצור גילה את המיבנה העתיק הניקרא „טחנות אל באטאן" בקטע היפה ביותר של נחל עמוד. השם "באטאן" הוא ספרדי, ומשמעותו מקום שבו „מכים" את אריגי הצמר בעזרת פטישי עץ שעלו וירדו בכוח המים.

בשלהי ימי הביניים, מספר אביצור, נוצרו בספרד אריגי הצמר המשובחים ביותר. התעשייה הזו היתה כולה בידי יהודים, וכשהם גורשו מספרד ב־1492, הלכה התעשייה הזו בגולה יחד איתם לסלוניקי ולצפת.

לפני כארבע־מאות שנה עבדו שבעת אלפים וחמש־מאות מיהודי צפת בתעשיית אריגי הצמר. כאן היו חמש־מאות נולים, שש מצבעות גדולות ושלוש מבטשות בנחל עמוד. טונות רבות של צמר מעולה הובאו באוניות מיוחדות לצפת, וגם עולים רבים הגיעו אז, בתקופה שבה היתה צפת הגדולה והעשירה בערי א"י. מתוך עשרים וחמישה אלף תושביה, היו שמונה־עשר אלף יהודים. אריגי צפת היו מאיכות מעולה ותישתוו רק לאריגי ונציה.

הטחנות בנחל נתכרו בידי היהודים מהוואקף המוסלמי או המימשל העות'מאני. חלק נכבד ממהכנסות הלך לישיבות צפת. כאשר נפסקה תעשייה זו במאה ה־17, חזרו לפעול טחנות הקמח. היו פה 2500 דונם בוסתנים. במלחמת העצמאות ניכבשה צפת הערבית בידי צה"ל. הערבים, מעבדי הבוסתנים ומפעילי הטחנות, עזבו את הנחל ועכשיו משקמים ומעבדים בעבודה עברית את מה שנשאר מאז.

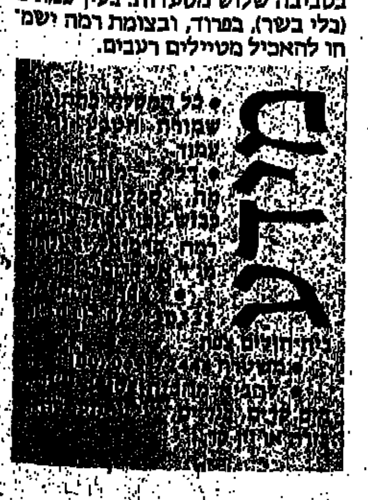
● **אל בריכת שכווי.** מהגשר ממשיכים בשביל עוד כעשר־חמש־עשרה דקות עד לבריכת שכווי. אפשר ללכת במים, בתוך האפיק. מים ועץ דולב כמו על גדות הנהרות בערים הגדולות באירופה. זהו עץ גבוה מאוד ולו עלים ירוקים בהירים כבף־יד, ופירות הניראים כמו כדורים שעירים.

● **הדרך בחזרה.** מכאן אפשר לחזור בשביל המסומן בשחור עד למַבְטֵשָׁה, שם מתפצל שביל מסומן בירוק. השביל מחזיר את ההולכים בו דרך הבוסתן המשוחזר והאמה בחזרה לעין־יקים. כ־150 מטר אחרי המבטשה מתפצל השביל שוב, ושביל די תלול (מסומן בירוק) עולה למשטרת עין־תינה. כ־45 דקות הליכה.

● **אל הבוסתן והמיזרקה.** מומלץ לא לעלות בשביל הזה, אלא להמשיך בשביל הימני המוליך לבוסתן משוחזר: עצי שקד, רימון, שסק, זיתים, הדרים, תמר ותאנה, גפן מטופסת. ב־1982 החלו חוגי נוער מכל הארץ לעבוד בשיקום הבוסתנים וגינות הירקות שחרבו מאז מלחמת העצמאות, כשהערבים יושבי הנחל עברו מכאן למקומות אחרים. מהבוסתנים ממשיכים ללכת עם אמת המים אל בריכת אגירה ומיזרקת־מים, כמו בגני ספרד. נחים מעט, והולכים עוד תצי שעה עד לעין־יקים. מעין־יקים עולים בחזרה למגרש החניה ליד המשטרה, בדרך שבה ירדתם אל הנחל.

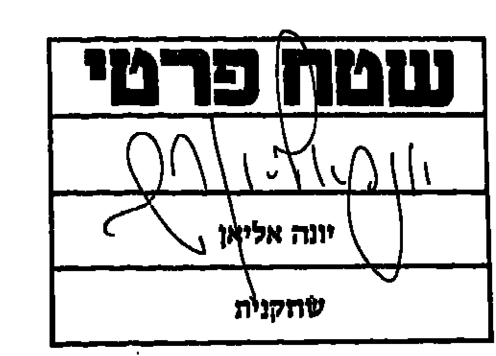
היה יפה פה, בשמורת נחל עמוד. אפשר לתכנן טיול ומנוחה לארבע־חמש שעות לפחות. אם אתם ממשיכים למירון ולצפת ומחפשים מקום מסודר לפתוח בו את הצידניות – יש חניון קק"ל נחמד בעין־מירון, משמאלו של פיתול חזק בכביש. יש שילוט. כחצי קילומטר לפני מירון.

ולכל מי שלא הביא צידנית, יש בסביבה שלוש מסעדות. בעין־כמונים (בלי בשר), בפרוד, ובצומת רמה ישמחו להאכיל מטיילים רעבים.

שטח פרטי

יונה אליאן

שחקנית

יונה אליאן, שחקנית תיאטרון ("מורה שגעון", "הדוד ואניה", "פירוד זמני", "זוג פתוח") וקולנוע ("נורית", "חורף אחרון"), מנחה בטלוויזיה ("סיפורי בדים", "שלוש, ארבע חמש וחצי"). נולדה וגדלה ביפו. סיימה עירונית ט"ז, למדה בחוג לתיאטרון באוניברסיטת ת"א. נשואה לששי קשת, זמר ושחקן, אם לילד בן שבע וחצי. גרה בבית שכור ברמת־אביב.

אני אוהבת את שעות הלילה. יש בהן איזה שקט והיכוז נכון. בתקופה של חזרות, אני אוהבת לבשל בלילה. אז המוח שלי עובד בצורה הבהירה והברורה ביותר, ואני מסדרת את כל המחשבות בראש. בתקופה של עבודה אינטנסיווית מאוד, כמו בשנה האחרונה, יש לי לפעמים מין הרגשה שאולי אני לא ממש חיה את החיים, כאילו לחיות זה מה שאני לא עושה, כאילו החיים זה לעשות את כל הדברים הקטנים שאנשים סביבי עושים ואני לא. כאילו החיים עוברים לידי. ולפעמים זה מטריד, אבל כשאני חושבת עמוק אני יודעת שאלה החיים שלי.

יש לי חלום לעשות דברים אחרים. להוכיח לעצמי שאני יודעת לחשוב אחרת, להתנסות בעוד צורת חיים, רוצה לנסות פעם מה שנקרא "חיים רגילים", כאלה שעובדים בהם מהבוקר עד אחר הצהרים והמעורבות האישית – החשיפה, לטוב ולרע – פחות גדולה מאשר במקצוע שלנו. הכל שאדם צריך לגור בארץ אחת, לחיות בתקופה אחת, לעסוק במקצוע אחד. היה נפלא אילו אפשר היה להתנסות בכמה סוגים של חיים.

בערבים פנויים, שהחודש היו לי מהם רק שניים, אני מאוד בבית. נורא כיף פה, בחצר, על הדשא. כמעט כל הקיץ אנחנו בחוץ. שכרנו כאן בית מפני שהחלק הזה של רמת־אביב הוא חצי כפר. בבוקר שומעים את הציפורים. אילו לא הייתי צריכה להיות פעמיים ביום בת"א, הייתי גרה בכפר, למרות שאני בהחלט מאוהבת בת"א. זו עיר נפלאה. כל־כך מכוערת שהיא יפה. כל הזמן אפשר לגלות בה דברים חדשים, ומשחוזרים בלילה, מנסיעה רחוקה עם הצגה, תל־אביב היא כמו איזה לב ענק שלא מפסיק לפעום. העיר מסרבת ללכת לישון. זה נהדר, נותן לך הרגשה של עולם גדול, פתוח, וזאת למרות שכמעט איננו "מבלים" כמובן המקובל של המושג. בשבילי, הבילוי זה להיות בבית, לשבת עם המשפחה, לפעמים עם חברים קרובים, לטייל עם הילד. יש אשה שדואגת לבית ומבשלת, אבל כשיש לי זמן ואנחנו לא בדיאטה, יש לי כיף לבשל דברים של פינוקים. עכשיו אין לי חזרות ובני בחופש ואנחנו משתדלים לבלות קצת. אפשרויות הבילוי שלנו מוגבלות. לונה־פארק ומקומות כאלה הם מחוץ לתחום כי שם קצת מטרידים אותנו וזה מפריע. הולכים לטייל בחוף או סתם, ברמת־אביב, או נוסעים לטיול. אתמול, למשל, היתה לי עבודה בירושלים, או אחר־כך טיילנו בעיר.

אני מתראיינת כי זה חלק מהעבודה, מהמקצוע, אבל האמת היא שבתקופה האחרונה כמעט שאיננו קוראים עתונים. זה התחיל בעקבות נסיעה לחו"ל. כשאני בחו"ל אני מאוד מתגעגעת לארץ, אבל כשחוזרים – נכנסים ישר לתוך קלחת רותחת. פה תמיד הכל על סף הרתיחה ואתה חוזר מחופש, מימים רגועים בלי מחוייבות ואחריות, ומבין שחלק מהכיף הגדול היתה ההינתקות.

החלטתי לנסות ליצור קצת הינתקות גם כאן, וטוב לי ככה. אולי מפני שאנחנו חשופים כל הזמן יש רצון ליצור לעצמך עולם פרטי, וכמה שיותר סגור יותר טוב. וחלק מההסתגרות, מהנסיון לברוח, זה לא לקרוא כל־כך הרבה עתונים. כמובן שאי־אפשר להיחסם לגמרי; החדשות מגיעות, המידע הקרימינלי, הפרשיות. אבל לא מבזבזים כל־כך הרבה אנרגיה בספיגת מידע יומיומי, ואפשר להשקיע אותה בקריאת ספרים. אני יודעת שאני יוצרת לעצמי קצת גן־עדן של שוטים, אבל זה בכל זאת גן־עדן יותר נעים. אני מוציאה כל־כך הרבה אנרגיה נפשית בתיאטרון, שבשאר השעות אני מרגישה שעלי לחיות יותר סלקטיבית. במקום לקרוא את כל העתונים אני שמחה להיות עם המשפחה, לראות סרט בוידאו, לקרוא ספר או סתם לשבת בגינה ולכהות.

כשלא קוראים עתונים יש יותר זמן להקדיש לספרים. עכשיו אני קוראת את המיתולוגיה היוונית של ופלטון כדי שאוכל לספר לבני את הסיפורים, אשר נוגע מזה. כשבוע הספר אני תמיד עושה סבב גדול של ספרים שאני רוצה לקרוא. אני אוהבת את החשיפה של הספרים בשבוע הספר. לא אוהבת להוציא ספרים בספרייה, אוהבת לקנות ספרים, שיהיו אצלי, שאוכל לחזור אליהם שוב ושוב. לא מושך אותי מה כיווני, אבל חוץ מזה – כמעט הכל. אני צריכה שזה ירתק אותי, זה התנאי היחיד. מאוד אוהבת סיפורים קצרים. מעריכה את חכמת התימצות, את

בתקופה של עבודה אינטנסיווית מאוד, כמו בשנה האחרונה, יש לי לפעמים מין הרגשה שאולי אני לא ממש חיה את החיים, כאילו לחיות זה מה שאני לא עושה, כאילו החיים זה לעשות את הדברים הקטנים שאנשים סביבי עושים ואני לא.

היכולת להעביר דברים קצר, נכון ואמיתי. לא מכבר קראתי קובץ סיפורים של שניצלר ועכשיו אני חוזרת וקוראת כמה מהסיפורים. בכלל אני אוהבת לחזור לספרים. את "גיל התבונה" של סארטר אני קוראת עכשיו בפעם השלישית, ובכל פעם זה אחרת. לא יכולה להרדם בלי לקרוא. אחרי הצגה, האנדרנלין פועל חזק ובלתי־אפשרי ללכת ישר לישון. ואני לא מאלה שהולכים לבלות אחרי ההצגה. חוזרת הביתה, נפגשת עם ששי וקוראת, עד שעה מאוחרת בלילה. בצהרים, במקום עתונים, אני חוזרת לספר של הלילה.

הטעם שלי בספרים, מוסיקה, ציור – לא מקוטלג. תמיד אני בוחנת אם הדבר מרגש אותי, אם זה עושה לי משהו. ששי מאוד אוהב מוסיקה קלאסית ואנחנו שומעים די הרבה, במכונית, הרדיו מכוון ל"קול המוסיקה". יש בזה משהו מרגיע. רוק כבר כמעט ולא מדבר אלי, יש לי בעניין הזה אטימות באוזניים. מאוד אוהבת שירים ישראליים ישנים. מוסיקה תיאטרלית שמתקשרת לקרקס, תיאטרון, קולנוע, ט מוסיקה שעוברת עלי. אוהבת קולנוע, וקל להשביע את רצוני. זה מדהים שמאוד עובד עלי, כאילו מראש אני משוחררת כי יש משהו מרגש ברגע שמתחילות הכתוביות ונפתח המסך. משהו מסתורי חזק פועל עלי כמו קסם. אני אוהבת קולנוע שנפתח ואתה רואה בגדול הוליווד של פעם זה חלק מהחלומות, מהקסם. הרבה תיאטרון לא יוצא לי לראות (חבל. במשך השנה האחרונה לא ראיתי הצגה, גם לא בוידאו, וודאי שלא את עצמי. אני מעדיפה לא לראות את עצמי. כשאני רואה את "סיפורי בדים" קשה לי. אני מאוד ביקורתית, ולא מסוגלת ללמוד מזה. גם כשאני עושה סרט אינני הולכת לראות את ה"ראשס". אף פעם לא עשיתי חזרות מול המראה. זה זורם מבפנים ואתה לא רוצה לראות את זה חוזר אליך.

העבודה בגינה היא תרפיה. יש גנן, אבל אנחנו מטפלים הרבה בעצמנו. קנינו ספר לגננות ואנחנו מרשנים, גוזמים, שותלים פרחי עונה ונהנים. זה מרגש אותי. גדלתי בבית עם חצר וגינה וכל השנים, כשגרתי בדירות שכורות, זה חסר לי. מאוד איכפת לי איך הבית נראה. הטעם של ששי ושלי מצטלבים, וזה טוב.

אילו לא הייתי צריכה להיות פעמיים ביום בת"א, הייתי גרה בכפר, למרות שאני בהחלט מאוהבת בת"א. זו עיר נפלאה. כל־כך מכוערת שהיא יפה. כל הזמן אפשר לגלות בה דברים חדשים, וכשחוזרים בלילה, מנסיעה רחוקה, ת"א היא כמו לב ענק שלא מפסיק לפעום.

היתה תקופה שהבית כולו היה כורסאות ושידות ושטיחים ישנים. עכשיו יפים בעיני רהיטים סופר־מודרניים, מתכת ופלסטיק ורשתות ופרספקס. הנה אהיל־שמשייה צהוב ועץ כחול ממשי ופרחים בשחור וכסף. אוהבת את הפרחים המלאכותיים שלא מנסים להראות כמו פרחים. פרחים אמיתיים יש בגינה, ושם אני יכולה לשבת שעות ולכהות. אולי מפני שיש לי המון שיחות עם עצמי. לא ממש אוהבת להיות לבד, אבל גם לא אוהבת להיות עם הרבה אנשים. רק עם המשפחה וחברים מאוד קרובים.

חיי חברה זו בעיה: מי נשאר חבר שלך כשאתה לא פנוי להזמין או ללכת לחבריך? ואנחנו לא אנשים שנוסעים לפיקניקים או נפגשים כל יום שישי. אז נשארים החברים האמיתיים, שחברותם לא תלויה במספר הפעמים שנפגשים ובבילויים משותפים. ויש מעט אנשים המסוגלים לסלוח לך שאתה נעלם פתאום לתקופה של חצי שנה. נאווה ונועם סמל, למשל. כשיש צורך במישהו נוסף לחבר הכי טוב, שהוא הבעל, הם חברים.

במשך השנים אתה מאבד את התמימות שלך, חלומות מתנפצים, אתה פחות אופטימי, העדשות הרומנטיות נעלמות ונהיה יותר עצוב. הזיקנה היא עצובה, וזה מפחיד יותר מהמחשבה על הקמטים והתבלות הגוף. העולם של היום הוא עולם של צעירים, לא מתייחסים כאן יפה לאנשים מבוגרים, ובמקצוע שלנו קשה מאוד להזדקן. מה שמרגש אותי בתיאטרון בחו"ל, בלונדון, למשל, שפתאום יש כניסה לשחקן מבוגר והקהל, שמכיר את הרקורד שלו, קם על הגלין וכולם מוחאים כפיים. אני תמיד בוכה כשזה קורה. וכמו שפה אין שימור של בתים, מורשת, תרבות, שורשים, כך אין שימור של אנשים. פתאום אתה פאסה. וזה קשור בתרבות שלנו. ואלה פחדים יותר גדולים מהפחד להזדקן פיזית. אבל כל זה יותר קל עם חבר אמיתי לחיים, שאתה הולך איתו והכל קורה לכם יחד. אולי בגלל זה אנשים מתחתנים.

מה היתה נקודת המיפנה בחייך? כשהכרתי את ששי, בעלי.
על מה את גאה? שהצלחתי לעשות את כל הדברים שעשיתי עד השלב הזה.
ממה את מאוכזבת? כשהייתי ילדה אבי אמר לי שיום כולם נפלאים וגיבורים, שזו ארץ אגדה. מאכזב לגלות שזו ארץ כמו כל ארץ אחרת.
מה היית רוצה לעשות שניתן להחזיר פעם את עשר השנים האחרונות.
את מי היית רוצה לפגוש? אתכן־וודין, סארטר. את בני כשהבחתי שנהרגו בשואה ואת ששי כשהיה ילד בן 12.
למי מתחשק לך להפליק סטירת־לחי? לכל אדם שעונד מולי ומשקר.
מה החולשות שלך? אני אימפולסיבית. פחות מדי מחושבת. לא יכולה לעשות מניפולציות. תמיד אומרת מה שאני חושבת, לא יודעת לשלוט בכעס. תמיד מתפרצת.
מה מפחיד אותך? מנהיגים חזקים, ג'וקים, זייפנים וטיפשים.
מה התכונה המציינת אותך? אוליבבות והבלתי־אמצעיות. אני הולכת קדימה עם הראש נפה, פועלת לפי הרגשות שלי.
מה קושר אותך לאנשים? פתיחות, כנות, חכמה. אני אוהבת אנשים מעניינים שאפשר לדבר איתם עד אין סוף.
מה מרגיז אותך? חוסר אונים, מניפולציות, שקרים, כללי־שחיתות מוסכמים.
ממה את נעלבת? נעלבת בקלות מהרבה דברים, אפילו כשמעליבים מישהו אחר אני נעלבת.
מה מצחיק אותך? ששי, הילד שלי, וודי אלן, צ'רלי צ'פלין.
מה את מתעבת? ניצול ושקרנים.
מה ישראלי בעיניך? השירים הישנים, קיבוצים, הנוף.
מה את שונאת לעשות? לדבר בטלפון ולכתוב מכתבים.
מה עוזר לך להתרכז? הלילה, ובישול.
מה המאכל האהוב עליך? דג מלוח, סלט, גבינה לבנה ולחם עם חמאה.
מה זכרון הילדות החזק שלך? בחצר ביתנו היתה באר מים שכבר לא עבדה. אמי היתה ממלאת אותה במים שהיו מתחממים בשמש, וזו היתה בריכת השחיה הפרטית שלי.
באיזה ספורט את עוסקת? התעמלות.
יש לך אמונות טפלות? לא. חתול שחור שעובר דרכי – יש לו יום רע. לי יש רק קמיע אחד, תליון הוא בצורת תפוח שחציו השני אצל ששי.
מה את אוהבת לקנות? דברים לבית, כלים, מגבות, רהיטים.
מי היו הגיבורים של ילדותך? פול ניומן כשגילם את ארי בן־כנען.
מי שחקני הקולנוע האהובים עליך? בין השאר גלנדה ג'קסון, ג'ין הקמן, אל פצ'ינו, סימון סיניורה, איב מונטאן, וודי אלן, צ'רלי צ'פלין, מרלון ברנדו, בט דייוויס, קתרין הפבורן.
מה עוד היית רוצה ללמוד? פסיכולוגיה. התחלתי ולא סיימתי.
מי גבר נאה בעיניך? מישהו שדומה לששי. מה שמושך אותי אצל גברים זה בעיקר העיניים, מה שהן מביעות.
מה רצית להיות כשהיית ילדה? שופטת, פסיכולוגית ושחקנית.
מה את רוצה להיות כשתהיי "גדולה"? אשת־עסקים. לנהל אימפריה של עסקים.
אילו יכולת, מה היית משנה בעצמך? הייתי רוצה להיות עם קצת יותר בטחון עצמי, ולדעת קצת פחות לוותר.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

תשקיף
יש הדר

בחוגי הפיננסים היא היותר־מדוברת היום. „הדר" – קופת־תגמולים ליד בנק־המזרחי, נתנה תשואה ריאלית גבוהה במיוחד: 6.25 אחוז. הרחק מעבר לכל מתחרותיה. גם בחישוב שנתי ממוצע היא מובילה: 7.8 אחוז. למה היא מצליחה כל־כך? כמו בספרים: ניהול נכון. ובכל זאת הסיפור שלה חריג: בחברה המנהלת, „נתיבות", שותפים לבנק גם משקיעים פרטיים מומחים. התפקיד שלהם: לעבוד יותר נכון עם הכסף. להרוויח יותר. אסטרטגיית ההשקעות של „נתיבות" הוכיחה איך אפשר להפוך קופת־גמל לאפיק השקעה אטרקטיבי והריצה ל„הדר" עד היום, 6 שנים בסך־הכל, 35 אלף חברים! הציבור הרחב מגלה אותה.

מאת גד בידון

בחוגים הפיננסים המקצועיים היא עושה „רעש" בימים אלה. הרחק מעבר למתחרותיה השיגה בשנת הכספים שחלפה תשואה ריאלית גבוהה במיוחד: 6.25 אחוז. ריאלית זה אומר בניכוי האינפלציה. היא קיימת רק 6 שנים. צעירה בסך הכל. גם שיעור התשואה השנתי הממוצע שלה הוא הגבוה ביותר. הרחק מעבר למתחרותיה: 7.8 אחוז. זה הרבה, למי שמבין. בשנים האחרונות היא סוחפת אל בין שורותיה מצטרפים רבים. חלקם עוכר אליה מקופות אחרות. מדובר ב„הדר", קופת תגמולים ליד בנק המזרחי.

עבור מי שעדיין מחוץ לקופה הזו, הדשא של השכן באמת ירוק יותר. הסיפור של קופת התגמולים „הדר" שונה, ייחודי, חריג מכל מה שמוכר ומקובל בתחום הסולידי הזה שנקרא קופות תגמולים. חריג, קודם כל, מן הסיבה הפשוטה שלמרות ש„הדר" היא קופה בשליטת בנק המזרחי, שותפים בניהולה משקיעים פרטיים, בתוכם משקיעים המתמחים בשטח הביטוח הפנסיוני ובייעוץ פיננסי למשקיעים מוסדיים ופרטיים בהיקף גדול. בלי הסיפור הזה אי־אפשר להסביר את ההישגים של „הדר".

לשותפות המנהלת את הקופה המצליחה הזו קוראים „נתיבות", למי שעוד לא שמע. כשהוקמה, 1980, ידעו מרכיבי השותפות שהם הולכים על דבר עיקרי אחד: הדגשה של אלמנט הרווחיות. איך משיגים את זה? משקיעים את כספי הקופה בניירות הערך הנכונים, עובדים נכון עם הכסף.

יתרונות יחסיים

מצד בנק המזרחי היה זה מעשה יוצא דופן להתחבר לגורמים פרטיים חיצוניים, לצורך ניהול קופת תגמולים. אחרי הכל יש לבנק קופות טובות משלו. אבל יש לו גם דימוי פתוח, חדשני. במקרה הזה הוכיח את פתיחותו, לא בלי שידע בדיוק עם מי הוא עושה עסק.

איתן אבניאון. „תנאים מפתים"

כל צד הביא לשותפות את היתרונות היחסיים שלו. הבנק העמיד צינורות שיווק גדולים, השותפים האחרים מטפלים בהשקעות ובנושאים המקצועיים. צירוף היתרונות הזה הוכיח את עצמו לאורך כל שנות השותפות ב„נתיבות". „נתיבות" עצמה מנהלת היום שלושה כלים פיננסיים. חוץ מ„הדר": „אשכול" – קופה לפיצויי פיטורין ו„נירית" – קרן השתלמות.

מי הוא מי ב„נתיבות"?

לצד בנק המזרחי, השותף הבכיר ובעל השליטה, שותפים בה מנחם קלי, יועץ לביטוח פנסיוני ומנכ"ל „קלי – בית הביטוח הפנסיוני" וקבוצה נוספת המונה את צבי לובצקי, עמנואל קוק ודוד וייסברג, בעלי חברת IBI, ברוקרים חברים בבורסה לניירות ערך.

18 שנה נוגע מנחם קלי בפיננסים ובביטוח פנסיוני, כיועצם של גופים תעשייתיים וכלכליים גדולים. צים, רשות הנמלים, התעשיה הצבאית. צבי לובצקי, עמנואל קוק ודוד וייסברג מוכרים בחוגי הבורסה כ„מספר 1" בכל מה שקשור בהשקעות מוסדיות (אג"ח). את התרומה שלהם להישגי הקופה והשותפות מגדיר אשר יפה, חבר מועצת המנהלים של „נתיבות": „מכרעת". כשלוחצים אותו הוא קצת מרחיב: „יש להם נסיון בניצול תנאי השוק לשיפור הרווחיות. רואים את זה. יש תוצאות".

לבד מניהול מקצועי ובלתי־תלוי, היו ל„הדר", עוד כמה יתרונות. חלקם אובייקטיביים. למשל: היקפים כספיים מצומצמים ביחס לקופות אחרות. רמי תרום, מנהל מחלקת החסכונות של בנק המזרחי, מגדיר זאת: „יתרון לקטן". מה זה נותן? זה נותן גמישות בבחירת ההשקעות והסתגלות מהירה למתרחש בשוק ההון. עמנואל קוק מרחיב: „לכל הבנקים יש הרבה קופות עם הרבה כסף. להבדיל, אנחנו מתמקדים במספר קופות מצומצם, שפועלות בהיקפים כספיים מבוקרים, מצומצמים יותר, שקל יותר לנהל אותם. עם 25 מיליון דולר היקף הקופה, נכון להיום, קל יותר להצליח".

את ייחודה והישגיה הוכיחה הקופה בצורה בולטת במיוחד ב־1985. שנה זו אופיינה בתנודות קיצוניות בשוק ההון. ראינו עליית מדד מואצת במחצית הראשונה של השנה ועליה איטית מיולי 1985 (הפעלת התכנית הכלכלית) ועד הסוף השנה, כאשר השקעות דולריות מניבות תשואה שלילית. למרות זאת השיגה קופת „הדר" תשואה ריאלית גבוהה מן המקובל והצפוי. שיעור זה הצטרף להישגים המרשימים שלה בשנים האחרונות. השגים המצביעים על מגמה עקבית של תשואה גבוהה. בדיקת „עומק" נותנת הרבה נקודות לניהול המקצועי של תיק ההשקעות, שהרכבו נקבע בקפדנות.

במונחים של כסף קל יותר להרגיש את ההצלחה של „הדר" לשמור על ערך כספי המשקיעים בה ולהעניק להם פירות יותר טובים. השקעה חד־פעמית של 100 ש"ח בסוף אוגוסט 1980, היתה שווה בסוף דצמבר 1985: 42,823 ש"ח. אותם 100 ש"ח צמודים למרד המחירים לצרכן מאוגוסט 1980 היו שווים ברצמבר 1985 רק 28,706 ש"ח. גם אם הצמדנו אותם את אותם 100 ש"ח של 1980 לדולר, הם היו שווים רק 26,717 ש"ח בסוף 1985.

את הקרדיט הגדול ביותר קיבלה „הדר" בשלב הראשון דווקא מצד מי שמכנים „לקוחות מתוחכמים". מנהלים ואנשי פיננסים מבינים. „שיודעים לדאוג לעצמם", אומר אשר יפה. מצד אחד – מקבלי החלטות בחברות, שצירפו את העובדים לקופה ומצד שני – מנהלים ומצטרפים פרטיים, עבור עצמם. עצמאים או שכירים. גם בהפקדות חד־פעמיות של סכומי כסף מזדמנים.

בין ראשוני הגופים הגדולים המצטרפים: מכון ויצמן. זה קרה ב־1981. 1,600 עובדים. למה הצטרפתם, שאלנו את שאול קדרי, מנהל כח האדם במכון וייצמן. „יחד עם המנכ"ל וסגן־הנשיא דאז, תנחום גריזים, החלטנו להפקיד כספים בקופת־גמל כדי לפתור בעיות שקשורות בפנסיה של העובדים. ערכנו השוואה בין „הדר" לבין קופות אחרות, הגענו למסקנה שזו הקופה שמניבה יותר פירות".

מאז עברו חמש שנים. „הקופה עמדה בציפיות שלנו", אומר קדרי, „ואפילו הפתיעה אותנו במידה מסויימת. בהתחלה לא האמנתי שהקופה תניב פירות כה טובים. אנחנו מאד שבעי־רצון. היום כל עובד שמתקבל למכון, מצטרף אוטומטית לקופה הזו".

לקוחות חדשים

ההצלחה, מטבע הדברים, מושכת לקוחות חדשים. עוד ועוד. ב־1985 הצטרפו לקופת „הדר" 6,000 חברים (חלקם עוברים מקופות אחרות – ראה מסגרת) ובסוף השנה תגיע מספר חברי הקופה ל־132,000 קצב גידול מרשים, לכל הדעות. בסוף 1985 הגיעו נכסי הקופה לשווי של 20 מיליון דולר לערך, לעומת 10.8 מיליון דולר בסוף 1984. מדובר בגידול שנתי ריאלי של 56 אחוז, במונחים דולריים.

> ### אבניאון עבר להדר
>
> איתן אבניאון, יועץ פיננסי, לשעבר מנכ"ל חברת הביטוח הגדולה „הסנה", קיבל לפני שמונה חודשים החלטה. העביר פקדונות שהיו לו במסגרות אחרות לטובת „הדר". מדובר בשקלים לא בודדים. מדוע יצא איש כספים ותיק כמוהו מאפיקי השקעה אחרים והעדיף חסכון פנסיוני במסגרת „הדר".
>
> אבניאון: „זוהי קופה שהוכיחה את עצמה כנותנת שיעורי התשואה הכי גבוהים בין קופות הגמל. תנאי הקופה היו מאד מפתים במעבר שלי אליה, מבחינת הנזילות, יחד עם הבטחת תשואה גבוהה. מה בכר אפשר לדרוש יותר?"
>
> אבניאון יודע לחפש רווחים. עבורו „הדר" היא קודם כל, אפיק השקעה אטרקטיבי.
>
> היית ממליץ לחברים שלך להצטרף?
>
> „בהחלט כן".

ההבדל ברווח בין קופת גמל אחת לשניה, בשנה מסויימת, יכול להיראות בלתי־משמעותי, אך יש לזכור שקופות גמל נועדו לחסכון לשנים רבות. רמי תרום: „גם הפרש של 2 אחוזים לשנה זה הרבה. יש לזה השפעה מצטברת עצומה. ההבדל בין תשואה של 4 ל־6 אחוז הוא לא 2 אחוז, אלא גידול של 50 אחוז בתשואה".

מדיניות ההשקעה של „הדר" מסבירה הכל, גם אם משקיעים בניירות סולידיים – תיק ההשקעות סלקטיבי. זה אומר שמחפשים את הניירות שבכל זאת „מרוויחים". הצלעות המנהלות את „הדר" מובילות, כאמור, עוד שני כלים פיננסיים, שהיקף נכסיהם הכולל, נכון להיום, מגיע לכ־35 מיליון דולר. גם בשניהם נרשמו הצלחות. ל„אשכול", קופה לפיצויי פיטורין ליד בנק המזרחי, ו„לנירית", קרן השתלמות, אסטרטגיית השקעה זהה ל„הדר". „נירית" נתנה 8.5 אחוז תשואה ריאלית בשנת המאזן הראשונה שלה.

רמי תרום: „זה לא מקרי. ההתמחות תורמת הרבה לרווחים. העובדה שבקופת „הדר", למשל, חברים אישים בכירים במשק אנשי כספים שמבינים בהשקעות, היא מחמיאה. הציבור המתוחכם בכך מכיר את הקופה. עכשיו הגיע תורו של הציבור הרחב".

■ תדמית

הנזיר חוץ בירושלים: „מרגיש נוח רק אם אני שלם עם עצמי" (צילום: ראובן קסטרו)

ברח מהרבנות

הרב דוד רוזן, „יפה כמו שחקן קולנוע", מורד במימסד הרבני. לשעבר לוחם בתעלת סואץ, לשעבר רב ראשי באירלנד, שנה עולה חדש בירושלים, לא רוצה להיות רב בישראל. הוא אומר: הרבנות משועבדת לפוליטיקה. העיקר החינוך, לא הפיקוח על כשרות ושבת.

מאת לוי יצחק הירושלמי

אהב את המלאכה ושנא את הרבנות (פרקי אבות)

לא מעט אנשים מתהדרים בתואר רב ללא סמיכות וללא זכות. יש ביניהם כאלה המסתתרים מאחורי התואר אף־על־פי שהם בורים גמורים. אבל נדירים הם הרבנים המוסמכים, שעמדו בראש קהילות גדולות, אשר על־פי החלטה אישית קמו ופרשו ממוסד הרבנות ועשו הסבה לתחום אחר, למקצוע אחר. דוד רוזן, הרב הראשי של יהדות אירלנד, הוא אחד המופלאים. רבים וטובים בישראל ובתפוצות חיזרו אחריו והציעו לו כהונות רבניות רמות ומעלות, אך הוא בשלו: „אינני רוצה לשמש עוד בתפקיד רב", לאחר שהתפטר מתפקידו, לא מאוכזב, לא ממורמר, אלא עם תחושה שיש תפקידים חשובים ומועילים יותר בהם יהיה שלם יותר עם מצפונו (ראה מסגרת) – קם ועלה לישראל עם רעייתו שרון ושני ילדיהם.

לראשונה, פגשתי אותו בועידת רבני אירופה שהתקיימה ברומניה. רובם ככולם שונים בחזותם מרבני ארץ־ישראל. לבושם מודרני. רק מעטים הם בעלי חתימת זקן או מגודלי זקן. אף לא אחד מגדל פיאות או שכנפות הציצית משתפלות החוצה. רבנים אלה אינם מסתגרים בדת אלא גם באים בשערי התיאטרון והיכלות האמנות וקוראים ספרי שירה ופרוזה של יהודים ושאינם יהודים.

הרב דוד רוזן היה בין הבולטים בקהל הזה. „הוא

(המשך בעמוד הבא)

רב בישראל – עבד לפוליטיקאים

מדוע אינך מכהן עוד כרב?

דוד רוזן: „היה ברור לי שאחזור ארצה, וגמרתי אומר שבישראל לא אשמש כרב, כי המימסד הרבני בארץ מרתיע יותר מאשר מושך לערכים רוחניים. מי שרוצה לפעול בתחום הרוח – שלא ילך להיות רב".

– אם אנשים כמוך בורחים מן הרבנות, הם מפקירים את השטח לאחרים שדרכם אינה מקובלת עליך ואתה גם מערער עליה...

„אני חושב שאנשים נאורים צריכים להיכנס לעולם הרבנות. אבל לרב קשה היום להיות חופשי בפעילותו בלי תלות במימסד הדתי. המציאות שנוצרה בעולם זה היא, לצערי, שהפעילות בו מזוהה עם עסקנות פוליטית, והמערכת משעבדת את הרבנים למימסד הפוליטי, או לפוליטיקאים. רק רבנים מעטים נכנסים עם כוונות טובות לשנות – ומצליחים. למשל, הרב גרוסמן ממגדל העמק שמצליח לקרב לבבות, אבל גם הוא כבר משולב במערכת פוליטית. התחום כליכך עמוקה שהדרך הכי מוצלחת לתרום לחיי החברה והרוח היא מחוץ למימסד הרבני".

– מה האלטרנטיווה?

„לפעול כרב במערכת דתית שאינה מימסדית. המערכת יכולה להיות חינוכית, חברתית, ומותר לה גם להיות פוליטית, ואפילו מפלגתית, רק לא חלק מהמימסד המפלגתי־דתי. העבותות בין דת ובין שימוש בדת לשם אינטרסים מפלגתיים צרים בשם הדת – מרתיעות".

– היו לך גילויים מרתיעים בשטח?

„כשאתה מבקש לדעת מה זה רב בעיני האיש הממוצע בארץ, הוא יגדיר: רב זה 'פקיד לצרכי דת', או 'מי שרוצה לכפות עליך אורח־חיים'. זה מרתיע. בתפוצות מצטייר הרב בעיני היהודי כמנהיג רוחני, דמות מוסרית ומורת־דרך. מי שנכנס בארץ לרבנות – ממלכד עצמו. רב בארץ, הרוצה להתמסר בעיקר לעבודה חינוכית ולקירוב בין דתיים וחילוניים, לא יגידו עליו שהוא ממלא שליחות רבנית".

– אתה הולך, אם כן, בדרכו אביך שגם הוא פרש בשעתו מהרבנות...

„אכן אני הולך בדרכו של אבי־מורי בעניין זה. הוא ראה ברבנות אמצעי לפעילות חינוכית ערכית. הוא חלם להקים מוסד חינוכי בארץ. אף העמידו

(המשך בעמוד הבא)

הרב רוזן והאפיפיור יוחנן פאולוס: „לאירים הקתולים היה ענין לשמוע דעתי בענייני מוסר והפלות".

(המשך מהעמוד הקודם)

יפה כמו שחקן קולנוע", התפעלו ממנו נשים וגם גברים. הגבר הצעיר גבה הקומה, שזקנו מטופח וחליפתו גזורה לפי צו האופנה, היה הצעיר ביותר בחבורה. בעת ההיא טרם מלאו לו 30. גם דבריו היו מרשימים ומתונים אף בהשוואה לרבני אירופה, שבדרך כלל אינם קיצוניים. אותי הרשים במיוחד בעברית הצחה במיבטא צברי השגורה בפיו. הרב דוד רוזן אמנם נולד באנגליה, אך התגורר שנים מספר בארץ, וגם שרת בצה"ל בתקופת מלחמת־ההתשה על גדות תעלת סואץ.

אביו, הרב קופל רוזן ז"ל, גם הוא פרש מהרבנות בגיל צעיר. אותו גיל שבו החליט בנו על המהפך. בן 34 היה האב כשוויתר על כהונות יוקרתיות בבריטניה (רבה של קהילת גלזגו שבסקוטלנד, ורב ראשי של איחוד בתי־הכנסת) ויסד את "כרמל קולג'" – ה"אוקספורד של יהודי אנגליה" – בו למדו והתחנכו בני משפחות האצולה היהודית הבריטית ובני טובים מעשרים ואחת ארצות, כולל ישראל. בין בוגרין נמצאים בני משפחת וולפסון, פרופ' אדוארד לוטוואק מהמכון האיסטרטגי בוושינגטון, וכן הישראלים עו"ד רם כספי, עמי פדרמן מרשת מלונות "דן", בנו של יגאל אלון ואחרים.

דוד נולד (ב־1951) בקמפוס הפסטורלי של "כרמל", וכמובן גדל ולמד בו. אחר־כך נסע לירושלים לישיבת מיר. מה לצעיר ציוני ומתקדם בישיבה חרדית לא־ציונית? רק המשך למורשת בית אבא שלמד בישיבת מיר המקורית, ועוד משהו. הוא חש שחסרה לו שיטת הלימוד הליטאית, שבה אתה מסתגר כל־כולך בד' אמות של תורה, וגם חיפש „סינתיזה של עולם־ההלכה הצר ועולם־ההשכלה הרחב". שלוש שנים למד שם. „בהתחלה היה לי נורא קשה. קיבלתי 'הלם מנטאלי'", הוא אומר. „הריכוז של עשר שעות ביום בטכס ובהפעלת המוח – זה לא היה פשוט".

גם חיי הפנימיה הכבידו עליו. „האוכל היה מועט וגרוע ולא היתה לי ברירה אלא לקנות לעצמי מזון בחוץ. הייתי שונה מחברי. הם לבשו קאפוטות שחורות וגידלו פיאות. אני הייתי מגולח, לא גידלתי פיאות, ולבשתי לבוש אירופי שהציציות אינן משתלשלות ממנו החוצה. בישיבה גם אסור לקרוא עתון – והתקופה היתה לאחר מלחמת ששת הימים. לכן ניצלתי כל הזדמנות לברוח מהפנימיה. ביום ו' הייתי הולך לקנות אוכל, ובשבתות סועד על שולחן משפחת ד"ר יעקב הרצוג, שם חשתי כמשב רוח מרענן". הקשר עם משפחת הרצוג נוצר בדאבלין, שם התגוררו סבו וסבתו, הורי אביו. הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג – אביהם של ד"ר יעקב הרצוג ז"ל, שהיה מנכ"ל משרד ראש הממשלה, ושל נשיא המדינה חיים הרצוג – היה הרב הראשי באירלנד, וטיפח את הרב קפל רוזן. כך נוצרו יחסי ידידות קרובים בין האבות ובין הבנים.

ישיבת מיר לא שינתה את השקפותיו ואת דרכו של דוד רוזן. כאשר חבריו לספסל־הלימודים פטרו עצמם מחובת השירות בצה"ל, והסבירו ש'מספיק ללמוד ולומר פרקי תהילים', נטש הוא את הישיבה והתגייס. „מלחמת ההתשה היתה אז בשיאה, ולא יכולתי לשבת בשקט. הרגשתי מאוד לא נוח שאני לומד בשעה שאנשים אחרים נופלים. הלימוד בשבילי לא היה מספיק. יום אחד, כשקיבלתי את האזרחות הישראלית כדי להתגייס, אמרו לי בישיבה: 'אתה יוצא לשמד'. אמרו – ואני הלכתי בדרכי. שנתיים וחצי הייתי במסגרת ישיבת־ההסדר בגוש עציון, מתוכן שנה וחצי בתור חייל קרבי בחי"ר ובשריון. הייתי בקו ברלב ועברתי שם גם טבילות־אש".

לאחר שהשתלם באופן עצמאי והוסמך לרבנות על־ידי ראש ישיבת פוניבז' ורבנים ידועים אחרים בארץ, חזר לשרת בצה"ל במסגרת הרבנות הצבאית. גם כאן היה יוצא־דופן. הרב הצבאי הטרי העדיף את מעוזי התעלה על פני המיפקדה בתל־אביב. „בעיני הרבנות הצבאית הייתי בוודאי כשלון", הוא אומר, „למה? כי לא ראיתי את העיקר בפיקוח על כשרות ושבת. ראיתי את תפקידי העיקרי בחינוך. הייתי יורד למוצבים ומארגן שיחות ודיונים על בעיות אקטואליות ביהדות. לדעתי, זה תפקידו של רב. כזה אני, ולא אעשה שקר בנפשי".

בירושלים הכיר ונשא לאשה את הסטודנטית (במדעי המדינה) שרון רוסשטיין, תוך כדי חיזורים נמרצים אחריו מצד קהילות וארגונים לשמש להם רב ומנהיג. מכל ההצעות העדיף את דרום־אפריקה. שנה וחצי היה ביוהנסבורג רב ומנהל ארגון הסטודנטים היהודים, ולאחר מכן הרב הבכיר בקייפטאון. הוא לא הסתפק ברבנות והתערב בפוליטיקה, „כדי להיות שלם עם מצפוני". ערב הבחירות הכלליות אמר לקהילתו: מי שמצביע בעד מדיניות האפרטהייד – בוגד במורשת היהדות. הדברים נאמרו בפומבי, בנוכחות עתונאים. אחרי הפירסום באו האיומים. זה לא הרתיע אותו מלהמשיך להביע דעתו ברבים.

הצלחתו בדרום אפריקה, והוא רק בשנות העשרים לחייו, גררה הצעות לרבנות מקהילות קווינס בניו־יורק ואירלנד. זו האחרונה מכובדת יותר, אבל לו קסמה דווקא הכהונה בקווינס. „אני רוצה ללכת למקום שבו מצויים שלושה מיליון יהודים ואתה מציע לי קהילה של כמה אלפים", אמר לד"ר סיר עמנואל יעקובוביץ המכהן היום כרב הראשי של יהודי בריטניה. הרב יעקובוביץ, שהיה איש הקשר בין קהילת יהודי אירלנד לבינו, לא הרפה ממנו. „אירלנד זו ארץ דתית שבה יש לרב מעמד מדיני מכובד. מכיוון שלישראל אין שגריר תושב באירלנד אתה כמו דיפלומט המייצג גם אותה", דיבר על ליבו, והרב רוזן שוכנע לאחר לבטים ולאחר ביקור באירלנד.
בכהונתו שם נוכח לדעת, כי אכן הרב הראשי

מעורב שם בכל העניינים הפוליטיים והחברתיים, ומעמדו רם בלי השוואה להיקף הקהילה שהוא מנהיג. התקשורת האירית לא חסכה דברי שבח והערכה שרחשו לו השלטונות וראשי כל הדתות, צעירים ומבוגרים. הופעותיו בטלוויזיה הלאומית היו תכופות יותר משל הקארדינאל העומד בראש הכנסייה הקאתולית, דת המדינה. „זה אולי משום שהייתי צעיר והקארדינאל והארכיבישופים הם הרבה יותר מבוגרים", הוא מסביר, „ואולי גם היה להם עניין לשמוע את דעתי בענייני מלחמה ומוסר, הפלות, אמצעי מניעה ושאלות שונות שהחיים מעלים על סדר היום".

מלכתחילה התחייב לכהן שם חמש שנים. בפועל נשאר חמש שנים ושבוע. בתום התקופה החליט לממש החלטה שקיבלו הוא ורעייתו: לעלות ארצה, להסתלק מהרבנות ולהתמסר לעבודה חינוכית. הוא קיבל את הצעתו של ח"כ הרב מנחם הכהן, ראש "מרכז ספיר למורשת היהדות" בעיר העתיקה, להיות המנהל החינוכי של המוסד. היום, אחרי שנה בדירת־הקבע שלו בירושלים, הוא חש כמי שזכה בקליטה מהירה וטובה בעולם חדש. „אני מרגיש עצמי בנוח רק כשאני שלם עם עצמי", כך דוד רוזן בן ה־35, עדיין לא הולך בתלם, ולגמרי לא מוטרד ממרדנותו במימסד הרבני. ■

(המשך מהעמוד הקודם)

כבר לרשותו לצורך זה קרקע על הר הכרמל. משה שרת וד"ר נחום גולדמן טיפלו בכך".

– אתה "יונה" כמו שרת וגולדמן?

„אף אחד לא דומה למי שחי בתקופות שונות. ערך החיים של כל אדם שנברא בצלם הוא המונח המרכזי בהשקפת עולמי".

– שטחים אינם חשובים בשבילך?

„הם חשובים מאוד, אבל יש דברים חשובים יותר – חיי אדם וחיי רוח שגם הם נפגעים מאוד כתוצאה משליטתנו על בני עם אחר וכל המשתמע מכך".

– "מרכז ספיר למורשת היהדות", שאתה מנהל, שוכן בעיר העתיקה של ירושלים. האם גם מהשטח הזה היית רוצה להשתחרר?

„הייתי רוצה להחזיק בכל השטחים אם לא היתה בעייה של אוכלוסיה".

– גם כאן יש בעיה של אוכלוסיה...

„נכון, אבל אני לא חושב שצריך ואפשר לחזור בדיוק לגבולות 1967. זה עניין של מיקוח פוליטי שצריך להביא בחשבון אלמנטים היסטוריים ורוחניים, כמו גם אלמנטים דמוגראפיים ואיסטרטגיים – ואין אלמנט היסטורי ורוחני נעלה יותר מירושלים. בירושלים יש רוב יהודי מוחלט ואין אפשרות איסטרטגית לחלקה".

– אתה שייך ל"שלום עכשיו"?

„לא, אני שייך ל'עוז ושלום' ו'נתיבות שלום'".

– אתה כמו סותר את עצמך: מצד אחד שולל מפלגות דתיות, ומצד שני מעדיף את "עוז ושלום" הדתי על פני "שלום עכשיו" הכללי. איך זה מתיישב אצלך?

„אני לא מתנגד לשיתוף פעולה מלא עם 'שלום עכשיו' – וכך גם עשינו. בהפגנה האחרונה היינו יחד עם 'שלום עכשיו' ו'נתיבות שלום'".

– מדוע לא תתאחדו לארגון אחד?

„'שלום עכשיו' מבסס את רוב פעילותו על חילול שבת. לא היתה נכונות אמיתית מצדו להתחשב בציבור הדתי. ואם למשל היתה הזדהות מוחלטת אתו בענין סאברה ושאתילה, לא הסכמנו עם הסגנון של השלטים 'בגין רוצח' שנישאו ליד ביתו של ראש הממשלה דאז".

– בדרום אפריקה התייצבת בגלוי נגד מדיניות האפארטהייד. באיזה צד עמדת באירלנד?

„בניגוד לדרום אפריקה, באירלנד הבעייה לא ברורה. קשה לומר שהצדק המוחלט הוא לצד אחד. ההרג – יהיה אשר יהיה – הוא חטא".

– איך נקלטת בארץ?

„נפלא, חד וחלק".

– נעזרת במימסד?

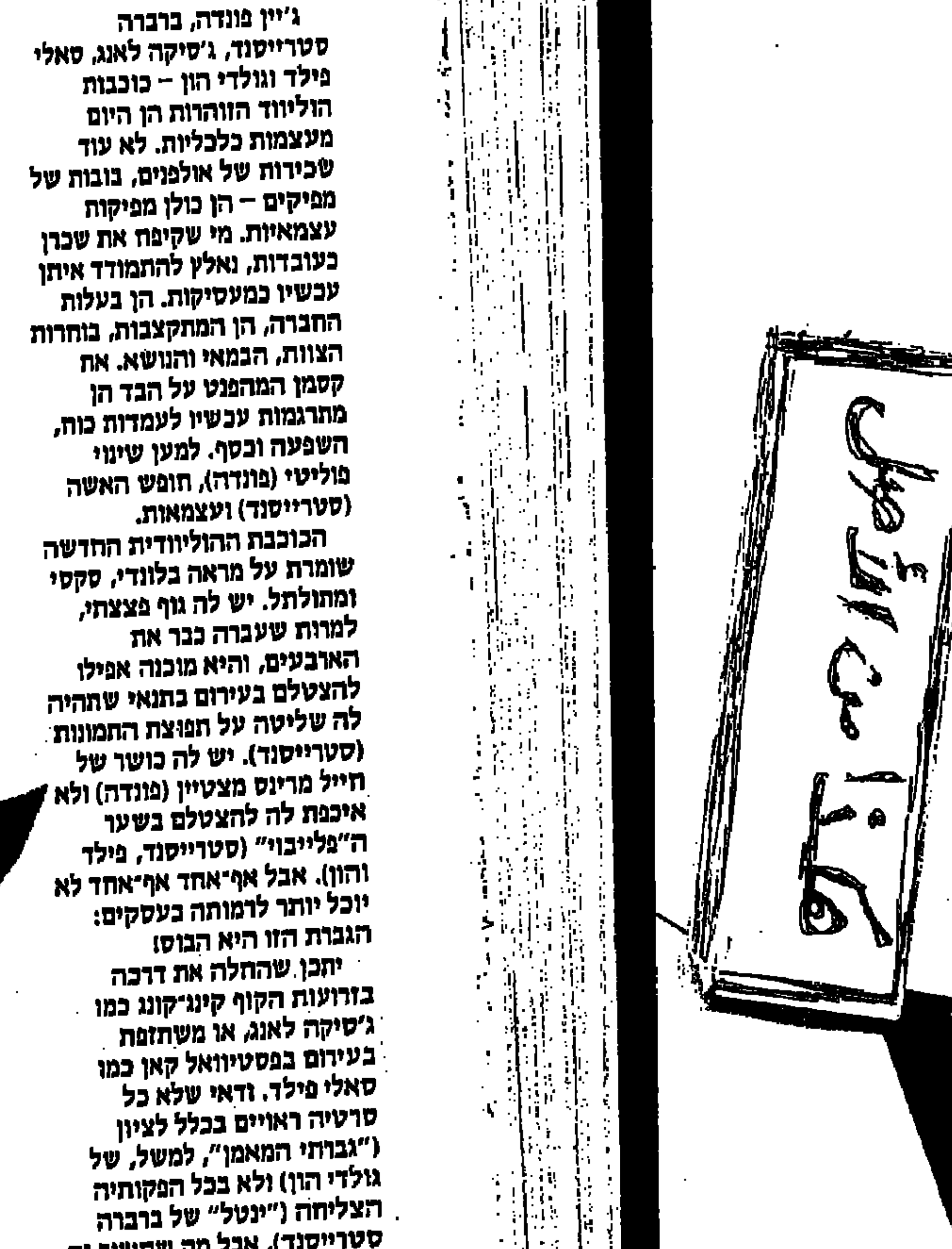
„במידה מסויימת, בכל הנוגע למשרד הקליטה והסוכנות".

– ואיך קיבל אותך המימסד הרבני?

„שר הקליטה יעקב צור ויו"ר הנהלת הסוכנות אריה דולצין הזמינו אותי לשיחה מיד עם בואי לארץ וקיבלו אותי בחמימות. הגורם היחיד, שבכלל לא התייחס לעובדה שהרב הראשי של אירלנד עזב את קהילתו כדי לקיים את מצוות העלייה לארץ־ישראל – היתה הרבנות הראשית".

הוליווד אוהבת אותן יפות, סקסיות, מוכשרות – וצייתניות. את החמוקיים שלהן מטביעים באלפי מטרים של פילם ומוכרים במאות אלפי דולרים. עכשיו הן החליטו: אם הישבן שלי עושה כסף – יזרום נא הכסף הזה אל כיסי.

ג'יין פונדה, ברברה סטרייסנד, ג'סיקה לאנג, סאלי פילד וגולדי הון – כוכבות הוליווד הזוהרות הן היום מעצמות כלכליות. לא עוד שכירות של אולפנים, בובות של מפיקים – הן כולן מפיקות עצמאיות. מי שקיפח את שכרן כעובדות, נאלץ להתמודד איתן עכשיו כמעסיקות. הן בעלות החברה, הן המתקצבות, בוחרות הצוות, הבמאי והנושא. את קסמן המהפנט על הבד הן מתרגמות עכשיו לעמדות כוח, השפעה וכסף. למען שינוי פוליטי (פונדה), חופש האשה (סטרייסנד) ועצמאות.

הכוכבת ההוליוודית החדשה שומרת על מראה בלונדי, סקסי ומתולתל. יש לה גוף פצצתי, למרות שעברה כבר את הארבעים, והיא מוכנה אפילו להצטלם בעירום בתנאי שתהיה לה שליטה על תפוצת התמונות (סטרייסנד). יש לה כושר של חייל מרינס מצטיין (פונדה) ולא איכפת לה להצטלם בשער ה"פלייבוי" (סטרייסנד, פילד והון). אבל אף־אחד אף־אחד לא יוכל יותר לרמותה בעסקים: הגברת הזו היא הבוס!

יתכן שהחלה את דרכה בזרועות הקוף קינג־קונג כמו ג'סיקה לאנג, או משתזפת בעירום בפסטיוואל קאן כמו סאלי פילד. ודאי שלא כל סרטיה ראויים בכלל לציון ("גבורתי המאמן", למשל, של גולדי הון) ולא בכל הפקותיה הצליחה ("ינטל" של ברברה סטרייסנד), אבל מה שחשוב זה מה שקורה עכשיו, ועכשיו היא כוכבת, שחקנית, מפיקה, אשה, אמא, יפהפיה, מיליונרית. סופר־סטאר. סופר־וומן.

מאת עירית שמגר
צילומים:
שרות "גאמא"

...ת ה...וע ש...
"אם ...בן ש... להמר
אותו ב...בון ...ק ...כסף, אני

ג'יין פונדה

"אינני מתכוונת להתנצל על כך שאני נראית נהדר".

גיל: 49
כסף: חברת הפקה פרטית, רווחים מושקעים במאבקים פוליטיים
כושר: ריצה של 5 ק"מ ושעה של התעמלות אירובית מדי בוקר.
דיאטה: צום של מים ומיצים לפני כל תפקיד חדש.
אהבה: "טום היידן הוא הגבר שנתן טעם לחיי".
ילדים: ואנסה, 15, וטרוי, בן 8.
אוסקרים: "נערת הטלפון והבלש", "השיבה הביתה".
השקעות: בקריירה הפוליטית של היידן, קייטנות לילדים, פעילות פוליטית.

נסיכה המוכתרת (ואולי, בעצם, כבר המלכה־האם) בקבוצה הזו היא, ללא ספק, ג'יין פונדה. גם מי שאינו שרוף על מסעי־הצלב של הגברת, הצדקנות (והצעקנות) חייב להודות: היא החלוצה. השחקנית האמריקנית הראשונה שידעה לנצל את קיסמה ככוכבת ואת ערכה כשחקנית לקידום מטרותיה החברתיות־פוליטיות. עם שובה להוליווד (לאחר מסע להאנוי וקריאה לחיילי ארה"ב לערוק בעיצומה של מלחמת ווייטנאם) ייסדה פונדה (עם ידידה ברוס גילברט, מפעילי הסטודנטים בברקליי) חברת הפקה משלה. "השיבה הביתה" הוא הסרט האמריקני הראשון שיצא בגלוי נגד מלחמת ווייטנאם. כוכבת הסרט (ג'יין פונדה) זכתה באוסקר (השני שלה, אחרי "נערת הטלפון והבלש") והמשיכה ליצור סרטים הנראים לה חשובים: "הסינדרום הסיני" הוסרט בד בבד עם תאונה אמיתית בכור אטומי; "תשע עד חמש" עסק ביחסים בין בוס למזכירה; "במעגל הכסף" סיפר על הקשר בין הפטרודולרים לקפיטליזם האמריקני.

לצד בעלה טום היידן (פעיל סטודנטים ממתנגדי המלחמה לשעבר, המנסה, ללא הצלחה, להבחר לסנאט האמריקני) היא נאבקת למען אמריקה יפה יותר: יותר חופש, מדינות־סעד, אקולוגיה, צדק חברתי. "הגבר הזה (היידן) נתן טעם ומטרה לחיי". אומרים שהיידן הוא האמריקני היחיד שלא התעמל אף פעם לפי "שיטת־פונדה". והיא אומרת: "הוא לא התאהב בכוכבת ג'יין פונדה. אני צריכה להתאמץ כדי להיות ראויה לאהבתו".

וזה ודאי אינו חדש לבתו של הנרי פונדה, אנדרסת הצדיקות האמריקנית ("ענבי זעם", "מר לינקולן הצעיר") שלא היה בדיוק אב חם ושופעדגש והיה צורך להתאמץ קשות כדי לזכות באהבתו. "רק לאחר מותו הבנתי באמת שגם אני אמות פעם. כל עוד הוריך חיים, יש מחסומים בינך ובין עובדת מותך. אבל כשהוריך מתים, אתה יודע שעכשיו תורך", אמרה בתו.

בשנים האחרונות, נדמה, נרגעה פונדה. היא מצאה דרך לשלב בין הפעילות הפוליטית, המשחק והמשפחה. לא שהיא מתבטלת, חלילה. היא מתחילה את יומה בשש בבוקר עם כוס מיץ טבעי, ריצה בת חמישה קילומטר ושעה של התעמלות אירובית. המשכו במשרד, בעניני הפקות, סרטים, נאומים ופגישות. בבית ממתינים לה בנה טרוי ובתה וואנסה וכל ערב, בשבע, מתאספת כל המשפחה לארוחת ערב משפחתית. המזון פשוט, טבעי ובריא.

ההזדקנות גם היא נושא למאבק חדש: "לא אתנצל על העובדה שאני נראית טוב מאוד לגילי, ושאני בריאה מאוד. עבדתי קשה כדי להגיע לכך, ואני גאה בזאת. מיליוני גברים ונשים באמריקה התעמלו לפי התוכנית שלי, קראו את ספרי ולמדו לאהוב את הבריאות והכושר. אני חושבת שזה נפלא".

את ספרה החדש, "נשים מתבגרות", היא מפרסמת במסע מפרך של יחסי־ציבור הנערך מחוף אל חוף: "לא איכפת לי מדוע נשים קונות את הספר שלי. כשיקראו אותו – ילמדו משהו, וזה מה שחשוב". מי שתקרא את הספר תלמד לא רק איך לשמור על כושר, אלא איך להזדקן כטעם. מה לאכול (ומה לא לאכול), כמה חשוב לשלב קריירה עם אמהות ואהבה ולא לוותר על שום דבר. איך להסתדר עם גיל המעבר (שאיננו סוף הנשיות, לדעתה) והעיקר: לעבור גם את השלב הזה בראש זקוף. בעיני פונדה הנשים הן הכתובת הנכונה לעשות את אמריקה ליברלית יותר, אנטי־רייגנית יותר. זה לא כל־כך הולך לה, אבל מה זה חשוב: ג'יין פונדה תמיד באופנה, היא האופנה. מי שרוצה לעקוב אחר שינויים בתרבות האמריקנית בעשרים השנים האחרונות, די לו אם יעקוב אחרי פונדה. היא ידעה תמיד להתביית על הדבר הנכון, ברגע הראשון. התנגדות לווייטנאם, מחול אירובי, שיחרור האשה, הוליווד חדשה, מזון בריאות או הזדקנות יפה: מה שעובר על ג'יין עובר על האומה כולה.

ברברה סטרייסנד

"אני אוהבת להקיץ ולראות כמה אני שווה".

גיל: 45
כסף: 70 מיליון דולר בבנק
כושר: מחול וריצה
דיאטה: חוות בריאות
אהבה: "בגילי אני יודעת להנות מגברים אמיתיים".
ילדים: ג'ייסון גולד
אוסקר: "מצחיקונת".
תשקעות: חפצי אמנות, נכסי דלא־ניידי

אומרים שהיא נראית כמו גראוצ'ו מרקס ומתנהגת כמו באסטר קיטון. אחרים מעדיפים את השילוב בין אשה למכונת קיטור. "אשה האומרת את רצונה נחשבת לעזות־מצח", עונה על כך ברברה. "ינטל" היה בשבילה (גם) הצהרת שיחרור נשית. "האם כיום יש לאשה יותר מקום בעולם הגברים מאשר בפולין של בשביס זינגר?"

סטרייסנד חושבת שלא. לא תמיד. היא היתה צריכה להיאבק קשה בשביל כל הישג. יהודיה בת עניים, יתומה מאב. את השעות הרבות שעשתה אמה בפרנסת המשפחה, בילתה הילדה ברחובות. למדה להתעקש ולהילחם – ושרה. "תמיד רציתי להיות מישהיו להתפרסם, להצליח. לצאת מברוקלין".

את כוח הדחיפה שלה רכשה, כאמור, ברחובות ברוקלין. מעולם לא למדה למצוא חן בעיני אלה האוהבים נשים שקטות ומעודנות. ברברה איננה דיפלומטית וכודאי שאין היא מעודנת.

"תמיד היה לי פה גדול ותמיד הוא סיבך אותי בצרות. עוד כילדה קטנה העירו לי על כל דבר, והורי ממש פחדו לקחת אותי איתם. גם בבית־הספר עיצבנתי את כל המורים בשאלות האינסופיות ששאלתי".

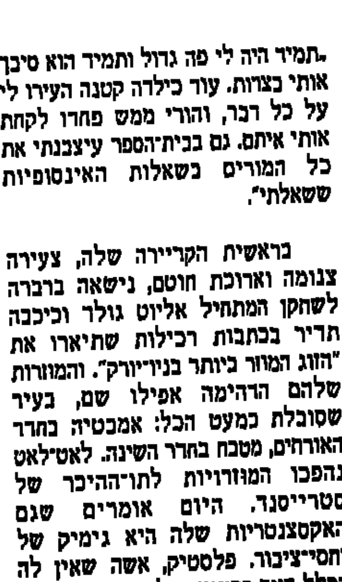
בראשית הקריירה שלה, צעירה צנומה וארוכת חוטם, נישאה ברברה לשחקן המתחיל אליוט גולד וכיכבה תדיר בכתבות רכילות שתיארו את "הזוג המוזר ביותר בניו־יורק". והמוזרות שלהם הדהימה אפילו שם, בעיר שסובלת כמעט הכל: אמבטיה בחדר האורחים, מטבח בחדר השינה. לאט־לאט נהפכו המוזרויות לתו־ההיכר של סטרייסנד. היום אומרים שגם האקסצנטריות שלה היא גימיק של יחסי־ציבור. פלסטיק, אשה שאין לה בכלל חיים פרטיים: כל מה שהיא עושה – נעשה בשביל המצלמות.

"הצלחתי מהר מדי, לא היה לי די זמן להתרגל להצלחה, להתבגר. מעולם לא היה לי זמן בשביל להינות מהחיים סתם כך, לצאת עם בחורים, להתנסות בחיים הפשוטים. ככל שגדלתי, פחדתי יותר. על הבמה פחדתי שאשכח את הטקסט; בהסרטה פחדתי איך אראה ומה יהיה עם אפי הארוך. רק הקול שלי לא גרם לי לשום פחדים. לא דאגתי לו ולא טיפלתי בו. תמיד האמנתי שישרת אותי בהצלחה. עכשיו גם זה משתנה. אצטרך לטפל בו כדי שימשיך לשרת אותי".

לפני ארבע שנים החלה לחוש בסוף הנעורים. "אני הולכת ומזדקנת, יש מיליון דברים שאני רוצה לעשות, אבל אני מתבזבזת", נאנחה ועשתה את "ינטל": תסריט, בימוי, הפקה, משחק ושירה – הסטרייסנד. את הקרנת הבכורה קבעה בישראל. "זו יצירת חיי", הצהירה. "ינטל" היא הצלחתי, היא אני", כך סטרייסנד – בשמלת כסף נוצצת, שעונה על כתפו של מארחה הישראלי, ארנון מילצ'ן (שאירח כאן בעבר גם את ג'יין פונדה). היא שטה בכנרת וביקרה במערת הנטיפים. כמו כל הכוכבות סיירה בירושלים עם טדי קולק, וכמו ג'יין פונדה נפגשה לשיחה אקטואלית־אינטלקואלית עם הסופר עמוס עוז. "כל מה שאתה עושה, אני יכולה לעשות טוב יותר", פיזמה לעצמה (בלחש) הסטרייסנד, הבטיחה לשיר בבריכת השולטן בקונצרט הפומבי הראשון שלה והקדישה את הסרט לאביה המנוח ושלושת האבות שהיו בפיה, משום מה: אברהם יצחק ומשה.

הילדה שגדלה ברחובות היא היום אשה מצליחה, עשירה ומפורסמת. וורן בייטי ורא[illegible] אוניל היו מאהביה. ראש ממשלת קנדה לשעבר, פייר אליוט טרודו, ביקש את ידה. הרכילות דיברה על רומן בינה לבין מילצ'ן (שלא אישר ולא הכחיש). את המיליונים (הכבדים) שלה היא משקיעה ביצירות אמנות, עד שתחליט להפיק סרט חדש ולהשקיע בו. היא פעילה למען האוניברסיטה העברית ותוגנת את חייה כסלבריטי נוצצת. לפני מסיבה בביתה הוזמנו האורחות לחדר צדדי בו המתינה להן ספרית מיוחדת כדי לתקן את תסרוקותיהן שנתפרעו ברוח. את ששת בתיה הפכה למוזיאונים קטנים לשכיות חמדה, עשרות חפצי אמנות תלויים על קירות ביתה ומחיר הרכישה עדיין צמוד אליהם. "אני אוהבת להקיץ בבוקר ולראות כמה אני שווה".

ג'יין פונדה

ג'סיקה לאנג

ברברה סטרייסנד

ג'סיקה לאנג

"חידושים ודרמות".

גיל: 44
כסף: "אף פעם לא חישבתי".
כושר: "אני יודעת שצריך להתעמל אבל זה נורא קשה. אני מעדיפה לרכוב על סוסים ולשתות".
דיאטה: "זו הבעיה המרכזית שלי".
אהבה: "כל מה שאני רוצה זה להימצא ליד סם, ולדאוג לו".
אוסקרים: שחקנית־משנה ב"טוטסי".
השקעות: נכסי דלא־ניידי, זכויות יוצרים להפקת סרטים.

ראשיתה – כנפילה מפוארת: ג'סיקה לאנג, שחקנית מתחילה ואלמונית, נבחרה לאלף את "קינג קונג". העיתונות שרה לנערת השער הבלונדית והשברירית. כשהופיעו הביקורות נהפכה ג'סיקה, עם הקוף, לבדיחה הוליוודית. אז סיפרה שהייתה בסך הכל מלצרית ודוגמנית מתחילה, ולא נערת־שער. אפילו הסיפורים היפים על בתה, התינוקת אלכסנדרה, ועל אחובה רקדן הבלט מיכאיל ברישניקוב, לא עזרו לה, אך לג'סיקה היה (בנוסף לכשרון וליופי) – גם מזל. בוב רפאלסון וג'ק ניקולסון בחרו בה לתפקיד קורה בפרקים, אשתו הצעירה של מהגר יווני המתאהבת בתשוקה נואשת בפועל־רחק. "הדוור מצלצל פעמיים" עשה היסטוריה. את מקומה בצמרת לא איבדה.

היופי פילס לה דרך, אך הוא לא הרס אותה. היא קראה את הביקורות הקטלניות על "קונג", בכתה, כעסה, ונסעה לניו־יורק ללמוד משחק. התגרשה מבעלה הראשון והתיינה עימו חודשים ארוכים על "רמי המזונות" (שורש מפנג). הפרה את החווה־בן־שבע־שנים שעליו הותים אותה המפיק דה־לורנטיס, עשתה עוד שני תפקידים חסרי משמעות שב פוס נתן לה תפקיד ב"כל הג'ז הזה" משום שהתאהב בה). שנים לפני־כן, בשביל מרילין מונרו – להיות סקסית, בלונדינית, משעשעת ומקסימה היה צירוף קטלני. היום זה כבר אחרת. ג'סיקה לאנג עשתה את "טוטסי" וקטפה את אוסקר־המשנה, היתה מועמדת לפרס על "פרנסיס" ו"קאנטרי". היום יש לה שני ילדים ללא נישואים. היא חיה עם המחזאי־הכוכב סם שפארד שעזב למענה את אשתו ובנו התינוק, אך אף אחד לא הפגין נגדה ולא החרים את סרטיה כמו שעשו בעבר לאינגריד ברגמן.

החיים בגיל ארבעים נראים לה יפים יותר: "בעבר לא יכולתי לסבול שיגרה. ברגע שחיי היו סבירים ומאורגנים, הרגשתי חנק איום. חיפשתי דרמות. אם היה מצב קיצוני - של אושר או סבל, תשוקה או בריכה - ידעתי שזו אהבה. כל שיגרה נראתה לי איומה. היום, כשאני חיה עם סם, אני נהנית מן השקט".

"בעבר שמרתי על עצמי מאוד־מאוד. עכשיו כל מה שאני רוצה זה להימצא ליד סם ולדאוג לו. אני שומרת על עצמאות רק בתחום אחד: העבודה. ואז אני ג'סיקה לאנג השחקנית, המפיקה".

הפקת "קאנטרי" לא הייתה חוויה קלה בשביל לאנג. התפקיד הכפול של כוכבת ומפיקה היה קשה במיוחד, וגם ג'סיקה איננה קלה, לא כשחקנית ועוד פחות מכך – כמפיקה. היא עקשנית, נוורוטית ובלתי־מוכנה לפשרות. טכנאים, מאפרים, שחקנים וגם חברה־לחיים סם שפארד נאלצו להתיישר לפי הקו שלה.

"אני אשה נוורוטית וחסרת שקט. כל החיים שלי אני נלחמת. במפיקים, במשמנים. אני תמיד בדיאטה, תמיד דואגת. אינני מבינה גדולה בכסף, ועל כן אני מעסיקה אנשי כספים, אך אין זאת אומרת שקל לסדר אותי. אומרים שאני שחקנית קשה מאוד – לא איכפת לי".

סאלי פילד

גולדי הון

הבעיה היא כסף, כוח ותחילה.

גיל: 37.
כסף: 60 מיליון דולר -- רווחי "טוראית בנימין".
כושר: "אני רוקדת מגיל שש. זה מספיק".
דיאטה: "בדרך־כלל לא צריכה. מדי פעם אוכלת רק ירקות".
השקעות: בורסה, נכסים והפקות.
אהבה: "הדבר החשוב ביותר בחיי הם משפחה וילדים, ומעולם לא הצלחתי להתמסר להם. תמיד נישאתי לאנשי במה, ואף פעם זה לא הלך. רק גבר חזק במיוחד יכול לחיות עם אשה שיש לה כסף, תהילה וכוח".
ילדים: שניים מבעל מס' 2 ואחד מן השלישי.
אוסקרים: משנה על "פרח חקקטוס".

כולם אוהבים לאהוב אותה, לומר: גולדי שווה זהב תלתלים מתנפנפים, ישבנים מקפצים, עיניים כחולות פקוחות לרווחה מיתממת. גולדי כל־כך חמודה, כל־כך מצחיקה, בלונדינית מצצה. פעם חשבנו שהיא גם מוכשרת. העצמאות וההצלחה לא תמיד היטיבו עם איכות סרטיה.

בסרט הראשון שלה זכתה באוסקר. מאז אספה שלושה בעלים, שלושה ילדים ומיליון דולר לסרט. יש לה חברת הפקה פרטית, אך בסרטים שהיא מפיקה לא נשאר הרבה יותר מאשר ציחקוקים חמודים.

השבועון "ניוזוויק" הקדיש לה כתבת־שער שופעת צילומים מפוארים, וניתח את דמותה הקולנועית כשילוב של הקומיקאית הנשית־גברית (קתרין הפבורן, רוזלינד ראסל) עם הבלונדית המטופשת המשיגה את מטרותיה בשורה של טעויות (מרילין מונרו ב"חמים וטעים", למשל). בכלל, העיתונים ממש מאוהבים בה, וגולדי יודעת מה לתת להם. סיפורי הבעל הראשון־שני־שלישי וצער גידול ילדים. איך עבדה בתוכנית הטלוויזיה "לף־אין" ואיך המפיקים דרשו ממנה להתפשט בסרט "יש נערה במרק שלי". "צעקתי, בכיתי, התעקשתי – וניצחתי. הם שינו בשבילי את התסריט. היום אני מפיקה, ומעולם לא אדרוש משחקן לעשות דבר המנוגד למצפונו". את המשקיעים של "טוראית בנימין" היא הכריחה להשאיר בסרט קטע סקסי שבו נראית הגיבורה (גולדי) מתכופפת אל איזור החלציים של בעלה ומבצעת בו את זממה בעודם יושבים במכונית. "בהוליווד מותר להראות גבר הרוצח אשה באכזריות, אך אסור להראות אותו מוצץ פיטמה", אמרה המפיקה הטריה, והתעקשה על שלה. יתכן שחמישים מיליון הדולרים שהרוויח סירטה הקודם, "תרגיל לבלשית מתחילה", שיכנעו את המימסד ההוליוודי להכנע.

כמו כל הכוכבות כאן, גם היא יודעת שהחיים מתחילים בגיל ארבעים: "הנעורים הם ממש איומים. לא היו לי בכלל ציצי, ואף אחד לא רצה לרקוד איתי". מאז התפתחה גולדי, שכבר בגיל 17 היתה בעלת בית־ספר לבלט, ואחר־כך נערת גרגו כבר ורקדנית רקע. "התגוררתי בלוס־אנג'לס, הייתי לבד. עבדתי נורא קשה. הייתי כל־כך מבולבלת. תמיד הייתי מקיאה באיזה חדר רחצה".

ואז באו שבע שנות אנליזה: "המון חיטוט נפשי, המון בכות והמון חרא. התנכרתי למשפחתי. זה היה קשה מאוד לי וקשה מאוד להם. למדתי הרבה מן הניסיון הזה. למדתי שלעולם לא יהיו לי עוד אותן חרדות, וגם לא אותה פתיחות. לעולם לא אוכל עוד להתחלק עם אדם אחר בכל רגשותי".

באותה תקופה נישאה גולדי לגאס טריקוניס. גם הוא היה רקדן ושאף לקריירה על הבמה. בסוף דרש ממנה 75 אלף דולר בעבור "הסדר גירושין". גם בעל מס. 2 (ביל הארסון) נהפך עד מהרה ל"מר גולדי הון" ואחר־כך ל"מר גולדי הון לשעבר". "אני נשבעת", נשבעה גולדי, "שניסיתי להשאיר את הקריירה שלי מעבר לסף הבית. אבל לבסוף אפילו זה לא עזר. הבעייה היא כסף, כוח ותחילה. כולם נגדך. רק גבר שיש לו בטחון עצמי מוחלט יכול לעמוד לצידך. קשה מאוד לגבר לחיות עם אשה שמתאפיינת בשלושת הדברים האלה".

גולדי נשארה עם אוליבר, בן עשר, וקיית, בת שמונה, בינתיים ילדה שוב ונישאה לחברה לחיים קורט ראסל ("סילקווד"), שעזב למענה את חברתו, אם בנו, אורסולה אנדריוז וגרם למערבולת לא קטנה בחוגי הרכילות ההוליוודיים. מאז רבים גולדי וקורט, ומתפייסים. הם הופיעו יחד ב"נשים בעורף", אבל העיסוק המשותף לא תרם לשלוות חיי הבית.

גברת הון היא כיום כוכבת מצליחה מאוד ומפיקה קשוחה וחרוצה. הכוכבת גולדי מתייצבת בחמש בבוקר (בחדר האיפור), והמפיקה הון נשארת עד לשעות הלילה המאוחרות ועובדת על החשבונות. היא הפתיעה את שותפיה בערמומיות הממולחת שלה, בחוש עסקים ובכושר עבודה. ברגליים החטובות, החיוכיים והעיניים הכחולות היא עדיין משתמשת לקידום מכירות, אך הפעם לוקחת את הרווחים השמנים – לעצמה.

סאלי פילד

"גם פחדנים מצליחים".

גיל: 45.
כסף: "תמיד חסר".
כושר: מחול והתעמלות.
דיאטה: "סיוט מתמיד. ניסיתי דיאטה מקרוביוטית, וניסיתי רק פירות וירקות. גיליתי שרק צום מוחלט עוזר לי".
אהבה: "אינני כועסת על ברט ריינולדס. ידעתי איתו ימים יפים".
ילדים: שניים, מנישואיה הראשונים.
אוסקרים: "נורמה ריי" ו"מקום בלב".
השקעות: חברת הפקה.

חיוך נבוך, עיניים כמו על סף בכי, גוף שברירי ופני בובה: כל־כך מתוק שבא לבכות. לא פלא שסאלי פילד עוררה את יצריהם הסאדיסטיים של במאי הוליווד שהעמידו אותה תדיר במבחנים מסמרי־שיער. הדימוי החיובי־לוחם פשוט נועד בשבילה. אחרי סיביל הסכיזופרנית, שנרפאה בזכות ג'ואן וודוורד, הופיעה פילד ב"נורמה ריי" – פועלת טכסטיל ופעילה בארגון המקצועי. ג'יין פונדה סירבה לתפקיד, והוא הביא לפילד את האוסקר, את גלובוס הזהב של הביקורת ואת דקל הזהב בפסטיבל קאן. לפני שנתיים קטפה את האוסקר השני שלה על "מקום בלב". רוברט בנטון ביים את הסרט, וסאלי־עדנה היתה (כמובן) אשה עניה המחפשת את מקומה בחיים, נלחמת נגד גברים לגלגביים וקשוחים ויכולה להם בגבורה ובעיניים נוצצות מדמע.

"תמיד הייתי מלאת כעס", סיפרה אז. "בגלל המראה המעודן שלי וצורת הדיבור הילדותית נתנו לי תפקידים של קורבן חסר־ישע. כך בניתי את הקריירה שלי, אבל רתחתי כל הזמן; עכשיו הכל יהיה אחרת!".

בשנים הראשונות היו פני־הבובה שלה חביבים על העיתונאים. כתבו על ביתה הנאה, לא רחוק מהוליווד אך רחוק מקלחת המסיבות, הארוחות והבילויים. חברה לחיים היה ברט ריינולדס, ולמרות הרינונים השונים על העדפויותיו המיניות האחרות של הכוכב האטרקטיווי (באחרונה הוא נחשד במחלת האיידס), הציגו סאלי וברט פנים מאושרות – לעיתונות. "אני חבה לו את הקריירה שלי" – הכריזה סאלי. ברט היה אז הכוכב הקופתי ביותר בהוליווד, וכודאי יכול היה להפעיל את השפעתו לטובתה.

פילד הקטנה נשענה על ריינולדס כפי שטיפסה בעבר על כתפי הוריה. אמה, מאגי פילד, הייתה שחקנית תיאטרון מבוקשת. אביה החורג, ג'ק מהוני, היה אחד ה"פרונים" שהחליפו של ג'וני וייסמולר. "בת ארבע ידעתי לדקלם את הדיאלוגים מסרטיה של קתרין הפבורן", סיפרה. בת 17 הופיעה בטלוויזיה. "כל הזמן פחדתי, ואמרתי לעצמי: גם פחדנים מצליחים".

כדי להצליח היא דווקא מוכנה להעז. את גיליון מרץ של "פלייבוי" מקשט צילום שער יפה של פילד – בדמות שפנפנה. "עשיתי זאת כי ביקשו אותי, וחוץ מזה, אנצל זאת כפרסומת מעולה לסרט שהפקתי – 'סיפורו של מרפי'. אני נהנית להתפרפח. סוףסוף אני אשה העושה מה שהיא רוצה". ■

מאת יהודית חנוך

צילומים: צביקי עשת

הלהיט של קיץ 86' — תכשיטי פלסטיק גדולים וצבעוניים שמחיריהם בין 4 ל־6 ש"ח („אפרא")

קייץ של פלסטיק: כובע, כוס וגם צמידים. רק בגדי־הים — מלייקרה („הילגד")

פלסטיק הולך לכל מקום, גם על הרגליים ("זיוונית")

בקבוקון מים לארנק שהגיע לישראל מצרפת, ביטוח מפני התייבשות („טולמנס")

... את ה"עלייה בדרגה" של ... — שעוני „סווטש" שוויצרים בעיצוב ...

אופנה

פלסטיק זה לא מה שהיה. כבר לא הקרוב העני במשפחת החומרים, נחות, במקום האחרון ברשימה לאחר העור והעץ והזכוכית. פתאום כשאומרים „זה פלסטיק", כבר לא מתכוונים לומר „זה מלאכותי, זה זול".

הפלסטיק הוא חומר צעיר יחסית. תוצר־לוואי של תעשיית הדלק שנתגלה בסוף שנות ה־30', פותח לאט־לאט בשנות ה־40' ופרץ קדימה בשנות ה־50' וה־60' כמוצר־צריכה זול ונוח — להשתמש ולזרוק. שנות ה־70' היו שנותיו הרעות. מחירי הנפט שהאמירו אז ייקרו אותו מאוד, מה שהקשה על יצרני מוצרי הפלסטיק להתחרות במחירי החומרים טבעיים, שממילא נחשבו תמיד איכותיים יותר.

ואז התלבשו על הפלסטיק המעצבים הטובים בעולם, איטלקים וסקנדינוויים, שויתרו על נסיונותיו הקודמים של החומר הזה להתחפש ולנסות ללבוש דמות "מיוחסת" יותר, כאילו היה, למשל, עור יקר. (יצרנים מסויימים אפילו נהגו לפני־כן להדביק לירִיעות־פלסטיק־דמויות־עור ריח אמיתי של עור).

מעצבים ידועים כמו בודום וזיורקלה עיצבו כלי פלסטיק שלא ניסו להתחזות לזכוכית אלא ניצלו בגאווה את יתרונותיו על פניה ובעיקר את הצבעוניות המדהימה שקשה למצוא כמותה בחומר אחר ואת האפשרות לייצר אותו שקוף כזכוכית, אטום־מבריק כמתכת או עמום. הם שיחקו בצבעים ובצורות, והחלו לעשות ממנו גם רהיטים יפהפיים, תכשיטים, נעליים ואפילו בגדים. לאט־לאט הוא קיבל תדמית של חומר־איכות. נכון לעכשיו פלסטיק הוא גם "קלאסה", ובעסקי הבגדים — הוא אופנה עם תדמית צעירה ועליזה.

הסיפור הגדול של קיץ 86' הם אביזרים מפלסטיק צבעוני שכמה מהם צילמנו בעמודים אלה במצלמת־מים (של "קנון") עשוייה, כמובן, מפלסטיק. אולי המעניין ביניהם, המאפיין את עלייתו המסחררת של הפלסטיק בשנים האחרונות, הוא השעון השוויצרי הידוע "סווטש". לפני חמש שנים ראו השוויצרים שהיפנים מאיימים "לגמור להם" את תעשיית השעונים, והחלו לשבור את הראש בשאלה מה לעשות. התשובה שמצאו היתה — להכות את הפלסטיק היפני, הדיגיטלי והזול — בפלסטיק שוויצרי בעל אופי מיוחד.

השוויצרים עיצבו שעונים מעולים יצוקים בתוך רצועות פלסטיק, שנמכרו ב־20 דולר האחד ונהפכו תוך זמן קצר לא רק להצלחה מסחרית מדהימה, אלא גם ללהיט אופנתי בוער. בכל מספר חודשים יוצא לשוק דגם חדש של "סווטש", והם אינם יכולים לעמוד בקצב ההזמנות והביקוש.

כנ"ל עשו גם מעצבי־תכשיטים שהורידו עלינו מפל של עדיי פלסטיק צבעוניים המשתלבים נהדר בבגדים הסופר־צבעוניים של קיץ זה. כשזוג עגילים או צמיד עולים 4־6 ש"ח, ירכשו נערות ונשים ערימות שלימות של תכשיטים — ולא רק אחד או שניים. עדיי הפלסטיק הם לא רק צבעוניים אלא גם גדולים, שיראו אותם מרחוק, ומוצעים בעשרות דגמים.

בעקבות מעצבי התכשיטים הלכו גם יצרני הסנדלים והארנקים, וכבר יש גם אריגים עם מראה עתידני, מצופים בפלסטיק מבהיק בזהב, כסף, פלדה וצבעים לוהטים.

הפריט המעשי־יעיל ביותר שהצטרף לאופנת הפלסטיק הקייצית הם בקבוקים קטנים שאפשר לשים בארנק. הצרפתיות ממלאות אותם במים מינרליים, שיהיה להן מה לשתות כשהן יוצאות לרחוב או לחוף. לא מכבר הם הגיעו גם אלינו, ועם בקבוקון־מים צמוד כזה אי־אפשר להתייבש גם כשאין קיוסק באיזור, וכן אפשר לחסוך את הקלוריות שבמשקאות הממותקים. בקיצור — פלסטיק זה לא רק יפה, זה גם בריא. ■

גריל־רום ירוק באכדיה

שאתה אומר „גריל־רום", מצטיירת בעיניך מסעדת־מלון מרצינה, שרוייה בדימדומי אפלולית מנומסת, עם גניחה בלתי־נשמעת של מאמץ להיראות יוקרתית ככל האפשר. כשאתה נכנס ב„דלת האחורית" – כך נקרא הגריל־רום של דן־אכדיה בהרצליה – הדימוי הזה מתפוגג ואיננו. הגוון הירוקקליל של העיצוב החייכני והבלתי־מחייב הוא, אולי, הסיבה העיקרית לכך. היוקרה מתמקדת בתחום ההידור השולחני, בגינוני הפרוטוקול של המלצרים, במעשה־ידיו של השף השוויצרי וכתפריט המהדר צרפתית ועברית וקובע מחירים בדולרים.

הגריל־רום של דן־אכדיה בהרצליה נגוע בקריצה של עליצות מסויימת הקשורה, אולי, לעובדת היותו מלון של חוף־ים. אבל אין בו אף חלון שדרכו תוכל להשקיף אל הים. למי שתאב לסעוד לאור הירח ולנשום אוויר של לילה ארץ־ישראלי שלא דרך מערכת המיזוג – מציע מלון זה אפשרויות אחרות. אבל אנחנו כבר בפנים, עוברים את דלפק הסלטים ואת עגלת הקינוחים, מובלים ברוב טקס אל שולחננו.

המלצר שלנו – גבר נאה, בעל שיער בלונדי המתארך אל כתפיו – דומה דמיון מפתיע לפסנתרן ריצ'ארד קליידרמן. לרגע אנו מדמים שההנהלה הוא מסלק את מפית־ההגשה מזרועו, ניגש אל הפסנתר שבקצה האולם ו„משכיב" לנו צרור מנגינות־שמאליץ קליידרמניות. אבל במקום מוסיקה מגיש לנו בן דמותו של קליידרמן צינזאנו ארום בלימון עם חטיפים קטנים וטעימים, ואילו אל הפסנתר ניגש מישהו אחר, שחור שיער וממושקף, והוא שינעים לנו לאורך כל הערב מנגינות ידועות. שניהם – המלצר (שתגית הזיהוי שלו אומרת כי שמו יואל) והפסנתרן – יוכיחו במרוצת השעתיים הקרובות מיומנות רבה, כל אחד בתחומו.

התפריט שאנו מקבלים מעוטר בירוק – הגוון השולט בגרילרום. אנו מגלים כו כי בקבוק היין היבש המונח כדלי הקרח למרגלותינו („בן־עמי"), יעלה לנו כ־10 דולרים, בשקלים, כמובן; שמעדן כבד־אווז בברנדי, כמנה ראשונה, יעלה לנו 11 דולר, אבל אם נבחר בביצה עלומה ברוטב אסטרגון, נתבקש לשלם 4,5 דולר בלבד. 5 דולר יגבו מאתנו בעבור פטריות ברוטב שום, ו־12 דולר בעבור דג שמך מעושן מלווה ברוטב חזרת. אם נלך לקחת לנו מבחר סלטים מן הדלפק, יוסיפו לחשבוננו 3 דולר.

אשר למנות העיקריות, „הצעת השף" היתה באותו ערב „מותנית בקר בנוסח בף סטרוגנוף" שמחירה 15 דולר, לעומת 17 דולר – מחיר דג שמך ממולא בתרד – או 19 דולר לאומציות מותנית בקר מפופלות ומשולהבות בבראנדי. 29 דולר יגבו מזוג שיבקש לבלות ערב רומנטי סביב מיתקן ה„פונדו" (בורגיניון, כמובן). אותו זוג יוכל לסיים את הערב במנת־תצוגה מרשימה – קרפ סוזט. זה יעלה לו 11 דולר לשניים. אם אינך משלם במטבע זר, יחוייב חשבונך הכולל במע"מ.

הנאה שלמה מנתחי חזה מולארד ברוטב אפרסק. בצילום התחתון: גלילים ממולאים של חזה אווז (צילומים: שמואל רחמני)

המלצר, מתברר, אינו בקי רק בהגשת מזון ומשקאות. ידו רבה גם בצילום. בין מנה למנה הוא עתיד להופיע עם מצלמת פולארויד, ואם אין לך סיבה מיוחדת להסתיר את זהותך ו/או את זהותה של בת זוגך, תוכלו לקבל בסוף הערב את תפריט הארוחה כשאליו רכוס תצלומכם הצבעוני על רקע שולחן עמוס כל טוב.

פטריות ברוטב שום ומעדן כבד אווז בבראנדי היו המנות הראשונות שקיבל שולחננו. ההגשה היתה מפוארת וסדירת המזון על הצלחות – מאוד אסטטית. פטריות השמפיניון הוגשו בכלי אליחלד דמוי משפך פתוח כשהן נחות ברוטב לא דומיננטי, אבל טעים ומשתלב יפה בטעמן של הפטריות. פחות נהינו ממעדן הכבד, שהיה עטור בפיסות פרי טרי ונבטים סיניים. הוא היה „מתוספס" כלשהו ולא היה בו דבר שילהיב את החיך.

למנה עיקרית קיבלנו „אומציות מותנית בקר ברוטב, מפופלות בשלהבת", וכן נתחי חזה מולארד ברוטב אפרסק. למי שמתקשה בעברית אקדמית, האומציות הנ"ל הן נתחים קטנים של פילה מיניון. אלה הוגשו ברוב טקס מעל עגלת הכנה, עם מחבת נחושת־קלל וכלים נאים אחרים; מן הבשר עלתה להבת בראנדי והתוצאה היתה גם יפה, גם טעימה. נהנינו מאוד מפרוסות חזה המולארד שהוגשו עם פינכת רוטב אפרסקים, ושוב לא הבנו מדוע אין סוג זה של בשר מוכלא חודר לתודעתו והרגלי צריכתו המאסיביים יותר של הסועד הישראלי.

סיימנו את הארוחה בקרפ־סוזט – מנה שגם היא נעשית על גבי שולחן הכנה סמוך לשולחן הסועדים, הכל ברוב טקס ובלהבה פורצת המעלה קטורת נעימה של משקה חריף ומיץ תפוחים.

קיצי, אלגנטי

רולנד ריטר, השף השוויצרי של מסעדת „דן אכדיה", מסר לנו מתכון מעניין משלו למנה ראשונה, מיוחדת וחגיגית המתאימה גם לחודשי הקיץ.

גלילי אווז ממולאים

החומרים (ל־4 סועדים):
150 גרם בשר הודו טחון;
1/2 בצל קטן קצוץ דק מאוד;
1 שן שום מעוכה;
1/2 מלפפון חמוץ, קצוץ דק מאוד;
2 טיפות טבסקו;
1/2 כפית רוטב וורצ'סטר;
1 כפית גרגרי פלפל ירוקים;
קורט מלח;
12 פרוסות חזה אווז מעושן;

אופן ההכנה:
מערבבים היטב את כל החומרים לעיסה אחת, ומניחים כמויות שוות ממנה על פרוסות חזה האווז המעושן. מגלגלים לגלילים, מכניסים למחבת או לגריל, ומטגנים 3־5 דקות מכל צד. מגישים עם מעט רוטב חום, ובצד לב ארטישוק ממולא צלפים חמוצים על פרוסת עגבניה. גם טעים, גם קל הכנה, גם יפה.

עדה כהן

שיפודים

משהו:

יותר מאשר שמר עם ישראל את השב"כ, שמר השב"כ את עם ישראל.

הכוס ששברה את החתונה

הסיפור הגדול ביותר של השבוע היה סיפור כוס החתונה שפורסם בעיתונות. החתן ניסה לשבור אותה, דרך עליה, והיא חדרה לתוך רגלו, ופצעה אותו. בניגוד לאמור בקטע אחר בגיליון זה, הוא לא היה יחף, הבחור. שברי הכוס חדרו גם את הנעל.

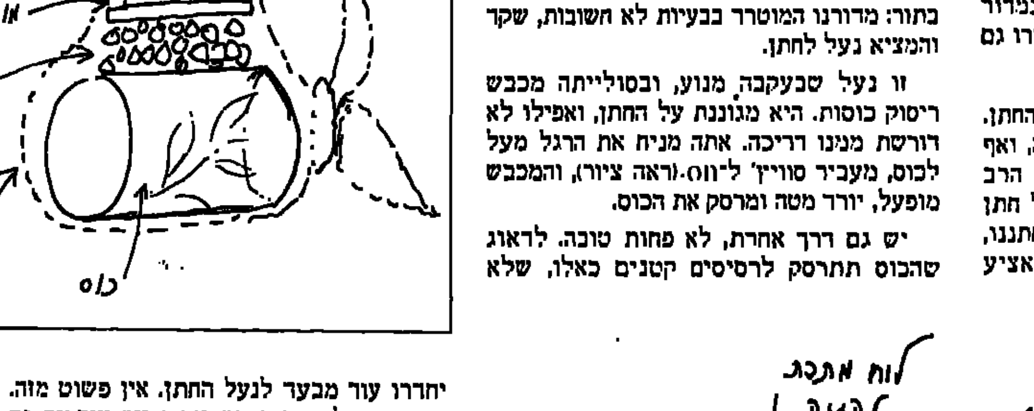
לא נמשיך בכתיבה לפני שנשבח את החתן. בעת הפציעה הוא לא השמיע אפילו אנחה, ואף המשיך בשמחת החתונה, למרות הדם הרב שניגר. אני מציע לכן, בנות, להעניד כל חתן מתנה כזה בעת החתונה. אם הוא גבר כחתננו, הרי הוא ראוי לכן. כמעט קט אסתף ואציע שגברים יחוייבו להראות מטפחת עם דמם לאחר ליל הכלולות.

לא אמשיך בשטויות אלו, כי אחרות מחכות בתור: מדורנו המוטרד בבעיות לא חשובות, שקד והמציא נעל לחתן.

זו נעל שבעקבה מנוע, ובסולייתה מכבש ריסוק כוסות. היא מגוננת על החתן, ואפילו לא דורשת ממנו דריכה. אתה מניח את הרגל מעל לכוס, מעביר סוויץ' ל־און (ראה ציור), והמכבש מופעל, יורד מטה ומרסק את הכוס.

יש גם דרך אחרת, לא פחות טובה. לדאוג שהכוס תתרסק לרסיסים קטנים כאלו, שלא יחדרו עור מבעד לנעל החתן. אין פשוט מזה. בתוך המטלית העוטפת את הכוס צוררים גם מוקש, המפעיל חומר נפץ, המשטח את הכוס לערימת אבק זכוכית, וכך הכוס לא מסכנת כלום, ובוודאי לא את החתנים העתידיים, שהחל מסיפור זה ואילך נעשו עצבניים מעט, ויחששו לדרוך על הכוס, ויאמרו לכלותיהן: „ממי, אולי תעשי את זה את. עם העקב הגבוה זה יותר בטוח."

פער הדורות: סנדלים

אבי בילה מחצית מחייו בנערות עלי שאפסיק לנעול סנדלים. „בן אדם הולך נעול נעליים", הוא היה אומר לי מתחילתו ועד לסופו של כל קיץ. „אם תלך בסנדלים הרגליים שלך יתרחבו, עד שהן יהיו כמו רגליים של טווז."

אני, כמובן, הלכתי בסנדלים. לא כמו אבי, בן הדור הישן והמצחיק. עד היום אני הולך בסנדלים. תוכלו לראות אותי נעול בהן, כשאני שמר ונוער בילדי שיפסיקו לנעול נעליים. „בן אדם הולך נעול בסנדלים", אני אומר להם מתחילתו ועד לסופו של כל קיץ, „אם תלכו בסנדלים הרגלים שלכם יהיו רטובות כמו רגליים של ברווז."

מי שדאג שאין עוד פער דורות, שיביט על הרגליים בקיץ: אם הוא רואה נעלי התעמלות, הרי זה דור העתיד. אם יש שם סנדלים, הרי אלו השמרנים העתיקים שימיהם ספורים.

זה כמקרה הטוב. ומה אם אין נעליים בכלל? כמעט שכחנו לציין את נקודת פער הדורות העיקרית. בני מחזורי הלכו בסנדלים. אצל בני הדור החדש יש שתי ואריאציות, ובלבד לא סנדלים: הם הולכים או בנעליים, או יחפים. אפשר לסכם זאת כך: ליומיום נועלים נעליים, לאירועים חשובים במיוחד הולכים יחפים.

זה לא תמיד קל. עבדכם כבר ראה פעם אחת נערה יחפה מחכה למישהו בכיוון לים. היה חם, והכביש להט. היא עמדה על מטקה שהביאה עימה, ובכל פעם שרצתה לשנות מקום, הרימה את המטקה, רצה בקיפוצים, הניחה אותה שוב, ומיהרה לעמוד עליה.

סגלו לכם דרך בדיקה לגילוי זיופים. אם אתם פוגשים נערה, דבר ראשון היפכו אותה, והביטו בכפות רגליה. אם הן שחורות שחור ליכלוכי עמוק, הרי היא נערה המתנהגת בהתאם לכללי גילה. אם כפות הרגליים נקיות ועורן עדין, היא מרובעת, יורמית, ואולי אף דתיה.

מינויים פוליטיים

יום אחד ישבו שלושה אנשי ארץ־ישראל היפה עד מאוד ושחו את מרי ליבם. הם לא היו סתם אנשי רחוב, לא. כל אחד מהם היה דור שלישי של נושאי תפקיד ציבורי רם־מעלה, רכב ומיזוג־אוויר. כל אחד מהם כיהן בתפקיד שהוענק לו על ידי התנועה, כשם שתפקיד דומה הוענק לאביו לפניו, ולסבו לפני לפניו.

והם רתחו מזעם. „איך זה", הם אמרו, „איך זה שהשמן ההוא מעניק מינויים פוליטיים?"

בגלל ילדותם המאושרת הם היו אנשים בעלי חינוך וקשרים נכונים. לכן הם לא רק בכו איש על כתף רעהו, אלא גם פעלו בשיטות המילכוד והמכשלה: שהחוק מאפשר למי שיודע ללהטט בו.

„מינויים פוליטיים?!" הם אמרו, „היה לא יהיה."

קטע זה לא נכתב נגדם, אלא דווקא לטובתם. משוגעים שכמותכם, בלהט תוקפנותכם אינכם נותנים דעתכם לנקודה אחת: אם תלמדו אנשים איך להכשיל מינויים פוליטיים, איפה יעבדו, בבוא היום, הילדים שלכם?

מאיר עוזיאל

פינת השלולית

לפעמים, דווקא כשהנסיכה סוף סוף מגיעה, לאחר קשיים רבים, לשלולית – הצפרדע בדיוק לא נמצא שם.

פנטהאוז

יגאל לב

חקירה בדרגה שלישית

פנטהאוז רומה לאקוואריום. כל אחד מבני הבית חש עצמו חשוף לביקורת, כעירום מול עיניהם הבוחנות של שאר בני המשפחה. אור־לי לכן קבע אורי כמה תקנות – „כדי שתהיה קצת פרטיות בבית הזה". איש אינו פותח את מכתביו של האחר. איש אינו מאזין לשיחות טלפוניות של השני, למרות שיש בבית ארבע שלוחות. כאשר מבקשים מישהו מבני המשפחה, עונים למבקש בנימוס, ולא שואלים מי, מה, מתי.

לגבי גליה, עסקיו של אורי הם עולם נעלם. במשרדו היא מופיעה רק לעתים רחוקות מאוד. המזכירה מטפלת בכל, ואת העבודות שאורי מביא הביתה הוא מניח ועושה בחדר העבודה שלו. רק לעתים נדירות זוכה גליה להציץ בחטף לעולמו המיוחד של עורך־הדין, יחסיו עם לקוחותיו, ולעתים נדירות עוד יותר – אל החפיפה הכמעט מתבקשת מאליה בין פרשיות מסויימות שהוא מטפל בהן לבין חייו הפרטיים.

★

אורי קנאי לעולמו הפרטי־מקצועי. פרשיות רבות שלא היו מעניינות את גליה ממילא כמו גם אלו שהיו עשויות לעורר בה עניין – אפילו עניין רב – נותרות חסויות, במסגרת היחסים השמורים שבין עורך־דין ללקוחותיו. אבל לפעמים הוא מפצה אותה בהצצה לנבכי סיפור מסויים, שהוא עוסק בו, כחריג יוצא־דופן, כדי לומר לה משהו, משהו שעל משמעותו האמיתית היא עומדת רק בסופה של פרשה.

היה לאורי לקוח, קבלן בניין גדול. גבר של עסקים רבים. סופו שבגלל רשלנות הוא הסתבך בפרשיה של מתן שוחד – כלומר – חוקרי היחידה המיוחדת גילו במגירת שולחנו רשימה שגרמה להם נחת רב. הרשימה, שנכתבה בדקדקנות והודפסה במכונת כתיבה, גוללה את שמותיהם של פקידים במועצות ובראשויות מקומיות שקיבלו מהקבלן מתנות שוחד ותשלומים שונים כדי „לשמן את עסקיו".

הרשימה היתה מסודרת עד כדי כך שתחילה התקשו החוקרים להאמין באמיתותה. אבל הלקוח של אורי היה מסודר עד כדי כך שלצד כל אחד משמות אישי הציבור הוא טרח לפרט במרוייק את סוג המתנה, ערכה הכספי ואפילו המועד שבו נמסרה.

אין מה לומר, היתה זו מתנה אמיתית לאנשי המשטרה המעידה כאלף עדים על כך שבן־אדם המבקש לפלס דרכו באמצעות שוחד ראוי שיהיה כרנש מבולבל, לא מסודר, כזה שמאבד את מסמכיו. אם הוא דייקן וקפדן – סופו שהוא תלוי כריחיים על צוואר עורך־הדין שלו וגורר איתו חבילה שלמה של סגני ראשי מועצות ושאר פקידים החיים כחרדה מתמדת מפני נקישות אנשי המשטרה על דלת ביתם.

התיק היה אבוד מראש. אורי יכול היה להציל ממנו – בקושי – תיקון עלוב, ששלח את לקוחו ל־30 חודשי מאסר. בגלל סיבות מיוחדות הוא הועבר לכלא „אייל", ברמת המושגים של בתי־הסוהר – מעין „מלון של חמישה כוכבים", עם יחס מיוחד, סגל אריב וסוהרים המשמשים יותר כמורים ומדריכים לפרחי הסוהרים החדשים הבאים לכאן להשתלם במקצוע. מתוך כך ברור שכלא „אייל" הוא גם גן־עדן (יחסי) לאסירים, הזוכים בו לשוליים רחבים של חופש: מזון טוב יותר מבכל כלא אחר, עבודות גינון המבטיחות להם שהייה באוויר הפתוח; בערב אפשר ללבוש טרנינג ולא בגדים כחולים של אסיר. יש גם טלפון המאפשר להם להתקשר החוצה, אל העולם החופשי.

★

כל מי שמתמצא מעט במה שהולך בין כתליו של בית־סוהר יודע שכלא כזה לא עוזבים בקלות. אבל יש מילכוד מסויים אפילו בשיטה הזו. על־פי החוקה הלא־כתובה של שירות בתי־הסוהר, אסיר הצריך להתייצב בבית־משפט מוצא עצמו נע בדרכים כמו צועני. כלומר, אם עליו להגיע לחיפה או לתל־אביב, הוא יכול לעשות סבב עם אוטובוס מיוחד של בתי־הכלא המביא אותו לכלא רמלה ואחרי־כן לבית־המעצר באבו־כביר. אם הוא צריך להגיע לחיפה – הוא מוצא עצמו לבסוף בכלא דמון שעל הכרמל. הצרה היא שהשהייה בכל תחנה כזו נמשכת לפחות יום, והסיבוב כולו – לעתים יומיים־שלושה.

מעשה שטן, והקבלן שלנו, שמצא לעצמו שלווה יחסית ב„אייל", נקרא לחיפה לעמוד שם למשפט על „זיהום חוף ציבורי". אחת המשאיות שעבדה בשבילו שפכה את האשפה על חוף הים.

עצם הרעיון שבשביל שטות כזאת הוא צריך לטלטל את עצמו משלוותו הבטוחה ו„להתארח" בבתי־כלא זרים זיעזע אותו. צלצל לאשתו וביקש שתודיע לאורי שינסה לדחות את המשפט. האשה הודיעה שהשופט מסרב. הקבלן כמעט איבד את קולו, שלא לדבר על עצביו, בצרחות מהטלפון המותקן בחצר הכלא כדי לשכנע את אשתו שבגלל מעט אי־נוחות שתיגרם לה אם תנסה להשתדל שנית הוא יקלע לצרה שאיננה כתובה בתורה.

שום דבר. ידידנו יצא למסע המפרך עד שהגיע לכלא דמון בחיפה. וכאן המתינה לו הפתעה.

אחרי־כן, כשחזר ל„אייל" שבור ורצוץ, למדו חבריו לתא (שמונה אסירים מחלקים תא אחד) כי הקבלן עבר חקירה אכזרית, בדרגה שניה, שלישית ואולי אפילו רביעית. חקירה אגרסיבית ששברה את רוחו. הוא נראה כצל של עצמו. חסר חיים. האיש שיצא מכאן עם מנה יחסית של שלווה נפשית, איזון, השלמה עם תקופת מאסר שלאחריה יחזור לחיים נורמליים – השתנה.

משהו עבר עליו בחיפה. קשה לתאר עד כמה חקירה יכולה לפגוע באסיר. ידידיו הילכו סביבו על קצות האצבעות. בית־כלא, דווקא משום שאין בו מקום להתחבא ולבכות, שומר על צנעת הפרט בכך שפורשים סביב אסיר פגוע שבעה צעיפים שיסתירו אותו, צעיפי אדישות, צעיפי פרטיות מדומה.

★

רק אחרי־כן, כשהגיעה ההזמנה לבית־דין רבני (בכלא קשה להסתיר עובדות כאלה), יצאה האמת לאור.

אורי סיפר זאת לגליה בשקט מקצועי, אבל חושיה הנשיים נדרכו.

מתברר שהברנש היה מסודר עד כדי כך שהשאיר במגירת שולחנו לא רק את שמות הברנשים שזכו ממנו לשוחד, אלא גם רשימה נוספת – של ידידותיו. רשימה מדוייקת בה תועדו מועדי הפגישות, הכספים שהוא הוציא על הגבירות הללו ואפילו, בחוסר טאקט גברי, ציון „ביצועיהן".

אשתו, שקיבלה לידה את ניהול העסקים כל עוד בעלה בכלא, חיטטה וגילתה את הרשימה. שמחת אנשי המשטרה כאשר גילו את רשימת מקבלי השוחד היתה כאין וכאפס לעומת החינגה שערכה אשתו כאשר גילתה את רשימת ה„ידידות", זו גם היתה הסיבה האמיתית לכך שלא עשתה שום מאמץ מיוחד לדחות את המשפט.

„היא אפילו לא סיפרה לי שהוא ביקש זאת" – אמר אורי לגליה. „היא רצתה שהוא יישב כמה ימים בכלא דמון ושם היא תוכל לחקור אותו חקירה בדרגה שלישית...".

אל־עריש. חמישה כוכבים

(המשך מעמוד 13)

העדפות החיך הישראלי. איפה וויליאם? אנחנו שואלים. וויליאם, מתברר, מת. אבל מסעדת הדגים שלו עדיין זוכרת את המילואימניקים הישראלים שהיו מציפים את המקום. הבן של וויליאם, שמנהל עכשיו את המסעדה, קצת עצבני. אבל העוזר שלו, גרגס, מאושר. גרגס, שסיים לימודי עבודה סוציאלית באוניברסיטת קהיר, עובד אצל וויליאם כבר שבע־עשרה שנה. „אבל רק אחר־הצהריים," הוא מסביר, „בבוקר אני עובד סוציאלי". גרגס עבד גם בגדרה, במסעדה הרומנית. „את מכירה את המסעדה?" לא מכירה.

דגי הסרגוסים המטוגנים מוטלים על מגשי מתכת גדולים. מהמגש הם עוברים לצלחת, עם קערת אורז לבן. מזלגות אין. את זנב הדג לופתים באצבעות במיומנות, מרימים אותו, ועם הפיתה עושים סיבוב על הבשר, מנערים עצם שתיים, ולועסים. „התשלום," מסביר גרגס, „הוא לפי הקליינט. אם הקליינט בינוני המחיר בינוני, אם הקליינט מצויין, המחיר מצויין". ואיך היו הישראלים? גרגס מחייך. „הישראלים היו יותר ממצויינים".

מדי צה"ל במסעדה, שהוסיפו לנוף מימד יוקרתי בעלמו מוזמן. גרגס רוצה להתרפק על התקופה ההיא, אבל הכוס החדש, הבן של וויליאם, לא מרשה. צריך לעבור. גם המלווים המצרים לא מפגינים אורך רוח. די משעמם להם שם. ה„נו, נו" חסר הסבלנות שלהם מקבל תנופה להמשך הסיור.

לאחר נסיעה ממושכת בסימטאות העפר הצרות שסיכנה את חייהם של שני זאטוטים, וכלב אחד, אנו עולים על כביש אספלט: הרחוב הראשי החדש. האספלט הטרי מוביל אותנו הישר אל מבנה הקולג' החדש. „זה קולג' בשביל מורים אבל עוד מעט יהיה לנו גם קולג' לחקלאות ולמינהל", מסביר המלווה. הקולג' אגב, מסונף לאוניברסיטת תעלת סואץ. יש דבר כזה. משם עוברים לבתי הספר החדשים. על אחד הקירות רשום בערבית: „מצרים ראשונה. רק מצרים." משם נוסעים למרכזיית הטלפונים המפוארת, לבנק, לחברת הביטוח, ולמבנה החדש של הממשל. בין הביטוח למרכזיה חולפים על פני המלון שלא מוזמן אכסן בין כתליו את הנשיא מובארך. המלון הזה, מבחינתם, חשוב עכשיו לא פחות מהקולג'. האח הגדול מובארך צופה בך בכל צומת. תצלומי ענק. לפעמים ציורי ענק. בציורים, כך נדמה לי, משתפלות עיניו כלפי מטה, ויוצרות מבט רך יותר.

ערב. חוזרים ל„אוברוי". בלובי אפשר לפגוש כמה פקידי ממשל מצריים לוגמים קפה, נושמים אוויר נוסח קהיר. את ארוחת הערב מעדיפים האורחים לאכול במסעדה הצמודה למלון. על במה קטנה עומדת להקת קצב מאסוואן, "high life". למנה הראשונה היא מנגנת נעימות קלילות משנות הששים. נשים בשמלות ערב מפוארות מצחקקות. על רחבת הריקודים ילדים בני חמש, חנוטים בחליפות ערב ועניבות פרפר, מתנועעים בקצב השיר "היו ימים חבר". אחרי המרק עוברת התזמורת לבוסנובה. את המנה העיקרית כבר מתבלים חברי הלהקה הצעירים ברוק אנכרוניסטי. באמצע השיר מבקשים שקט. לאחד האורחים יש יום הולדת. שני מלצרים עם לפידים בוערים מלווים מלצר שלישי שנושא עוגת קרם עם שני נרות. חתן השמחה משיב בנאום, ואז פוצחים כולם בשיר יום הולדת שמח, עם תוספת ייחודית של צ'רצ'רצ'צ' בין בית לבית.

לקינוח עוברת הלהקה למצעד הפיזמונים המצרי. ילדה בת שש מענטזת בריקודי בטן. בקבוקי היין נפתחים, לא ליד שולחנות שומרי המצוות המוסלמים. שמח. אנחנו נבלעים בסביבה. אף אחד לא מתרגש מהפגישה עם הישראלים, חוץ ממלצר צעיר ונפעם. אל־עריש, חמישה כוכבים. במסעדה המפוארת של „אוברוי", על רקע צלילי הבוסנובה של התזמורת מאסוואן, נראה השלום חמים למדי. שלום קר, כנראה, הוא מושג תל־אביבי.

(כתבה אחרונה בסדרה) **מיכל קפרא**

הורוסקופ

מזל אריה

מאת איילת השחר

אין מה להשוות את השנה הנוכחית לזו שקדמה לה, ואם האריות עדיין מלקקים את פצעיהם – זה משום שהשנה שעברה היתה כה קשה ומרכאת. אבל הזמנים השתנו, הקשיים מתחילים להיעלם ובפתח ממתינה לאריות שנה הנה יותר קלה ונוחה.

נכון שהם עדיין נמצאים במצב של עשיית חשבון־נפש עמוק, ועדיין עוברים שינויים פסיכולוגיים שיכתיבו דרך חיים שונה מבעבר. הם גם נמצאים עדיין בשלבי הינתקות מאנשים אהובים, מהרגלי חיים קבועים וסגנון חיים מוכר. אך השינויים שהם עוברים עתה באים לצורך בניית עתיד יותר טוב. ואם דברים נהרסים – זה רק בשביל לפנות מקום לדרך חיים חדשה, עם תוכניות חדשות ואפילו אנשים חדשים.

שינויים עוברים עתה על האריות גם בתחום הבין־אישי. לא יותר „התפרפרויות" עליזות, סוף לחגיגות של הלב. החיים הרגשיים מקבלים מסגרת מחייבת. זה אולי קצת קשה למי שחי עד כה מוקף בזיקוקי האהבה ובניצוצותיה. קשה לו להבין כיצד אפשר לחיות באפרוריות שנופלת עליו עכשיו. אבל יחד עם זאת – הוא נהנה מתחושת הבטחון של קשר יציב. גם אם המחיר שהוא צריך לשלם בעבורו זה הפסד ההתרגשויות ופעימות הלב של פגישות חדשות – עתה הוא מוכן לכך.

בתחום העבודה המצב לא כל־כך נוח. האריה אינו עושה עתה בדיוק את מה שהוא אוהב לעשות, מה שמתאים לו. מבחינה זו הוא חש שהקרקע נשמטת מעט מתחת לרגליו, שאינו שולט על מצב עניינים מסויים. יחד עם זאת, מי שעוסק בעבודה יצירתית – יכול לזכות בהרבה הצלחה ולהנות מחדוות יצירה.

גם התחום הכספי אינו מעודד, פרט, אולי, להכנסות מירושות או מהשקעות טובות שנעשו בעבר ועתה הן נושאות פרי. זה הדבר היחידי שיכול להצילו ממצב כספי לא נוח. מי שעוד יכול לסייע הוא בן או בת הזוג. זו תקופה של הישענות על מקורות כספיים של אחרים.

בעוד כחצי שנה צפוייה תקופה של נסיעות לחו"ל, ללימודים והשתלמויות. צפויות גם הצלחות בענייני חוק ומשפט. תביעות שתתבררנה ממועד זה ואילך עשויות לזכות את האריה ברווח עסקי או בסכומים יפים.

חודש יולי הוא חודש מעייף, מעצבן וקשה. כמעט כל דבר שהאריה יתחיל בו צפוי לכשלון. עוד צפויים צפויות סכסוכים במקום העבודה, מריבות עם אנשים קרובים ותקלות תקשורתיות אחרות. בטחונו של האריה ירד לשפל המדרגה וכך גם החיות שלו, המרץ ושמחת־החיים.

אוגוסט ימשיך ויהיה לא כל־כך סימפטי, אך המצב ישתפר החל באמצעיתו. המרץ יתחדש, וישובו שמחת־החיים והאופטימיות. גם האווירה בעבודה תשתנה לטובה, והאריה ישוב לחוש שהחיים יפים ושכדאי לחיות.

ספטמבר ידגיש את ענייני כספים. מצד אחד, צפוייה הכנסה גדולה, אך בד בבד צפוייה גם הוצאה שלא תשאיר עודפים בבנק. את התקופה מומלץ לבלות בבית – כי שם עומד להיות נעים ביותר. אבל גם בעבודה. המצב יהיה לא רע. היחסים עם הממונים והעמיתים משתפרים, ולאריה צפויות הצלחות מרעננות.

אוקטובר מוקדש לחברים ידידים ובני משפחה, מה שאינו מפתיע בהיותו חודש החגים. האריה יכול לצפות לאורחים שיבואו לביתו ולנסיעות קצרות לביקורי חברים. זהו חודש שבו הדברים מתרחשים לאט וללא מתחים מיוחדים. יחד עם זאת, לקראת סופו צפוי בכל זאת מתח מסויים בבית – תיתכן מריבה, אי־הבנה או שפשוט יימאס לו מחגים ומהישיבה הבטלה בבית.

נובמבר יחזיר הביתה את הרגש, ויתכנו בעיות בקשרים עם בן או בת הזוג. צפוי מתח על רקע דרישות ואינטרסים מנוגדים. על האריה לשמור על איפוק בתגובותיו כדי שהמצב לא יגלוש לכדי מריבה. בחודש זה צפוי מימוש תוכנית לשיפוץ או חידוש פני הבית, אלא שלא מומלץ לבצעה בימים אלה. ההיפך: מומלץ דווקא להימנע מכך כי עלולים לחול עיכובים ותקלות בעבודה. יש גם להיזהר מפני גניבות, שריפות, פיצוצים בצנרת או קצר חשמלי.

לעומת־זאת, דצמבר יהיה הרבה יותר סימפטי. זהו חודש של התעוררות בתחום הרומנטי. תיתכן פגישה מרגשת וחידוש קשרים ישנים. יתכן גם עיסוק רב מהרגיל עם ילדים. מערכת היחסים בבית משתפרת, וההכנה חוזרת למעונו של האריה.

בינואר יהיה האריה עסוק בעבודה יותר מן הרגיל. צפוייה נסיעה לחו"ל בענייני עסקים או לצורך השתלמות. זה יהיה אחד החודשים היפים של השנה.

גם בפברואר קיים סיכוי רב לנסיעה, וגם בה צפויות הנאה והצלחה, אך בעיקרו יוקדש פברואר לבן או בת הזוג. נושא מסויים הקשור בהם צפוי לתפנית דרמתית או להגיע לשיא, והדבר יעסיק את האריה גם מבחינה גופנית וגם מבחינה נפשית. רצוי שלא ייאבד את עשתונותיו מעורף התרגשות.

מרץ הבא יהיה, בראשיתו, מבולבל קצת, אך סופו ברור יותר. צפויים קשים כספיים, תשלום חובות מהעבר או טעות במקח ומימכר שתעלה לאריה ביוקר. יחד עם זאת צפוי קידום בעסקים או בקריירה. מבחינה זו – יהיה מרץ חודש מאוד מבטיח.

גם באפריל הבא שוב צפוייה נסיעה לחו"ל, והפעם היא עשוייה להיות ארוכה. מי שלא מתכנן נסיעה כזו צפוי להתחיל בקורס לימודים או השתלמות העשויים לשנות את חייו. יתכן לימוד כלשהו בתחום מקצועי חדש או השתלמות כהכשרה מקצועית שתפתח לאריה אופקים חדשים.

מאי הוא חודש המשלב עבודה ופעילות חברתית. הלימודים יימשכו, וישולבו עם הקריירה הקיימת. בזמן שנותר צפויים הרבה בילויים מחוץ לבית, סעודות טובות ומסיבות מהנות.

חגיגת הפעילות החברתית תימשך גם ביוני, אך יחד עם זאת צפויות בעיות תקשורתיות עם הסביבה. יש להיזהר מפני אוייבים נסתרים ולא „לנדב" אינפורמציה.

יולי הבא ממשיך להיות קשה מבחינת היחסים עם הסביבה. זהו גם חודש מעייף ומאכזב ואם לקחת חופשה שנתית – זה הזמן לכך. נחמה קטנה: סופו של יולי יהיה הרבה יותר נעים ומבטיח מתחילתו.

תחזית לשבוע שבין 18.7 ל־24.7

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
לחיי החברה יש השבוע השלכות עסקיות; הקסם שלכם יפתח בשבילכם דלתות. קרובי משפחה עשויים למלא בימים אלה תפקיד חשוב בחייכם. תיתכן רכישת חיית־מחמד. יש לכם המון מרץ השבוע, ויהיו הזדמנויות.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
התנערו מן הספקות ומהתפקפוקים – אתם נוטים להחמיר עם עצמכם יותר מדי. השבוע יושם הדגש על פעילויות בשעות הפנאי ועל רומנים מסעירים. כדאי לעסוק עכשיו בפעילות ספורטיבית.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אתם עשויים להתחיל בפרוייקט שיפוצים ושינויים בבית, אך כדאי גם להקדיש זמן לרגיעה ולשהייה בצוותא עם בן־הזוג. הפעילות בזירה המשפחתית מודגשת השבוע. צפויות לכם בשורות טובות.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
ההשראה נחה עליכם בתחום היצירה, ואתם משוכנעים בדעותיכם. שעות הערב יפות להתחברות ולפגישות רומאנטיות. בדיוק עכשיו אתם נוטים להיות שתלטניים מדי; אין צורך בכך, האנשים מסכימים לדעותיכם.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
הטעם שלכם נוטה להיות אקזוטי בימים אלה, ואתם עשויים להתפתות לרכישות מיוחדות. אחדים מכם יתקלו בהזדמנות בתחום הקריירה, שתבוא דרך חבר. מבחינה חברתית, כוכבכם עולה. השבוע תיתכן קניה חשובה בשביל הבית.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
הניחו לחושים להדריך אתכם בפעולותיכם, והעניינים יסתדרו יפה. השבוע אתם נוחלים הצלחה חברתית אדירה, ויתכן מאוד שבעקבותיה יתפתח גם רומן. זה זמן טוב להתחלות חדשות ואופטימיות.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
בימים אלה אתם רוצים רק שלווה והתרגעות. יהיה לכם זמן להקדיש לבילויים החביבים עליכם. ואהבים ירצו להתבודד עם בני־הזוג. התהפתויות בתחום הכספי חיוביות, אך מוטב לכם לשמור על כך בסוד.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
מבחינה חברתית, יש לכם ביקוש רב השבוע; לא כדאי לדחות אף הזמנה. בשעות הערב יהיה דגש מיוחד על רומאנטיות. יתכן שתצטרכו להקדיש יותר זמן לבן־משפחה צעיר. פרוייקט רדום מתחיל להתעורר לחיים.

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
בתחום הקריירה תהיה לכם השבוע השראה מחודשת, וקשרים חברתיים יסייעו לכם, בניגוד למקובל. בימים אלה כדאי לשלב בילויים ועסקים. עזרו לחברים אם הם זקוקים לעזרה, אך אל תתערבו בענייני הכספים שלהם.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
בשישי־שבת כדאי לצאת לטיול; תפגשו חברים חדשים, ויש גם סיכויים בתחום הרומאנטי. שותפים ובני זוג ייהנו מהאדמוניה מוחלטת יחד. כל עוד אתם יודעים מה עמדתכם, אין לכם צורך לנסות לשכנע אחרים.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
השבוע אתם עשויים לקבל כסף מבני משפחה. שעות הערב אידיאליות לאירוח בבית. אם כי כושר השיפוט שלכם טוב בימים אלה, אתם נוטים להפריז בשימוש באשראי. אין זה זמן טוב לשמוע עצות מאחרים.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
אתם עשויים להיסחף השבוע ברומן משגע. בני־זוג צריכים לתכנן בילוי מיוחד במינו, ורווקים עשויים לתכנן נישואין. כדאי לתפוש יוזמה, אבל לא להגזים בכך. חידלו לדחות דברים וסיימו משימות שהתחלתם.

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

הגעתי לישראל מארה"ב ומחפש את ילדיהם של שאול ופרידה פרנקל מכורר (בסרביה) פרנקל
תל אביב, מלון "גנסרל" רח' טרומפלדור 2

המונים הסתערו הבוקר על מפעלי־קרח

"שערוריית הקרח" נמשכה הבוקר בכל תוקפה. למרות הודעת משרד החקלאות כי בתי חרושת לקרח לא יהיו רשאים למכור קרח לצרכנים לפני שעה 2 אחר הצהרים נאלצו המפעלים בת"א ובמקומות אחרים למכור קרח לקהל בשעות הבוקר, נוכח לחץ המוני צרכנים.

כמה בתי חרושת לקרח פנו בשעות הבוקר לארגון יצרני הקרח וביקשו להזעיק משטרה ופקחים למקומותיהם, כי לא יכלו לעמוד בפני הסתערות הקהל.

סכורים כי במשך היום יוקל במקצת המחסור בקרח בת"א, לאחר שבתי החרושת לקרח עבדו במשך כל יום אתמול והוציאו תפוקה של כ־500 טונות קרח. על אף האיסור למכור קרח בימי שבת, הסתערו גם אתמול תושבי העיר על מספר בתי חרושת והוציאו כמויות של קרח בלי תשלום.

בירושלים פרצו גם הבוקר תגרות, אחת מהן רצינית למדי, בתורים לחלוקת הקרח. הסיבה לכך היתה שהכמות המובטחת שצריכה היתה להגיע מתל־אביב נתקבלה בשני משלוחים, האחד בשעה 3 לפנות בוקר והשני רק סמוך ל־9.

חלוקת הקרח החלה בשעה 3.30 בבוקר וכבר בשעה זו הסתדרו תורים בהרבה מקומות. בשעה 4.30 לפנות בוקר כבר היה מחסור בקרח בכמה אזורים. במחנה יהודה נאלצה המשטרה להתערב כדי למנוע תגרה רצינית ביותר.

אם חפצת ברשיון נהגות – חכה שנה!

מי שרוצה לקבל רשיון לנהיגת מכוניות ונרשם עתה, יוכל להיבחן רק בינואר ואם ייכשל בבחינה – ורוב הנבחנים נכשלים – יצטרך לחכות חצי שנה נוספת, עד שיגיע תורו לבחינה שניה. משמע ששנה עוברת עד שמועמד לנהיגה מקבל את רשיונו. 4600 מועמדים רשומים עתה להיבחן ולקבל רשיון ואין בידי של משרד הרישוי להושיע להם...

אין פלא, שכל נהג מדבר סרה במשרד זה, הנקרא בפי כל "משרד הדמעות". כי רשיון לנהיגה אינו עניין של לוקסוס. הוא ברוך כלל תעודה המקנה זכות לחתיכת לחם, לפרנסה. רוב המועמדים בא מקרב החיילים המשוחררים והעולים החדשים, המבקשים השיונות לנהיגה במכוניות משא, שעליהן תהיה פרנסתם. אחריהם באים בתור רוכבי אופנוע ואחרי אלה נהגי אוטובוסים ובמקום הרביעי נהגי מוניות והאחרונים בתור הם נהגי מכוניות פרטיות, שמספרם זעום.

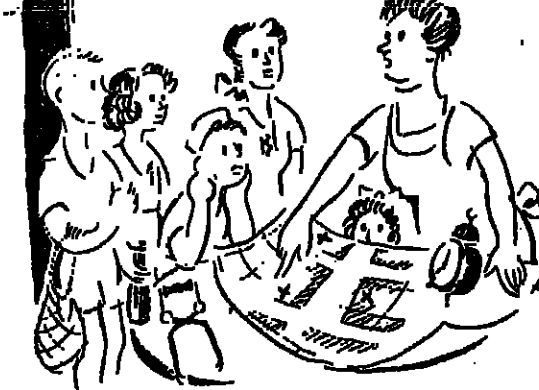
המפלגות תובעות כל הנייר המובטח

המפלגות פנו לועדת הבחירות המרכזית בתלונה, שלא קיבלו את כל מכסת הנייר שהובטחה לתעמולת הבחירות, אעפ"י שהועדה המליצה בפני המפקח על המלאי על הקצבה של 100 טונות והמפקח אישר הקצבה זו.

המפלגות טענו שקיבלו עד כה פחות משליש מהמכסה המובטחת.

הוקמה ועדת־משנה, שתבוא מיד בדברים עם המפקח על המלאי, כדי להבטיח אספקה מירית של נייר למפלגות.

ב"מטה המבצעים" של עקרת הבית

— יעקב, אתה תעמוד בפנת ותחכה עד שתבוא עגלת החלב, ואת, פנינה, תלכי להנות המכלת לשאול אם יש "אמה". ואולי יתחיה לעמוד בתור ליד בית החרושת לקרח ורנה תחזיק אותו בשעה 8, ואני אלך לעמוד בתור לשוחט...

מקוים שהמחסור בלחם יוקל השבוע

המחסור בלחם לבן ולחמניות, שגרם גם למחסור מה בלחם אחיד, יוקל כנראה תוך יום יומיים, כשתגיע ארצה כמות של קמח לבן מקפריסין, שתספיק עד לבוא המשלוח הגדול מקנדה.

מועצת פועלי ת"א התכנסה בשעת הצהרים, כדי לדון בהחלטת ועדי פועלי האפיה בת"א להכריז שביתת אזהרה של 24 שעות החל ממחר בבוקר בכל המאפיות בת"א.

הפועלים תובעים הוספה של כחצי ל"י ליום ורחו את החלטת המחלקה לאיגוד מקצועי של ההסתדרות לא לשבות ולהסתפק בינתיים בהודעה על דרישתם לבעלי המאפיות. כוונת המחלקה היא להשהות את הטיפול בדבר עד שהועדה הממשלתית תוציא מסקנותיה בדבר מחיר הלחם.

הרוב של מפא"י במועצת פועלי ת"א עושה את כל המאמצים להניע פועלי האפיה לדחות החלטתם תוך איום להכריז על השביתה כפראית אם היא תקויים מחר.

"הבימה" תיהפך לתיאטרון ממלכתי?

ועדה משותפת מטעם משרד החינוך והתרבות, עיריית ת"א, "הבימה" ונציג הוועדה הציבורית למען "הבימה" נתכנסה לדון על מצב התיאטרון ועל מבנהו האמנותי – הציבורי נוכח התנאים הקשים בהם שרויה "הבימה".

הועדה דנה בהצעה להפוך את "הבימה" לתיאטרון ממלכתי שהמדינה תישא בהחזקתו או לתיאטרון עירוני שיוחזק ע"י עיריית ת"א בשיתוף עם הממשלה.

סוריה דורשת הוצאת "צבא הישע" העיראקי

סוריה דרשה מאת ממשלת עיראק להוציא את צבאותיה מארצה, מאחר ששוב אין לסוריה צורך בתגבורת זו נוכח הארגעה בגבול ישראל - מודיע הבוקר רדיו בירות.

אותו מקור מוסר כי תוחמם אוידיים שהתגבורת העיראקית הביאה אתה יישארו לפי שעה בסוריה.

רדיו דמשק הודיע הבוקר כי בקרוב תיערך פגישה בין הגנרל שישאקלי מפקד צבא סוריה וגלוב פחה מפקד הלגיון הערבי. בפגישה זו ישתתפו קצינים גבוהים משני הצדדים וידונו בה על ארגון משמרות משותפים בגבול עם ישראל.

המו"מ בקוריאה נפתח באוירה אופטימית

היום בשעה 4 בבוקר לפי שעון הארץ (11 לפי שעון קוריאה) התחיל המו"מ הרשמי לשביתת נשק בקוריאה בין נציגי כוחות או"ם והכוחות הקומוניסטיים.

הישיבה הראשונה ארכה שעה וחצי ואחריה הוכרזה הפסקה לשלש וחצי שעות. שום הודעה על מהלך הישיבה לא נתפרסמה לפי שעה.

ברגע האחרון נמסר שהוחלה כבר פגישה שניה של מנהלי המו"מ.

האדמירל ג'וי הביע תקוותו שיתבן שהאש תופסק עוד מחר, אך בוושינגטון מציינים שהגנרל רידג'וויי גמר אומר שלא להסכים להפסקת אש בטרם יושג הסכם מלא על שביתת נשק. ניסוח הסכם כזה עלול להמשך שבוע ימים ואף יותר.

שרה אלמאראם | מאיר ראפת
נשואים
תל־אביב, 16.7.51

דרושים חורים מרוהטים בתשלום יומי או חדשי לפנות: רחוב ... ת"א טל. ...

בר לגלידה ... ת"א, רח' אלנבי ...
מחפש מוכרות מקצועיות למכירת גלידה ...

מפלגת פועלי ארץ־ישראל / המרכז

הערב בשעה 6.30 נפתח הכנוס הארצי של חברי מפלגת פועלי ארץ־ישראל ובלתי־מפלגתיים, בועדי הפועלים והפקידים בערים והמושבות.
באולמי "בן יהודה" ובית העם בתל־אביב.

סדר היום:
א. הרצאת חבר דוד בן־גוריון — הפועל במערכות המדינה
ב. דברי חברים.
הישיבות בשבת תתקיימנה באולם בית העם
סיכום ינעל בשבת לפנות ערב

20.7-25.7.86

קניית השבוע
vulcasa
נעלי בד לגברים מספרד
רק 24.99 ש"ח
רק 14.99 ש"ח
עד אזילת המלאי

יום המוצר
שמלות לנשים וילדות
25% הנחה

יום המוצר
בגדי ים בגדי חוף לנשים גברים וילדים
25% הנחה

חגיגת קיץ חגיגת קיץ חגיגת קיץ חגיגת

מצעי מיטה
רוזי בן יוסף
שמיכות פיקה
פיק

דגמים ותואמים במבצע מיוחד

שמיכת פיקה יחיד	בנקום 36	רק 24.99
סדין+ציפית	בנקום 28.29	רק 19.99
סדין זוגי+2 ציפיות	בנקום 39	רק 29.99
ציפה גודל יחיד	בנקום 39.20	רק 29.99
ציפה גודל כפול	בנקום 55.59	רק 39.99

מכנסיים ארוכים לנשים כל המבחר
מול St Michael Marks & Spencer
20% הנחה

SABI
חולצות ומכנסיים לגברים וילדים
20% הנחה

תיקי גב לקמפינג
CAMPARI COBLES
15% הנחה

בואו לתפוס מציאה ב- בזאר
המציאות
הגיע מבחר גדול של סחורות חדשות
בית המשביר לצרכן
רחוב סלמה 58 פינת הרצל ת"א
אוטובוסים 86,85,83,1,2,41,26,18

הקונה במשביר לצרכן חוסך כסף, חוסך זמן!

שיט שלא שוכחים לעולם

4 הפלגות בלבד ליפים בנמלי יוון, איטליה ותורכיה

מתנה
לבנים ובנות החוגגים השנה בר/בת מצווה:
הפלגה
חינם
בתא עם ההורים המשלמים מחיר רגיל

3
ארוחות מלכים ביום

אמנים אורחים
בהפלגה ב־14.8:
- פנינה זלצמן
- אפי נצר
- דני ליטאי
- דודו פישר
- אבי טולידנו
- שולה חן

אמנים אורחים
בהפלגה ב־7.8:
- גלי עטרי
- להקת „משינה"
- סולימן הגדול
- דליה עמיהוד
- הקוסם יורינג
- ניר שמח דיסקו

מרצים אורחים
בהפלגה ב־14.8:
- פרופ' יוסף הקר
- פרופ' שמואל ספראי
- פרופ' אשר עובדיה
ועוד.
נושאי ההרצאות: בעקבות שורשי היהדות והתרבות בים־התיכון

קצין בידור:
דודו דותן

מטבח בינלאומי ויווני כשר

מלווים ישראלים בסיורי החוף

CITY OF RHODES

„סיטי אוף רודוס" היא:
- האניה היחידה שאינה פוקדת נמלים מצריים.
- האניה היחידה בעולם שיש בה מטבח בינלאומי ויווני כשר.
- האניה היחידה בעולם שיש בה קצין בידור המדבר בשפתך ומבין אותך.
- האניה היחידה המציעה לנוסעים לא רק קאזינו, בריכת־שחיה, חנות־ללא־מכס, דיסקוטק ובידור בינלאומי – אלא גם בידור ישראלי עשיר.
- האניה היחידה שהותאמה במיוחד לקהל הישראלי – המבקש להפליג בנוחות ובבטחה.

• 7 ימים במסלול:
חיפה – רודוס – בוספורוס – איסטנבול – מיקונוס – הרקליון (כרתים) – חיפה.
תאריכי הפלגה: 31.7; 7.8; 14.8.

• 10 ימים במסלול:
חיפה – רודוס – אולימפיה – ונציה – דוברובניק – קורפו – תעלת קורינת – חיפה.
תאריך הפלגה: 21.8.

ארגון וביצוע: מלחי בע"מ
- תל־אביב: רח' דיזנגוף 76 (☎ 03-299414; 03-290596).
- חיפה: רח' חבנקים 3 (☎ 04-524218/9).

הרשמה אצל כל סוכני הנסיעות

פרטים: „מועדון מטיילי מעריב", מערכת „מעריב", רח' קרליבך 2, תל־אביב טלפון 03-439207

